

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра економіки і підприємництва**

«На правах рукопису»
УДК 339.97

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ П.В.Круш

«__» _____ 20__ р.

Магістерська дисертація

на здобуття ступеня магістра

зі спеціальності 051 «Економіка»

**на тему: «Управління фінансовим потенціалом ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» з
метою підвищення ефективності його діяльності»**

Виконала:

студентка VI курсу, групи УЕ-361м

Євсігнеєва Наталія Вячеславівна _____

Керівник:

завідувач кафедри економіки і підприємництва,

к.е.н., проф. Круш П.В. _____

Консультант з екон.-мат. частини:

доц., к.е.н.

Кузьмінська Н. Л. _____

Рецензент:

доц., к.фіз.-мат.н.

Стець О.В. _____

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студентка _____

Київ – 2018 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) за освітньо-науковою програмою

Спеціальність 051 «Економіка»

Спеціалізація «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Круш П.В.

«___» _____ 2017 р.

ЗАВДАННЯ

на магістерську дисертацію студентки

Євсигнєєвої Наталії Вячеславівни

1. Тема дисертації: «Управління фінансовим потенціалом ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» з метою підвищення ефективності його діяльності»

Науковий керівник дисертації: Круш Петро Васильович, к.е.н., проф.

затверджені наказом по університету від 12.01.2018 р. №33-с

2. Строк подання студентом дисертації 10 травня 2018 р.

3. Об'єкт дослідження: процес управління фінансовим потенціалом підприємства.

4. Предмет дослідження: методика і організація управління фінансовим потенціалом підприємства ТОВ «Агротехсоюз» з метою підвищення ефективності його діяльності.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити: дослідити економічну сутність фінансового потенціалу підприємства; вивчити моделі та підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства; обґрунтувати механізм оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства; надати характеристику виробничо-господарської діяльності підприємства; здійснити аналіз фінансово-економічного стану підприємства; надати оцінку та аналіз ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства; дослідити використання математичних методів і моделей в дослідженні ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства; розробити теоретичні підходи удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства; здійснити обґрунтування пропозицій з покращення управління фінансовим потенціалом підприємства; визначити вплив запропонованих заходів на економічну ефективність реалізації пропозицій з удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства; розробити прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованих заходів.

6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу 41 таблиця і 15 рисунків.

7. Орієнтовний перелік публікацій 1 фахова стаття, 1 нефахова та 2 тез.

8. Консультанти розділів дисертації

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 2.4	к.е.н., доц. Кузьмінська Н.Л.		
Нормоконтроль	к.е.н., доц. Кривда О.В.		

9. Дата видачі завдання 17.11.2017 р.

Календарний план-графік

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1	Затвердження теми науковим керівником	17.11.2017 р.	

2	1-й розділ написання магістерської дисертації	28.12.2017 р.	
3	2-й розділ написання магістерської дисертації	16.02.2018 р.	
4	3-й розділ написання магістерської дисертації	09.04.2018 р.	
5	Попередній захист магістерської дисертації	26.04.2018 р.	
6	Строк подання магістерської дисертації на кафедру	10.05.2018 р.	
7	Захист магістерської дисертації	21.05 – 25.05.2018 р.	

Студент

Євсігнєєва Н.В.

Науковий керівник дисертації

Круш П.В.

РЕФЕРАТ

Магістерська дисертація Євсигнєєвої Наталії Вячеславівни на тему: «Управління фінансовим потенціалом ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» з метою підвищення ефективності його діяльності», напрям підготовки 8.03050401 «Економіка підприємства», НТУУ «КПІ ім. І.Сікорського», 2018, Київ.

Магістерська дисертація складається зі вступу, 3 розділів, загальних висновків, додатків. Робота виконана в обсязі 135 сторінок, містить 15 рисунків, 35 таблиць та 3 додатки.

Метою магістерської дисертації є дослідження теоретичних основ та обґрунтування організаційно-прикладних засад удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовим потенціалом підприємства.

Предметом дослідження є методика і організація управління фінансовим потенціалом підприємства ТОВ «Агротехсоюз» з метою підвищення ефективності його діяльності..

Для вирішення поставлених завдань у роботі було використано такі методи: діалектичний метод пізнання, наукової абстракції, індукції та дедукції, системний аналіз – для вивчення фінансового потенціалу підприємства; статистико-економічний – як основа формування даних та виявлення закономірностей, резервів, факторів впливу на розвиток досліджуваного об'єкта. методи сучасних комп'ютерних технологій обробки економічної інформації, зокрема, прикладна програма MS Excel.

У роботі запропоновано вдосконалити процес управління фінансово-економічною діяльністю, шляхом розвитку задачі сільськогосподарської техніки в лізинг, а також поповлення її кількості.

Ключові слова: фінансово-економічна діяльність, управління фінансово-економічною діяльністю, фінансовий потенціал, ефективність управління, сільськогосподарська техніка, лізинг.

ABSTRACT

Master's thesis by Yevsigneeva Natalia on "Management of Financial Potential of AGROTEHISOYUZ Ltd." in order to increase the efficiency of its activity ", direction of preparation 8.03050401" Enterprise Economics ", NTUU" KPI im. I. Sikorsky, 2018, Kyiv.

The master's dissertation consists of an introduction, 3 chapters, general conclusions, appendices. The work is made in volume of 100 pages, contains 17 figures, 35 tables and 5 applications.

The purpose of the master's thesis is to study the theoretical foundations and justification of the organizational and applied principles of improving the management of the financial potential of the enterprise in order to increase the efficiency of its activities.

The object of the study is the process of managing the financial potential of the enterprise.

The subject of the study is the methodology and organization of management of the financial potential of the enterprise LLC "Agrotechsoyuz" in order to increase the efficiency of its activities.

The following methods were used to solve the tasks: dialectical method of cognition, scientific abstraction, induction and deduction, system analysis - to study the financial potential of the enterprise; statistical-economic - as the basis of data formation and the identification of laws, reserves, factors of influence on the development of the object under study. methods of modern computer technology for the processing of economic information, in particular, the application MS Excel.

The paper proposes to improve the process of management of financial and economic activity by developing the delivery of agricultural machinery to the leasing, as well as increasing its amount.

Key words: financial and economic activity, management of financial and economic activity, financial potential, management efficiency, agricultural machinery, leasing.

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	14
1.1. Економічна сутність фінансового потенціалу підприємства	14
1.2. Моделі та підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства	25
1.3. Оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства	37
Висновки до розділу 1	54
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	56
2.1. Характеристика виробничо-господарської діяльності підприємства	56
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства	64
2.3. Оцінка та аналіз ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства	75
2.4. Оцінювання ефективності системи управління фінансовим потенціалом на ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» засобами таксономічного аналізу	91
Висновки до розділу 2	96
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	97
3.1. Теоретичні підходи удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства	97
3.2. Обґрунтування пропозицій з покращення управління фінансовим потенціалом підприємства	104
3.3. Вплив запропонованих заходів на економічні показники розвитку в системі управління фінансовим потенціалом підприємства	112
3.4. Прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованих заходів	118
Висновки до розділу 3	122
ВИСНОВКИ	124
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	128
ДОДАТКИ	139

ВСТУП

Актуальність теми. За умов євроінтеграційних перетворень, впливу глобалізаційних чинників існує нагальна потреба щодо своєчасної адаптації і відновлення стабільності функціонування підприємств, розвитку окремих галузей і регіонів держави. Захищеність інтересів на усіх рівнях управління пов'язана із багаторівневим та багатофункціональним поняттям безпеки. Забезпечення фінансової безпеки пов'язане із потенційними можливостями підприємств зміцнити та примножити виробничий, ресурсний, фінансовий потенціали.

Динамічність сучасних умов господарювання і зростання залежності від зовнішніх чинників змушує підприємства приділяти увагу не тільки підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів, а й пошуку потенційних можливостей щодо їхнього нарощування. Ці потенційні можливості є складовою фінансового потенціалу підприємств, який є базисом у діяльності підприємств і повинен бути зорієнтований на динамічний розвиток.

Важливими у процесі формування фінансового потенціалу є не стільки самі фінансові ресурси, скільки їхня структура і дієве поєднання джерел фінансування. Саме тому в основу формування і використання фінансового потенціалу підприємств має бути покладено системний підхід, орієнтований на забезпечення фінансової безпеки з метою своєчасної адаптації до зовнішніх змін.

В таких умовах важливого значення набуває розробка ефективного економічного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства, під яким необхідно розуміти цілеспрямовану та керовану систему організаційних, економічних, нормативних, управлінських та регулюючих дій, способів, технологій та інструментів, які активно впливають на процеси формування (залучення), акумулювання та розподілу фінансових ресурсів за окремими видами діяльності й напрямками їх використання, а також трансформації їх в

інші види економічних ресурсів для забезпечення ними виробничих, інвестиційних, соціальних та інших потреб підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичним, методичним і практичним аспектам формування і використання фінансового потенціалу підприємств присвячено наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Андрійчука В. Г., Ареф'євої О. В., Бланка І. А., Вишневської О. М., Гайдучького П. І., Дем'яненка М. Я., Іртищевої І. О., Ключник А. В., Краснокутської Н. С., Маліка М. Й. Напрями і складові сукупного потенціалу підприємств було досліджено у наукових працях Банєвої І. О, Гавриша В. І., Гончаренко І. В., Гудзинського О. Д., Єрмакова О. Ю., Кіщак І. Т., Котикової О. І., Новікова О. Є., Погріщука Б. В., Яценка В. М. З урахуванням потреби зміцнення фінансових позицій і взаємозв'язків у формуванні та використанні фінансового потенціалу підприємств існує потреба щодо подальших наукових досліджень у напрямку вдосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності. Актуальність питань обумовила вибір теми дослідження, постановку мети і визначення основних задач.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних основ та обґрунтування організаційно-прикладних засад удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності.

Досягнення мети передбачає формування та вирішення наступних наукових і практичних завдань:

- дослідити економічну сутність фінансового потенціалу підприємства;
- вивчити моделі та підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства;
- обґрунтувати механізм оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства;

- надати характеристику виробничо-господарської діяльності підприємства;
- здійснити аналіз фінансово-економічного стану підприємства;
- надати оцінку та аналіз ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства;
- дослідити використання математичних методів і моделей в дослідженні ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства;
- розробити теоретичні підходи удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства;
- здійснити обґрунтування пропозицій з покращення управління фінансовим потенціалом підприємства
- визначити вплив запропонованих заходів на економічну ефективність реалізації пропозицій з удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства;
- розробити прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовим потенціалом підприємства ТОВ «Агротехсоюз» з метою підвищення ефективності його діяльності.

Предметом дослідження є методика і організація управління фінансовим потенціалом підприємства ТОВ «Агротехсоюз» з метою підвищення ефективності його діяльності.

Методи дослідження. В процесі виконання дипломної роботи використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, взаємопов'язаних та послідовно застосованих у загальній логіці фінансового управління: діалектичний метод пізнання, наукової абстракції, індукції та дедукції, системний аналіз – для вивчення фінансового потенціалу підприємства; статистико-економічний – як основа формування даних та виявлення закономірностей, резервів, факторів впливу на розвиток досліджуваного

об'єкта.

Інформаційними джерелами виступили матеріали наукових досліджень закордонних і вітчизняних провідних учених і фахівців в галузі управління фінансовим потенціалом, діагностики фінансового стану, законодавчі та нормативні акти, електронні ресурси, а також фінансова та управлінська звітність підприємства.

Практичне значення отриманих результатів. Реалізація пропозицій автора сприятиме підвищенню ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства, збільшення фінансової стійкості підприємства та ефективності господарської діяльності, а також підвищення рівня контролінгу за раціональним використанням фінансових ресурсів на підприємстві.

тези:

1.

Pohrebniak A.Yu., Yevsigneyeva N.V. MANAGEMENT POTENTIAL OF ENTERPRISES IN THE FINANCIAL CRISIS - XVII науково-практичній конференції «Сучасні наукові дослідження». - 23 березня 2018 р. у м. Моррісвілль, США

2. Євсигнеєва Н.В., Канар М.О. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ -]Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління

статті

1. Тульчинська С.О. ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ - електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка"

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансового потенціалу підприємства

Трансформаційні процеси національного та світового розвитку відображають посилення фінансової глобалізації та активізацію руху різних форм та видів фінансових ресурсів. Відповідно посилюється значення фінансового потенціалу для забезпечення діяльності, позиціонування, формування й реалізації стратегічних та тактичних цілей економічних суб'єктів. Фінансовий потенціал стає чинником, що впливає на фінансові, кредитні, інвестиційні, інтеграційні та інші відносини між економічними суб'єктами у процесі їх діяльності на різних рівнях та сферах функціонування. Таким чином, важливе значення для забезпечення відновлювального поступу економіки в посткризовий період має не лише формування відповідної ресурсної бази, що дозволяє профінансувати відповідні програми та проекти, але й сформувані умови для забезпечення розвитку національної економіки.

У науковій літературі використовуються різні підходи до тлумачення поняття «потенціал», що у сукупності сформувало різновекторні підходи його видів, окремі з яких тісно взаємопов'язані, що визначає наукові підходи до розкриття сутності, ролі та структуризації складових фінансового потенціалу.

Термін «потенціал» походить від латинського слова «*potentia*», що в перекладі означає «приховані можливості». У загальному розумінні «потенціал» розглядається як «засоби, запаси, джерела, які є в наявності й можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети, здійснення плану, вирішення якого-небудь завдання; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній області» [93, с.5].

Н.М. Левченко здійснено узагальнення наукових позицій щодо тлумачення терміну «потенціал» та визначено, що «у 42% випадків він асоціюється із сукупністю природних умов і ресурсів «багатств», можливостей, запасів, коштів, цінностей; у 18% – з потужністю виробництва, фондів, ресурсів країни, регіону; у 16% – з ресурсними, економічними, природними можливостями; у 8% – зі здатністю виробничих сил досягти певного ефекту» [63, с.115].

Наукова література при дослідженні потенціалу застосовує ресурсний, цільовий, системно-функціональний та факторний підходи. Останній акцентує увагу на необхідність врахування «системи матеріальних та трудових чинників (умов, складових), що забезпечують досягнення мети виробництва» [51, с.78].

Ресурсний підхід характеризує потенціал як сукупність наявних засобів, ресурсів та можливостей, а також їхніх резервів, що свідчить про співставлення ресурсів та засобів й можливостей.

Т.Б. Кузенко відзначив наявність двох ресурсних позицій: перша полягає у розгляді виробничого потенціалу як сукупності різного роду ресурсів без урахування їх взаємозв'язку, прив'язана до місця та часу, та інша, що полягає в тому, що виробничий потенціал трактується «як сукупність ресурсів, здатних виробляти певну кількість матеріальних благ, тобто враховується взаємозв'язок ресурсів у процесі виробництва та звертається увага на пошук оптимального поєднання елементів виробничого потенціалу з метою ефективного його використання» [61, с.124]. Другий підхід визначає спрямованість формування, застосування й використання засобів, ресурсів та можливостей, оскільки від цього залежить результативність та ефективність діяльності. Одночасно вивчення фінансового потенціалу у даному аспекті передбачає застосування відповідних управлінських дій та заходів, що в свою чергу впливають на його розміри та тенденції до накопичення.

Системно-функціональний підхід передбачає застосування системних і комплексних методів при розробці й реалізації фінансових планів та програм з метою виконання поставлених завдань та забезпечення зростання потенціалу та ефективності об'єкта [45, с.100].

Підхід до потенціалу як системи матеріальних та трудових чинників (умов, складових), що забезпечують досягнення мети виробництва: «засоби праці, предмет праці та робоча сила як чинники виробництва та елементи утворення нового продукту виступають як можливості, що підкреслює їх потенційний характер. Для перетворення цієї можливості на дійсність вони мають з'єднатися».

Даний підхід розкриває теоретико-методологічні засади, розроблені К. Марксом щодо чинників виробництва, від ступеню поєднання яких залежать потенційні можливості суб'єкта економічної діяльності [30, с.226].

В умовах ринкової економіки фінансова складова економічного потенціалу стає ключовою, оскільки фінансові методи, інструменти та важелі впливу на соціально-економічні процеси в державі набувають дедалі вагомішого значення.

На думку О. С. Хринюк, В. А. Бова «потенціал, що об'єднує в собі як просторові, так і тимчасові характеристики, концентрує одночасно три рівні зв'язків і відносин» [93, с.7]. Перший рівень, на думку даних науковців, визначається як результат минулого нагромадження системою сукупних властивостей, які зумовлюють можливість її до функціонування та розвитку, а поняття «потенціал» набуває значення поняття «ресурс». Другий рівень розглядається ними як такий, де реалізуються наявні реалізовані та нереалізовані можливості, а поняття «потенціал» відповідає поняттю «резерв». Третій рівень свідчить, що потенціал «орієнтується на майбутнє», містить елементи майбутнього розвитку та виступає «єдністю стійкого і мінливого станів».

Потенціал характеризується наявним станом системи, що обумовлена тісною взаємодією зазначених вище рівнів, які у сукупності визначають рівень потенціалу, що відрізняє його від понять «ресурс» та «резерв» [83, с.92].

Враховуючи усе зазначене вище, фінансовий потенціал доцільно розглядати в контексті кількісних та якісних характеристик, на що вже звертали увагу науковці. Так, Н.М. Левченко зазначає, що на кількісні показники

фінансового потенціалу країни впливають: розміри фінансових ресурсів, що є у розпорядженні держави, вартість природних ресурсів; вартість запасів корисних копалин, вартість водних ресурсів, можливість продажу «повітря» [63, с.115].

Якісний підхід, на нашу думку, відображає характерні особливості його формування, накопичення, зростання, а також на реальні та потенційні можливості його використання, управління ним у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективах із урахуваннями причинно-наслідкових зв'язків. При врахуванні зазначеного вважаємо за доцільне передбачати можливості взаємного впливу кількісних та якісних аспектів (за певних умов кількість, як відомо, переходить в якість). При цьому кількісний аспект, на нашу думку, визначає не лише ресурсну складову.

Формування та використання фінансових ресурсів – це невід'ємна складова фінансових відносин, необхідна умова здійснення фінансово-економічної діяльності, що безпосередньо визначає та впливає на його фінансовий потенціал та виступає його головною складовою [50, с.147].

Фінансовий потенціал найчастіше розглядається авторами як складова частина економічного потенціалу підприємства. Рідше фінансовий потенціал досліджується як окрема категорія. Тому, зміст фінансового потенціалу остаточно не визначено. Узагальнимо трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства» науковцями у вигляді табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства»

Автор	Тлумачення
Ресурсний підхід	
Т.В. Безбородова [3, с.22]	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності; він характеризується можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства.
В.Н. Гавва [12, с.190]	Фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію і нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку.
Т.О. Загора [36, с.164]	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, з приводу яких на підприємстві виникають відповідні

	організаційно-економічні відносини, які в кінцевому рахунку спрямовані на забезпечення його високоефективного та прибуткового функціонування.
--	---

Продовження таблиці 1.1

А.Г. Костирко [55, с.76]	Фінансовий потенціал характеризує забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективність використання.
С.Н. Петренко [77, с.312]	Фінансовий потенціал – обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.
І.О. Школьник [98, с.113]	Фінансовий потенціал – здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів.
Г.К. Яловий [100, с.116]	Фінансовий потенціал – спроможність акумулювати фінансові ресурси за допомогою використання наявних дохідних джерел та формування сприятливого інвестиційного клімату завдяки застосуванню відповідних фінансових інструментів з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку відповідної території
Результативний підхід	
Л.М. Докієнко [28, с.77]	Фінансовий потенціал створює фундамент для трансформації наявного у підприємства ресурсного потенціалу в конкретні результати господарської діяльності підприємства.
К.В. Ізмайлова [39, с.99]	Сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю і організацією використання фінансових ресурсів.
М.І. Камлик. [42, с.226]	Акцентує увагу на можливостях формування, нарощування та ефективного використання фінансових ресурсів відповідно до внутрішніх та зовнішніх умов для задоволення потреб суб'єктів регіону та забезпечення його соціально-економічного розвитку.
Т.Б. Кузенко [61, с.125]	Фінансовий потенціал – це відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату
Р. Манн [65, с.62]	Фінансовий потенціал характеризується можливістю залучення фінансових ресурсів для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства

За результатами проведеного дослідження можна виділити два підходи – ресурсний та результативний, за якими здійснюється тлумачення поняття «фінансовий потенціал». За ресурсним підходом, фінансовий потенціал ототожнюється з фінансовими ресурсами, а за результативним – із показниками стабільності фінансового стану підприємства.

Більшість авторів зводить фінансовий потенціал до фінансових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні підприємства з метою здійснення поточних та майбутніх витрат. Під фінансовими ресурсами мається на увазі безпосередньо

ресурси, які беруть участь у господарській діяльності та залучаються для фінансування певних стратегічних напрямків розвитку підприємства.

Фінансові ресурси можна розглядати в аспекті складової фінансового потенціалу, як грошові доходи та накопичення, що отримані підприємством від використання наявних ресурсів в процесі здійснення їх обороту. Проте, визначати фінансовий потенціал, як сукупність фінансових ресурсів є недостатнім, оскільки тут не знаходять відображення, наприклад, «потенційність» їх віддачі чи можливості трансформації їх в інші складові елементи (фактори) виробництва [65, с.67].

Узагальнюючі наведені вище трактування даного терміну, можна зазначити, що фінансовий потенціал підприємства – це сукупність наявних і потенційних можливостей підприємства щодо мобілізації та нарощення їхнього обсягу і трансформації їх в інші фактори виробництва у відповідності до потреби з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства. Тож, фінансовий потенціал є більш ширшим поняттям, аніж фінансові ресурси, адже не тільки включає їх в себе, а й передбачає [75, с.220]:

- підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства за рахунок ефективного використання фінансових ресурсів;
- мобілізацію наявних фінансових ресурсів для забезпечення можливостей та сталості функціонування виробничих та інших процесів на підприємстві.

Варто зазначити, що фінансовий потенціал не існує окремо, це складова економічного потенціалу підприємства, яка функціонує поряд із виробничим, організаційним та маркетинговим потенціалом підприємства (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Місце фінансового потенціалу у системі економічного потенціалу підприємства [64, с.337]

Фінансовий потенціал, як і інші складові економічного потенціалу має такі риси [61, с.124]:

- призначення (мета з якою формується потенціал);
- динамічність (здатність до змін у процесі розвитку суб'єкта господарювання);
- функціонування у системі;
- взаємодія з іншими видами потенціалу підприємства.

Основою формування фінансового потенціалу підприємства, як зазначалося вище, є фінансові ресурси, які з'являються на етапі створення підприємства. В той же час фінансові ресурси не слід ототожнювати із грошовими коштами, адже вони є безпосередньо джерелами формування інших активів підприємства. У свою чергу, фінансові ресурси поділяються на власні, залучені та позичені і проявляються у вигляді капіталу підприємства.

Власний капітал є власним джерелом. До його складу включають [42, с.89]:

- статутний капітал;
- пайовий капітал;
- додатково вкладений капітал;
- резервний та інший додатковий капітал;
- нерозподілений прибуток.

Статутний капітал, у даному аспекті є основною складовою власного капіталу, а також основне джерело формування власних фінансових ресурсів підприємства.

До складу залучених джерел включають різні види кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також усі види поточних зобов'язань підприємства.

У свою чергу, до позичених джерел фінансування відносять короткострокові та довгострокові кредити банків, а також інші довгострокові фінансові зобов'язання підприємства, що є безпосередньо пов'язані із залученням позикових коштів (окрім кредиту банку), на які нараховуються відсотки. Дані джерела є необхідними при формуванні активів підприємства, а також при здійсненні виробничо-фінансової діяльності з метою отримання прибутку [42, с.105].

Сутність фінансового потенціалу полягає насамперед не так у наявності фінансових ресурсів у конкретний проміжок часу, як у здатності підприємства формувати та відтворювати необхідні активи у повному обсязі з мінімальними витратами та у стислі терміни. Від рівня фінансового потенціалу безпосередньо залежить рівень конкурентоспроможності підприємства – здатності підприємства конкурувати на ринках з виробниками й продавцями аналогічних товарів за допомогою забезпечення більш високої якості, доступних цін, створення зручних умов для покупців, споживачів.

Проте за великого об'єму фінансових ресурсів і за відсутності можливостей виробничого, організаційного та маркетингового потенціалу, а також відсутності можливості ефективного використання кадрових ресурсів, фінансовий потенціал не може бути ефективно реалізований, оскільки підприємство не може використовувати наявні фінансові ресурси для досягнення визначених цілей. Це свідчить про те, що всі складові економічного потенціалу діють в системі і мають бути збалансованими, для забезпечення ефективної діяльності підприємства та належного рівня конкурентоспроможності [9, с.331].

Як вже зазначалося раніше, фінансовий потенціал не слід розглядати як ізольовану категорію, а як елемент у системі, що впливає на розвиток підприємства і на нього мають безпосередній вплив усі фактори як внутрішнього середовища, так і зовнішнього. Сам рівень фінансового потенціалу залежить від наявності власних фінансових ресурсів та можливості

доступу до фінансових ресурсів, що можуть бути залучені підприємством із зовнішнього середовища.

Фінансовий потенціал підприємства також поділяють на короткостроковий та довгостроковий. Необхідність в такому поділі полягає в тому, що періоди та умови існування фінансового потенціалу відрізняються, адже у довгостроковому періоді виникає значно більша кількість факторів ризику, що мають характер негативних впливів.

Для ефективного використання фінансового потенціалу, необхідно також брати до уваги підприємницькі здібності (людський фактор). Адже на кожному підприємстві необхідно адекватно оцінювати поточні та перспективні фінансові можливості і приймати ефективні рішення щодо оптимізації фінансових ресурсів. Окрім того, грає також важливу роль сама система управління. За неефективної управлінської системи втрачаються складові елементи фінансового потенціалу, що призводить до неефективності діяльності підприємства та ускладнює досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності підприємства [2, с.17].

Ефективність діяльності самого підприємства має також беззаперечний вплив на формування фінансового потенціалу. Адже, за умови здійснення прибуткових виробничих процесів, рівень фінансового потенціалу підприємства зростає. За умови збиткової діяльності – рівень фінансового потенціалу зменшується. Отже, існує безпосередня залежність між прибутковістю (збитковістю) підприємницької діяльності та рівнем фінансового потенціалу.

Відобразимо вплив факторів на формування фінансового потенціалу підприємства (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Фактори впливу на формування фінансового потенціалу підприємства [12, с.61]

Фінансовий потенціал як фінансова категорія відображає соціально-економічні відносини, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності суб'єктів та пов'язані із формуванням, розподілом та перерозподілом, використанням, накопиченням та примноженням фінансових активів, впливають на фінансовий стан, фінансову стійкість та визначають можливості процесу відтворення для забезпечення економічного зростання [12, с.62].

Метою відносин, які відображає категорія «фінансовий потенціал», є формування, розподіл та перерозподіл, використання, накопичення та примноження фінансових активів в процесі суспільного відтворення для забезпечення прискореного розвитку економічної системи.

Фінансовий потенціал як економічна категорія входить до системи фінансових категорій та тісно взаємопов'язана з нею. Зокрема, існує тісний зв'язок категорії «фінансовий потенціал» із такими категоріями як доходи, витрати, бюджет, податки, цільові фонди грошових коштів, прибуток, дивіденди, заробітна плата, виручка, амортизація, відрахування, виплати, процент, кредит тощо. Тому вважаємо, що функціонування та розвиток фінансових відносин внаслідок розвитку держави, товарно-грошових відносин забезпечили виникнення нової фінансової категорії – «фінансовий потенціал».

Об'єктивною основою відносин, пов'язаних із категорією «фінансовий потенціал», є відносини, що являють собою частину виробничих відносин при виконанні відтворювальної, розподільчої та контрольної функцій.

Відтворювальна концепція фінансів дозволяє визначати фінансовий потенціал як економічну категорію, що пов'язана не лише з розподілом та перерозподілом сукупного суспільного продукту, але й охоплює частково виробництво, стадію обміну, і не лише національного сукупного суспільного продукту, а й світового сукупного продукту.

Зазначене дозволяє виокремити наступні групи фінансових відносин при дослідженні категорії «фінансовий потенціал» [15, с.276]:

- фінансові відносини між державою, міжнародними фінансово-кредитними установами та організаціями;
- фінансові відносини між фізичними, юридичними та фізичними й юридичними особами різних країн;
- фінансові відносини між державою та господарюючими об'єктами;
- фінансові відносини між різними господарюючими суб'єктами всередині країни;
- фінансові відносини між фізичними та юридичними особами всередині країни;
- фінансові відносини всередині господарюючого суб'єкта.

Зазначене дає підстави досліджувати різні рівні функціонування зазначених груп фінансових відносин, виокремлювати загальне та особливості з урахуванням відповідної специфіки відносин.

Таким чином, фінансовий потенціал як економічна категорія являє собою загальне поняття фінансової науки та відображає особливу сферу фінансових відносин, специфічне суспільне призначення яких – забезпечення виконання властивих їй функцій.

Фінансовий потенціал виконує наступні функції (рис. 1.3):

Рис. 1.3. Функції фінансового потенціалу підприємства [36, с.117]

Використання запропонованого підходу до фінансового потенціалу як економічної категорії дозволяє забезпечити системний та комплексний його розгляд, розвинути теоретико-методологічні засади використання фінансового потенціалу, визначити причинно-наслідкові зв'язки його формування та накопичення, забезпечити єдність засад управління та механізму формування. Передумовами для формування та ефективного використання фінансового потенціалу підприємства виступають як матеріальні, інтелектуальні, так і виробничі ресурси. Важливим є формування досконалої, узгодженої нормативно-правової бази, що регламентує питання у даній сфері, а також створення ефективного фінансового механізму, який би враховував сучасні реалії, світові надбання та пріоритети стратегічного розвитку підприємств.

1.2. Моделі та підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства

Обсяги та результативність господарської діяльності кожного підприємства значною мірою залежить від фінансових можливостей, які формує його фінансовий потенціал. Спроможність підприємства максимально ефективно використати свій фінансовий потенціал визначається ефективністю системи управління процесами його формування і розвитку. За допомогою управління досягається узгодженість дій всіх учасників економічних процесів, об'єднання їх зусиль для досягнення мети і завдань спільної діяльності.

Проблема пошуку шляхів удосконалення системи управління фінансовим потенціалом підприємства як у науковому, так і у методично-прикладному аспекті багатогранна. Тому вимагає комплексного та системно-цільового підходу до її дослідження й вирішення. При цьому, відповідно до методології наукових досліджень, основну увагу необхідно зосередити на селекції аналітичних методів дослідження, розробці науково-методологічних та організаційно-економічних передумов, а також методів формування механізму управління фінансовим потенціалом підприємства [45, с.103].

Процес управління завжди базується на відповідному економічному механізмі. У сучасній науковій літературі він розглядається як складне та багатопланове економічне явище, що має широкий спектр форм прояву. Тому існує необхідність визначитися з його змістовою інтерпретацією.

У загальному випадку під механізмом розуміють внутрішню будову, систему, сукупність станів і процесів, з яких складається звичайне явище, або систему чи спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності, деяких ланок та елементів, які приводять їх у дію. Виходячи з цього в економічному контексті з позиції системного аналізу механізм розглядається як «сукупність цілеспрямованих впливів організаційно-економічного характеру на організацію як відкриту соціально-економічну систему чи на процес з метою підвищення ефективності процесу (системи) або досягнення певного результату» [15, с.55].

У технологічному аспекті економічний механізм тлумачать як «інструмент управління, що являє собою сукупність управлінських елементів і способів їхньої організаційної, інформаційної, мотиваційної та правової підтримки,

шляхом використання яких з урахуванням особливостей діяльності підприємства забезпечується досягнення певної мети» [56, с.37].

Підсумовуючи результати проведеного аналізу наукових позицій у цій сфері економічної теорії та враховуючи тематику цієї роботи можна констатувати, що економічний механізм управління фінансовим потенціалом підприємства - це цілеспрямована та керована система організаційних, економічних, нормативних, управлінських та регулюючих дій, способів, технологій та інструментів, які активно впливають на процеси формування (залучення), акумулювання та розподілу фінансових ресурсів за окремими видами діяльності й напрямками їх використання, а також трансформації їх в інші види економічних ресурсів для забезпечення ними виробничих, інвестиційних, соціальних та інших потреб підприємства.

Слід зазначити, що у науковий літературі представлено широке коло різновидів економічного механізму: організаційно-економічний, фінансовий, фінансово-кредитний, фінансово-інвестиційний тощо. Така диференціація, на нашу думку, пов'язана зі специфікою об'єкта управління і колом завдань, на вирішення яких спрямований управлінський вплив. Тобто, це розмаїття обумовлено функціональною спеціалізацією менеджменту, що використовує той чи інший вид економічного механізму. У той же час, кожен з них використовує типові структурні елементи, які забезпечують ефективність функціонування економічного механізму та виконання його функціональних завдань.

Побудова економічного механізму управління фінансовим потенціалом базується на врахуванні окремих теоретико-методологічних та організаційно-економічних передумов. Головні з них наступні [63, с.115]:

- процеси формування, розвитку та реалізації фінансового потенціалу відбуваються в умовах динамічної та стохастичної зміни зовнішнього економічного оточення та внутрішнього фінансово-економічного становища, що обумовлює необхідність забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості та фінансової адаптивності;

- управління фінансовим потенціалом відноситься до компетенції функціонального управління - фінансового менеджменту - і підпорядковане загальним стратегічним та тактичним завданням економічної діяльності підприємства;

- як об'єкт фінансового менеджменту, фінансовий потенціал потребує власного інструментарію та технології управління;

- якість управління фінансовим потенціалом визначається рівнем виконання його функціональних завдань: формування (залучення) необхідних і достатніх обсягів фінансових ресурсів, акумулювання та розподіл їх за окремими видами діяльності і напрямками використання, а також швидкість і ефективність трансформації в інші види економічних ресурсів для забезпечення виробничих, інвестиційних, соціальних та інших потреб підприємства;

- система управління фінансовим потенціалом повинна забезпечувати динамічний та пропорційний розвиток усіх його компонентів, а також економіки підприємства в цілому;

- управління фінансовим потенціалом характеризується внутрішніми протиріччями, які обумовлені високим рівнем перманентної конкуренції за отримання обмежених обсягів фінансових ресурсів між окремими видами діяльності та напрямками їх використання.

Особливості економічного механізму управління фінансовим потенціалом обумовлені його функціональною специфікою та впливом на характер процесів формування і використання фінансових ресурсів. Вони проявляються у наступному [93, с.7]:

- забезпечення внутрішньої гармонізації, впорядкованості, систематизації, злагодженості та взаємодії окремих структурних елементів фінансового потенціалу як динамічної економічної системи, детермінованої до просторових та часових параметрів;

- врахування та гармонізація економічних інтересів, цілей і завдань кожного із суб'єктів фінансових взаємовідносин з підприємством (податково-

бюджетні органи держави, інститути фінансово-кредитної та інноваційно-інвестиційної системи, інші господарюючі суб'єкти, домашні господарства);

- забезпечення оперативної адаптації управління фінансовим потенціалом до динамічних змін у зовнішньому економічному оточенні;

- детермінація управління фінансовим потенціалом до статутних вимог, стратегічних цілей та завдань перспективного розвитку підприємства;

- реалізація оперативної трансформації фінансових ресурсів в інші види економічних ресурсів.

Існує цілий перелік завдань управління фінансовим потенціалом підприємства. На наш погляд, їх необхідно краще структурувати, виділивши дві групи: ті, що безпосередньо ним вирішуються, та ті, що можуть бути досягнуті з його допомогою. Іншими словами, визначимо завдання управління фінансовим потенціалом за двома групами: функціональні (дійові) та цільові (результативні).

До першої групи, на наш погляд, можна віднести [100, с.120]:

- мобілізацію фінансових ресурсів;
- контроль за раціональним, цільовим та ефективним використанням фактичного обсягу фінансових ресурсів підприємства;
- забезпечення нормального виробничого циклу;
- своєчасне виконання зобов'язань перед фінансово-кредитними установами, бюджетом та державними цільовими фондами, перед постачальниками, а також працівниками підприємства;
- пошук шляхів нарощення фінансового потенціалу.

До другої групи віднесемо [100, с.121]:

- пошук напрямків максимізації прибутку підприємства;
- підвищення рентабельності підприємства;
- підвищення фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності підприємства.

Логіка формування економічного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства передбачає певну послідовність реалізації

необхідних організаційно-економічних заходів. Виходячи з цих передумов, а також з наведеного вище визначення сутності економічного механізму управління фінансовим потенціалом, його логічно-структурну модель можна представити наступним чином (рис. 1.4).

На початку проводиться детальний аналіз результативності (ефективності) діючого економічного механізму управління фінансовим потенціалом та його окремих структурних елементів. При цьому важливо встановити його «вузькі» місця та недоліки. Особливо важливе значення має встановлення причин інерційності в обґрунтуванні та ухваленні фінансових управлінських рішень. Крім того, важливо здійснити оцінку динаміки та напрямків розвитку зовнішнього оточення й внутрішнього становища, виявити ключові чинники, що активно впливають на ці процеси. Результати такого аналізу дозволяють чітко сформулювати мету та завдання запланованої модернізації економічного механізму управління фінансовим потенціалом [90, с.116].

Рис. 1.4. Економічний механізм управління фінансовим потенціалом підприємства [67]

Наступним кроком є визначення показників, які у кількісному виразі характеризують результати формування та використання фінансового потенціалу відповідно до цільових параметрів його управління. У цьому ж контексті важливе значення має встановлення критеріїв та показників ефективності управління фінансовим потенціалом, методичних підходів до їх розрахунку, а також інтерпретації отриманих в процесі розрахунку результатів.

Важливе значення для забезпечення ефективності функціонування економічного механізму має розробка методів та інструментів управління

фінансовим потенціалом. Фінансовою теорією та фінансовим менеджментом нині розроблено потужний арсенал інструментальних засобів управління фінансовою діяльністю підприємств, у тому числі й використання інструментів фондового ринку. Їх вибір залежить від специфіки фінансової діяльності підприємства, його виробничої спеціалізації та потужності, рівня фінансового потенціалу та конкретних умов економічної діяльності. Розробка методів та інструментів управління фінансовим потенціалом має на меті ліквідацію причин та чинників інерційного підходу до ухвалення управлінських фінансових рішень та здійснення оперативного переходу до сучасних методів, які ґрунтуються на науково-методичних рекомендаціях та використанні наявних потенційних можливостей трансформації економічного механізму.

У динамічних ринкових умовах важливе значення набуває фінансове планування та прогнозування. Їх розробка та практичне впровадження виступає важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості й фінансової адаптивності, попередження зовнішніх загроз та локалізації фінансових ризиків. Система фінансових планів і прогнозів повинна включати аналітично-планові документи на довгострокову (стратегічну) перспективу, середньострокові бізнес-плани та поточні фінансові плани (бюджети). Спеціально варто виділити бізнес-плани реалізації окремих виробничих та інвестиційних програм (проектів). Вибір горизонту планування та форм планово-прогнозних документів, деталізація планових показників та їх структуризація залежать від масштабів й специфіки фінансової діяльності підприємства. Однак завжди їх об'єктом мають бути процеси формування (залучення) та ефективного використання фінансових ресурсів [67].

Сучасні технології управління фінансовою діяльністю передбачають необхідність опрацювання системи моніторингу та контролю за процесами формування й використання фінансового потенціалу, які дозволяють оперативно виявити відхилення від запланованих параметрів економічного розвитку та своєчасно внести необхідні корективи. Без реалізації цього

завдання проблематично забезпечити дієвість функціонування всього економічного механізму.

Важливим етапом побудови економічного механізму управління фінансовим потенціалом є розробка системи внутрішніх часових і ресурсних нормативів, локальних процедур та регламентів з прийняття, реалізації та коригування управлінських рішень в сфері формування та використання фінансового потенціалу.

На завершальному етапі формується система забезпечення управління фінансовим потенціалом. Вона включає наступні елементи [50, с.145]:

1. Організаційне забезпечення. Процес управління завжди передбачає формування відповідної структури та організаційної форми його реалізації. Досвід показує, що у великій кількості вітчизняних підприємств відсутні самостійні структурні підрозділи апарату управління, в компетенції яких знаходиться функції фінансового менеджменту. Створення таких структур не може бути самоціллю. Тому питання вирішується виходячи з практичної необхідності та принципів економічного прагматизму.

Організаційне забезпечення реалізовується шляхом реконструкції системи цілей (виділення пріоритетів), раціоналізації організаційної структури та гармонізації взаємодії й взаємопроникнення між її окремими елементами. Актуально, щоб у контексті формування економічного механізму управління фінансовим потенціалом була здійснена персоналізація компетенцій та відповідальності у цій сфері.

2. Інформаційне забезпечення. Підготовка та прийняття ефективних управлінських рішень по усіх аспектах формування, розвитку та використання фінансового потенціалу базується на оперативній, достовірній та якісній інформації. Процес інформаційного забезпечення передбачає проведення цілеспрямованого та безперервного збору необхідних кількісних та якісних показників, а також їх накопичення, оцінку, обробку та систематизацію відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів підприємства. На основі цієї інформації здійснюються аналітичні та прогнозно-планові

розрахунки, контроль і моніторинг фінансових процесів, обґрунтування та ухвалення управлінських фінансових рішень.

3. Ресурсне забезпечення. Здійснення управлінської, як і будь-якої іншої діяльності не можливе без використання певного обсягу інтелектуальних, трудових, матеріальних, інформаційних та фінансових ресурсів. В умовах ринку їх залучення та використання здійснюється на умовах платності. До того ж, у багатьох випадках існує конкуренція та інші обмеження на отримання певних видів економічних ресурсів. Тому система ресурсного забезпечення виступає важливою умовою ефективного функціонування економічного механізму [50, с.146].

4. Аналітичне забезпечення. Управлінська діяльність нерозривно пов'язана з виконанням аналітичної функції, яка представляє собою комплекс досліджень, спрямованих на виявлення загальних тенденцій, особливостей та закономірностей розвитку об'єкту управління, а також ключових чинників, що впливають на ці процеси. На цій основі розробляється, у тому числі, і комплекс заходів по удосконаленню економічного механізму управління фінансовим потенціалом.

5. Система планування і прогнозування - це елемент системи забезпечення управління фінансовим потенціалом, що включає в себе, як уже зазначалося раніше, комплекс різних фінансових планів і прогнозів, які взаємодіють один з одним і мають на меті формування моделі кількісних параметрів процесів формування (залучення) та використання фінансових ресурсів на коротко-, середньо- та довгостроковий часовий період. У процесі фінансового планування та прогнозування здійснюються [25]:

- обґрунтований вибір ключових параметрів формування фінансових ресурсів для забезпечення виробничої та інноваційної діяльності підприємства;
- розподіл їх між окремими напрямками використання, вибір джерел фінансування та оптимізація їх структури;
- визначення конкретних фінансових завдань по окремих часових відрізках і закріплення їх за виконавцями.

6. Моніторинг та контроль фінансових операцій та процесів є невід'ємним елементом ефективного функціонування економічного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства. Вони необхідні для своєчасного виявлення різних фінансових проблем і оперативного їх вирішення, попередження виникаючих загроз і ризиків, а випадку їх настання - локалізації їх наслідків з мінімальними економічними втратами. Крім того, вони є важливим елементом ефективної системи стимулювання діяльності як самого підприємства, так і його окремих структурних підрозділів.

Також слід зазначити, що при виборі послідовності постановки системи управління фінансами доцільно враховувати наступні, об'єктивно присутні рівні розвитку фінансового менеджменту підприємств і, як наслідок, обирати пріоритети докладання зусиль і можливі цільові методи в області управління фінансового потенціалу [25]:

- управління платоспроможністю, в тому числі - введення системи бюджетування, розробка кредитної політики, управління запасами;
- управління прибутковістю, у тому числі - підвищення ефективності діяльності, рентабельність операцій, управління витратами;
- управління активами та економічним потенціалом, в тому числі - рентабельність активів і фінансова стійкість, фінансовий аналіз і довгострокове планування.

Рациональне поєднання сукупності методів, ресурсів, принципів, інструментів, регламентів, нормативів і процесів формує технології управління фінансовим потенціалом підприємства. Застосування ефективних технологій управління дозволяє за допомогою використання засобів і методів забезпечити генерування чистих грошових потоків, за рахунок яких формуються власні фінансові ресурси; покращити умови їх залучення у господарський оборот із зовнішніх джерел; здійснити акумулювання й ефективний розподіл у фінансові ресурси за окремими видами діяльності і напрямками їх використання. На цій основі відбувається зростання і розвиток фінансового потенціалу, а також його ефективне використання.

Для підвищення фінансового потенціалу необхідно застосовувати ефективний інструмент перспективного управління фінансовою діяльністю підприємства, що підпорядковується реалізації цілей загального його розвитку в умовах істотних змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку та пов'язаної з цією невизначеністю - фінансової стратегії [8].

Фінансова стратегія - один з найважливіших видів функціональних стратегій підприємства, який забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності і фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного коригування напрямків формування та використання фінансових ресурсів при змінах умов зовнішнього середовища.

Фінансова стратегія охоплює питання теорії і практики формування фінансів, їх планування, вирішує завдання, що забезпечують фінансову стійкість підприємства в ринкових умовах господарювання.

Механізм формування стратегії управління фінансовим потенціалом ділиться на ряд етапів [3, с.22]:

- аналіз і виділення із загальної стратегії розвитку підприємства пріоритетів при формуванні стратегії управління фінансовим потенціалом;
- розробка цільових орієнтирів, в основі яких лежать такі процедури: аналіз і прогноз фінансово-економічного стану зовнішнього середовища, аналіз внутрішнього середовища підприємства, виявлення сильних і слабких сторін;
- адаптація до умов зовнішнього середовища;
- визначення основних напрямків формування, накопичення, розподілу ресурсів та пошук нових джерел позикового фінансування.

Необхідно відзначити, що зазначені елементи стратегії управління фінансовим потенціалом зрештою визначають конкурентоспроможність будь-якого підприємства, що має своєю метою вилучення позитивного економічного ефекту. Досягнення саме цієї мети і повинна забезпечити в перспективі система менеджменту в цілому.

Отже, управління фінансовим потенціалом підприємства багато в чому залежить від правильності сформованої стратегії управління фінансовим потенціалом. Формування та реалізація стратегії управління фінансовим потенціалом, спрямованої на підтримку конкурентоспроможного фінансового потенціалу підприємства, ґрунтується на використанні механізмів та інструментів фінансового менеджменту.

1.3. Оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства

Фінансовий потенціал підприємства визначається сукупністю параметрів, які виражають наявність, доцільність розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів, реальні та потенційні фінансові можливості. Він є синтетичним індикатором, який впливає на ефективність господарської діяльності підприємства. У свою чергу ефективність формування та розвитку фінансового потенціалу підприємства прямо залежить від результатів його діяльності. Якщо господарська діяльність є прибутковою, то утворюються додаткові джерела засобів, які в кінцевому результаті сприяють зростанню фінансового потенціалу підприємства. Нестача або неправильне формування і використання активів може виявитися головною причиною несвоєчасності оплати заборгованості перед постачальниками за одержану сировину та матеріали, неповного та неритмічного забезпечення необхідними ресурсами, а отже, й погіршення результатів виконання підприємством своїх зобов'язань перед найманими працівниками, власниками та державою [13, с.104].

Забезпеченість підприємства активами (фінансовими ресурсами) в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення кількісних і якісних показників формування фінансового потенціалу.

Фінансовий потенціал та ефективність системи його управління треба

систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статичі за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити “болюві точки” у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення. Метою оцінки фінансового потенціалу підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов’язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Основними структурними складовими оцінювання фінансового потенціалу підприємства є [20, с.111]:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об’єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб’єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Основною метою оцінювання фінансового потенціалу підприємства являється отримання невеликого числа ключових (найбільш інформативних) параметрів, які дають об’єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і збитків, змін в структурі активів і пасивів, в розрахунках з дебіторами і кредиторами.

Діагностика фінансового потенціалу включає в себе оцінку діяльності підприємства в минулому, на сьогодні та в майбутньому. Його мета – визначити стан фінансових ресурсів підприємства, своєчасно виявити і усунути недоліки в діяльності; знайти резерви покращення фінансового стану

підприємства.

Оцінювання фінансового потенціалу підприємства здійснюють різні економічні суб'єкти, зацікавлені в отриманні найбільш повної інформації про його діяльність. Результати аналізу дозволяють зацікавленим особам і підприємствам приймати управлінські рішення на підставі оцінки поточного фінансового потенціалу, діяльності підприємства за минулі періоди і прогнозних даних [33, с.123].

Інтереси різних користувачів щодо оцінювання фінансового потенціалу підприємства наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Зміст оцінювання фінансового потенціалу
для різних користувачів інформації [54, с.44]

№ п/п	Користувачі результатів оцінювання фінансового потенціалу	Сфера економічних інтересів
1	Власники	Оцінка доцільності виробничих витрат і досягнутих результатів, фінансової стійкості та конкурентоспроможності, можливостей і перспектив подальшого розвитку, ефективності використання залучених коштів Виявлення збитків, невиробничих витрат та втрат Складання аргументованих прогнозів про фінансовий стан
2	Акціонери	Аналіз складу управлінських витрат та оцінка їх цілеспрямованості Аналіз формування загального прибутку та прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства для виплати дивідендів Аналіз збитків, невиробничих витрат і втрат Структурний аналіз напрямів використання прибутку Оцінка ефективності дивідендної політики
3	Банки та кредитори	Оцінка складу та структури майна (активів) підприємства Аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства Оцінка ефективності використання власного та залученого капіталу Аналіз складу, структури та співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей Оцінка розрахунків за раніше отриманими короткостроковими та довгостроковими кредитами та позиками
4	Постачальники та покупці	Оцінка ліквідності поточних зобов'язань Наявність простроченої дебіторської та кредиторської заборгованостей Аналіз структури оборотних активів Оцінка платоспроможності і фінансової стійкості підприємства

Продовження таблиці 1.1

5	Інвестори	Оцінка фінансового стану підприємства, ефективності використання власного та залученого капіталів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, майна підприємства, необоротних та оборотних активів Аналіз рівня ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, інвестиційної привабливості Аналіз ефективності довгострокових і короткострокових фінансових інвестицій за рахунок власних засобів підприємства
---	-----------	---

Кожна група користувачів інформації переслідує власні цілі при проведенні аналізу фінансового потенціалу. Для керівництва підприємства цей аналіз виступає вихідною точкою при формуванні фінансової і комерційної стратегії, що впливає на розвиток подій у майбутньому [54, с.45].

Використання результатів аналізу дозволяє керівництву контролювати діяльність підприємства та вносити позитивні зміни в його роботу. Представники банків (аналітики, кредитори, аудитори) використовують аналіз розрахункових показників для оцінки платоспроможності підприємства. Фінансові аналітики та фінансисти на біржових ринках і ринках капіталів зацікавлені в оцінці ефективності та можливостей розвитку підприємства, а також надійності капіталовкладень. Інвестор прогнозує перспективи потенційних інвестицій у дане підприємство.

Оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом може здійснюватися як управлінським персоналом підприємства, так і будь-яким зовнішнім аналітиком, оскільки такий аналіз базується на загальнодоступній інформації. Відповідно виділяють два види аналізу фінансового потенціалу: внутрішній і зовнішній.

Внутрішній аналіз проводиться працівниками підприємства. Інформаційна база для його проведення набагато ширша і включає будь-яку інформацію, циркулюючу всередині підприємства та корисну для прийняття управлінських рішень. Відповідно розширюються і можливості аналізу. Внутрішній аналіз фінансового потенціалу необхідний для задоволення власних потреб підприємства. Його метою є забезпечення надходження грошових коштів, розміщення власних і залучених джерел таким чином, щоб отримати

максимальний прибуток і уникнути банкрутства. Результати аналізу використовуються для планування, контролю і прогнозування фінансового стану підприємства [59, с.123].

Зовнішній аналіз проводиться аналітиками – сторонніми особами для підприємства, які не мають доступу до внутрішньої інформаційної бази. Його метою є прогнозування ступеня ризику вкладення інвестицій і рівня його доходності. Зовнішній аналіз менш деталізований і більш формалізований.

В залежності від цілей проведення аналізу та специфіки підприємств, аналізу піддаються різні складові діяльності: виробництво і реалізація продукції, її собівартість, забезпеченість трудовими, матеріальними і фінансовими ресурсами і характер їх використання, фінансові результати роботи, фінансовий стан підприємств та їх інвестиційна діяльність тощо.

Сучасний менеджмент поділяє цілі підприємства на дві групи: оперативні (короткострокові) і стратегічні (довгострокові). Тому оцінювання фінансового потенціалу дозволяє здійснювати постійний контроль за досягненням як стратегічних, так і оперативних цілей діяльності підприємства. Отже, ця система містить у собі два головних аспекти: стратегічний і оперативний.

Відповідно поділу аналізу і оцінювання на оперативний та стратегічний рівні виділяють і методи діагностики: оперативні та стратегічні. Далі розглянемо їх більш детально.

До методів оперативної діагностики належать [72, с.23]:

1) оцінка якості системи фінансового управління підприємством. Якість системи фінансового управління проявляється в тому, що всі елементи системи задіяні, функціонують і використовуються відповідно до їхнього призначення найбільш ефективно. Для оцінки якості системи фінансового управління розроблена синтезована система показників, яка відбиває особливості цілей, завдань, функцій управління, специфіку управлінської праці. При цьому враховуються різні підходи до виміру ефекту управління, що характеризують аспекти якості фінансового управління підприємством.

2) експертна діагностика фінансово-господарського стану підприємства

займається оцінкою різних сторін діяльності підприємства з метою виявлення «вузьких місць», можливостей і небезпек для прийняття оптимальних оперативних і стратегічних рішень.

Аналіз фінансово-господарського стану підприємства дозволяє визначити:

- наскільки фінансово стійке підприємство;
- чи здатне воно своєчасно розрахуватися з кредиторами;
- який прибуток одержало і чому.

Мета аналізу фінансово-господарського стану підприємства – оцінити минулу діяльність підприємства, його положення на даний момент і його потенціал [63, с.115].

3) аналіз безбитковості – встановлення того, що відбудеться з фінансовим результатом, якщо обсяги виробництва зміняться. Основою для проведення аналізу безбитковості є розрахунок точки безбитковості. Аналіз точки безбитковості є дієвим інструментом для вирішення таких завдань як калькуляція ціни, планування прибутку підприємства та асортименту продукції. Цей метод зводиться до визначення мінімального обсягу реалізації продукції, за якого підприємство може, з одного боку, забезпечити безбиткову операційну діяльність у плановому періоді, з іншого – створити умови для самофінансування підприємства.

4) аналіз чутливості – спрямований на дослідження змін, які відбуваються з операційним прибутком підприємства під впливом змін певних параметрів його діяльності. Такими чинниками насамперед є ціна реалізації продукції, обсяг продажу та витрати підприємства. Взаємозв'язок між витратами, обсягом діяльності та прибутком формує основну модель фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Тобто призначення цього аналізу полягає у визначенні певних показників (витрат, обсягу реалізації, прибутку) при заданих параметрах інших показників.

Таким чином, оперативний аналіз і його методи є важливими складовими концепції управління фінансовим потенціалом підприємства. Ці методи придатні насамперед для вирішення проблем, що виникають на підприємстві.

До методів стратегічної діагностики підприємства в системі оцінювання фінансового опотенціалу належать [83, с.94]:

1) методи діагностики ефективності фінансової стратегії – допомагає оцінити ефективність фінансової стратегії підприємства, зрозуміти стратегічну позицію підприємства в кожному з напрямів його діяльності, оцінити сильні й слабкі сигнали, що надходять із внутрішнього й зовнішнього середовищ. Інформація, отримана в ході такої діагностики, надає неоціненну підтримку керівникові в процесі формування фінансової стратегії підприємства.

2) методи діагностики стратегічних позицій підприємства – діагностика фінансово-господарського положення в рамках стратегічного контролінгу містить у собі насамперед аналіз стратегічної позиції підприємства на ринку. Для цього застосовують спеціальні методи: SWOT-аналіз, матриця БКГ, матриця Мак-Кінсі, конкурентний аналіз.

3) діагностика за слабкими сигналами. Сутність даного методу діагностики полягає в тому, щоб вчасно визначити слабкі сигнали – ранні і неточні ознаки настання кризових ситуацій – і своєчасно відреагувати на них. Необхідність діагностики по слабких сигналах виникає в ситуації, коли рівень нестабільності середовища підприємства надзвичайно високий.

Отже, існує багато різноманітних підходів до оперативної та стратегічної діагностики. Ми ж розглянули найпоширеніші з них. Далі проаналізуємо детальніше найбільш застосовуваний підхід до оцінювання ефективності формування та використання фінансового потенціалу, як оцінка фінансового стану підприємства.

В сучасних умовах для оцінки фінансового стану діяльності підприємства використовується система показників, що детально і всебічно характеризує фінансовий стан підприємства і надає об'єктивну оцінку цього аналізу. Показники підприємства мають бути такими, щоб ті, хто в тій чи і мірі пов'язаний економічними відносинами з підприємством, міг отримати всю потрібну інформацію і знайти відповідь на всі запитання, наприклад, визначивши надійність підприємства, партнери і постачальники можуть

вирішити чи являється доцільною подальша співпраця з даним суб'єктом господарювання [92].

Початковим етапом в оцінці фінансового стану підприємства являється розрахунок показників майнового стану підприємства, що з одного боку дають загальну вартісну оцінку активів – показник суми господарських коштів, що є у розпорядженні підприємства, а з іншого – показують частку зношених основних засобів у загальній їх вартості – коефіцієнт зносу основних фондів. Крім того, саме тут, ми можемо прослідкувати в динаміці, яка частина основних засобів була оновлена – коефіцієнт оновлення основних засобів, а яка вибула, через моральний і фізичний знос – коефіцієнт вибуття основних засобів. Розрахунок і нормативне значення показників оцінки майнового стану приведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Порядок розрахунку та нормативне значення показників майнового стану підприємства [92]

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{Знос основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	зменшення
Коефіцієнт оновлення основних засобів	$\frac{\text{Вартість основних засобів, що надійшли}}{\text{Первісна вартість основних засобів на кінець року}}$	збільшення
Коефіцієнт вибуття основних засобів	$\frac{\text{Вартість основних засобів, що вибули}}{\text{Первісна вартість основних засобів на початок року}}$	повинен бути менше ніж коефіцієнт оновлення основних засобів

Особливе місце серед показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, належить показникам поточної платоспроможності або ліквідності – це здатність підприємства платити за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок оборотних активів різного рівня ліквідності.

Ліквідність підприємства визначається оперативно за допомогою коефіцієнтів ліквідності: загальний коефіцієнт ліквідності (покриття), коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та чистий оборотний капітал [90, с.200].

Коефіцієнт покриття дає загальну оцінку платоспроможності підприємства. Він визначається співвідношенням усіх оборотних активів та короткострокових зобов'язань:

$$K_{покp} = \frac{OA}{ПЗ} \quad (1.1)$$

де OA – оборотні активи, $ПЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Стан поточної платоспроможності підприємства вважається задовільним, якщо даний показник досягає або наближається до 2.

Коефіцієнт швидкої ліквідності є більш жорсткою оцінкою ліквідності підприємства. Цей коефіцієнт також називається «кислотним тестом», і він розраховується з використанням тільки частини поточних активів – грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень та дебіторської заборгованості, які порівнюються з поточними зобов'язаннями:

$$K_{шв.лікв.} = \frac{ГК + ПФИ + ДЗ}{ПЗ} \quad (1.2)$$

де $ГК$ – грошові кошти та їх еквіваленти, $ПФИ$ – поточні фінансові інвестиції, $ДЗ$ – дебіторська заборгованість, $ПЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення.

Рекомендоване значення цього показника – 0,7-0,8.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм платоспроможності, який показує негайну готовність підприємства ліквідувати короткострокову заборгованість і визначається як відношення суми грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до суми поточних зобов'язань:

$$K_{абс.лікв.} = \frac{ГК + ПФИ}{ПЗ} \quad (1.3)$$

де $ГК$ – грошові кошти та їх еквіваленти, $ПФИ$ – поточні фінансові інвестиції, $ПЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення.

Рекомендована нижня межа цього показника – 0,25, а його зростання в

динаміці як правило розглядається як позитивна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства [90, с.200].

Чистий оборотний капітал показує яка кількість оборотних активів залишиться у розпорядженні підприємства після того як воно погасить усі поточні зобов'язання і забезпечення:

$$ЧОК = ОА - ПЗ \quad (1.4)$$

де $ОА$ – оборотні активи, $ПЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення.

Нормативне значення даного показника є більше 0, при чому позитивним вважається його постійне збільшення, що може свідчити про нарощення підприємством вартості або кількості оборотних активів чи зменшення поточних зобов'язань та забезпечень.

Основними показниками фінансової стійкості підприємства є такі: коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії), коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами.

Коефіцієнт автономії показує, яка частка власників підприємства в загальній сумі коштів, інвестованих у підприємство:

$$K_a = \frac{ВК}{Баланс} \quad (1.5)$$

де $ВК$ – власний капітал, $Баланс$ – сума балансу.

Теоретично вважається, що якщо цей коефіцієнт більше або дорівнює 50 %, то ризик кредиторів мінімальний: реалізувавши половину майна, сформованого за рахунок власних коштів, підприємство зможе погасити свої боргові зобов'язання.

Коефіцієнт фінансування характеризує обсяг залучених позикових коштів на одиницю власних коштів. Розраховується цей показник як співвідношення позикових і власних коштів підприємства:

$$K_{fin} = \frac{ДЗ + ПЗ + ЗНА}{ВК} \quad (1.6)$$

де $ДЗ$ – довгострокові зобов'язання і забезпечення, $ПЗ$ – поточні

зобов'язання і забезпечення, *ЗНА* – зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, *ВК* – власний капітал [Ошибка! Источник ссылки не найден., с.65].

Зростання цього показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості. Таким чином, нормативним є значення даного показника менше 1.

Коефіцієнт фінансової стійкості є оберненим до коефіцієнта фінансування, він характеризує обсяг власних ресурсів, що припадає на одиницю залучених:

$$K_{\text{фін.стійк}} = \frac{BK}{ДЗ + ПЗ + ЗНА} \quad (1.7)$$

де *ДЗ* – довгострокові зобов'язання і забезпечення, *ПЗ* – поточні зобов'язання і забезпечення, *ЗНА* – зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, *ВК* – власний капітал.

Нормативним є значення даного показника більше 1, при чому позитивним також є його постійне збільшення.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яку частку займає власний капітал, інвестований у оборотні активи підприємства, в загальній сумі власних коштів (тобто, яка частина власного капіталу перебуває у високооборотній і високоліквідній формі):

$$K_{\text{ман.ВК}} = \frac{OA - ПЗ}{BK} \quad (1.8)$$

де *OA* – оборотні активи, *ПЗ* – поточні зобов'язання і забезпечення, *ВК* – власний капітал.

Нормативним є значення даного показника більше 0 та постійна позитивна динаміка.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами розраховується як співвідношення чистого оборотного капіталу та оборотних активів підприємства [1, с.66]:

$$K_{зв\text{оз}} = \frac{OA - ПЗ}{OA} \quad (1.9)$$

де *OA* – оборотні активи, *ПЗ* – поточні зобов'язання і забезпечення.

Нормативним є значення даного показника більше 0,1, що свідчить про те, що після сплати усіх поточних зобов'язань у підприємства повинно залишитися як мінімум 10% вартості всіх оборотних активів.

Деякі науковці пропонують аналіз фінансової стійкості за допомогою абсолютних її показників. Для цього будується трикомпонентна модель фінансової стійкості, з допомогою якої аналізується покриття власним капіталом, довгостроковим капіталом та загальним об'ємом капіталу підприємства вартості запасів та витрат.

Аналіз фінансової стійкості може буди доповнений детальним аналізом забезпеченості і ефективності використання оборотних коштів підприємства за їх видами, зокрема виробничих запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів.

У процесі аналізу фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати дебіторську заборгованість, установити її склад і структуру за термінами виникнення, виявити: нормальна вона чи не виправдана. На фінансову стійкість підприємства впливає не сама по собі наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і форма [1, с.68].

Для будь-якого суб'єкта господарювання значення представлених показників будуть відрізнятись. На загальну величину представлених коефіцієнтів чинять вплив наступні фактори: стадія життєвого циклу підприємства, галузь його діяльності, структура джерел коштів, оборотність оборотних та всіх активів. Отже, використання коефіцієнтного підходу стикається з певними проблемами, враховуючи неможливість зробити однозначні висновки щодо ступеня фінансової стійкості підприємства.

Агрегатний підхід базується на обрахунку фінансової стійкості на базі агрегатів. Цей метод органічно доповнює наведений вище, тому що виділяють чотири типи поточної фінансової стійкості підприємства [16, с.67].

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпечення запасів джерелами формування [48, с.99]:

1. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів

$$\pm \Phi^B = K_B - З, \quad (1.10)$$

2. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів

$$\pm \Phi^T = K_{B,ПЗ} - З, \quad (1.11)$$

3. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів

$$\pm \Phi_o = K_o - З, \quad (1.12)$$

За допомогою цих показників визначають трикомпонентний тип фінансової стійкості підприємства: 1, якщо $\Phi > 0$; $S(\Phi) = 0$, якщо $\Phi < 0$.

Після виконання розрахунків наведених вище показників підприємство може бути охарактеризоване одним із чотирьох типів фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість трикомпонентний показник типу фінансової стійкості, що має такий вигляд: $S = (1,1,1)$, тобто:

$$ЗВ < ВОК, \quad (1.13)$$

де $ЗВ$ – запаси та витрати; $ВОК$ – розмір власних оборотних коштів підприємства.

Зазначений тип фінансової стійкості визначається тим, що всі запаси суб'єкта господарювання покриваються власними обіговими коштами, тобто компанія фактично не має залежності від зовнішніх джерел. Ця ситуація практично не зустрічається [16, с.67].

2. Нормальна фінансова стійкість показник типу фінансової стійкості $-S = (0,1, 1)$. При цьому $ВОК < ЗВ < НДФ$, де $НДФ$ – нормальні джерела формування запасів, які визначають як суму власних оборотних коштів, банківських позик для покриття запасів, кредиторської заборгованості за товари.

В даній ситуації суб'єкт господарювання використовує для покриття запасів, крім власних обігових коштів ще й довгострокові залучені кошти. З

позицій фінансового управління цей тип фінансування запасів є «нормальним». Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.

3. Нестійкий фінансовий стан (показник типу фінансової стійкості має вигляд: $S = (0,0,1)$). Він свідчить про такий стан, коли запасів і витрат більше, ніж нормальних джерел фінансування, тому підприємство змушено залучувати додаткові джерела фінансування. У цій ситуації існує можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

4. Кризовий фінансовий стан ($S = 0,0,0$) характеризується переважанням запасів над нормальними джерелами фінансування за наявності в складі позикових коштів несплачених у строк кредитів та простроченої кредиторської й дебіторської заборгованості. Така ситуація свідчить про неспроможність підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Вона стає причиною нестійкого фінансового стану в поточному періоді, що призводить до втрати фінансової рівноваги у довгостроковій перспективі [16, с.68].

Для зручності визначення типу фінансової стійкості наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості для визначення сформованого фінансового потенціалу підприємства [16, с.68]

Показник	Тип фінансової стійкості			
	абсолютна	нормальна	нестійкий стан	кризовий стан
$\Phi^B = K_B - Z$	$\Phi^B \geq 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$
$\Phi^T = K_{B,ПЗ} - Z$	$\Phi^T \geq 0$	$\Phi^T \geq 0$	$\Phi^T < 0$	$\Phi^T < 0$
$\Phi^O = K_O - Z$	$\Phi^O \geq 0$	$\Phi^O \geq 0$	$\Phi^O \geq 0$	$\Phi^O < 0$

Інтегральний підхід допомагає представити інтегровану оцінку величини фінансової стійкості. Він має практичне використання, особливо в умовах кризового стану економічної системи, особливо в умовах порушення існуючих господарських зв'язків підприємства, і коли протікає процес формування ним нових зв'язків з контрагентами, зацікавленими у достатній фінансовій стійкості. Показники фінансової стійкості при цьому методі відображають стан і структуру активів суб'єкта господарювання та забезпеченість їх джерелами

покриття. Система показників фінансової стійкості подано за такого підходу двома групами (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Характеристика показників фінансової стійкості,
визначеної за інтегральним підходом [16 ,с.70]

Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку	Взаємозв'язок з іншими показниками
1. Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами ($З_{в.о.к}$)	Характеризує ту частку матеріальних оборотних активів, що фінансується за рахунок власних оборотних коштів	ВОК: МОА, де ВОК – власні оборотні кошти, МОА – матеріальні оборотні активи	$K_{ман}, K_{п.а}, K_{д.п}, K_{р.с}, K_{з.с}$
2. Коефіцієнт маневреності власних коштів ($K_{ман}$)	Відображує мобільність власних джерел коштів	ВОК: ВК, де ВК – обсяг власного капіталу	$З_{в.о.к}, K_{п.а}, K_{д.п}$
3. Індекс постійного активу ($K_{п.а}$)	Характеризує частку основних засобів та не-оборотних активів у складі власних джерел коштів	ОЗ: ВК, де ОЗ – основні засоби та інші необоротні активи	$З_{в.о.к}, K_{ман}, K_{д.п}, K_{р.с}, K_{з.с}$
4. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{д.п}$)	Дає оцінку інтенсивності використання підприємством довгострокових позикових коштів на відновлення та розширення	ДК: ВК, де ДК – обсяг довгострокового капіталу підприємства	$K_{ман}, З_{в.о.к}, K_{п.а}, K_{н.з}, K_{з.с}$
5. Коефіцієнт накопичення зносу ($K_{н.з}$)	Слугує для оцінки ступеня фінансування, заміни та оновлення основних засобів за рахунок їх зносу	З: $П_{б.в}$, де З – нарахована сума зносу, $П_{б.в}$ – первісна балансова вартість основних засобів	$K_{д.п}$
6. Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{р.в}$)	Характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства	($ОЗ+ВЗ+МВ++МШП$) : А, де ОЗ – вартість основних засобів; НВ – вартість незавершеного виробництва; ВЗ – вартість виробничих запасів; МШП – вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів	$З_{в.о.к}, K_{п.а}, K_{з.с}$
7. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів $K_{з.с}$	Відображає залежність підприємства від позикових коштів	ПК: $В_{к}$, де ПК – обсяг позикового капіталу підприємства	$З_{в.о.к}, K_{п.а}, K_{д.п}, K_{р.в}$

Даний методичний підхід має перевагу в тому, що порівняно з усіма визначеними вище, в процесі його використання кожен показник розглядається у взаємозв'язку з іншими показниками. Окрім цього, з метою здійснення загальної оцінки фінансового стану за цим підходом застосовують узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства:

$$\Phi_c = \frac{(1+2 K_{д.п}^1 + 3_{в.о.к}^1 + 1 : K_{з.с}^1 + K_{р.в}^1 + K_{п.а}^1)}{(1+2 K_{д.п}^0 + 3_{в.о.к}^0 + 1 : K_{з.с}^0 + K_{р.в}^0 + K_{п.а}^0)} - 1 \quad (1.14)$$

де $K_{д.п}^1$, $K_{д.п}^0$ – коефіцієнт довгострокового залучення коштів у звітному та попередньому періодах; $3_{в.о.к}^1$, $3_{в.о.к}^0$ – коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами у звітному та попередньому періодах; $K_{з.с}^1$, $K_{з.с}^0$ – коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів у звітному та попередньому періодах; $K_{р.в}^1$, $K_{р.в}^0$ – коефіцієнт реальної вартості майна; $K_{п.а}^1$, $K_{п.а}^0$ – коефіцієнт постійного активу.

Даний вимірник слід вважати головною перевагою цього підходу, тому що він дає можливість оцінити фінансову стійкість за допомогою інтегрованого показника і встановити негативні тренди з її зміни та усунути або нейтралізувати причини такої ситуації (рис. 1.5).

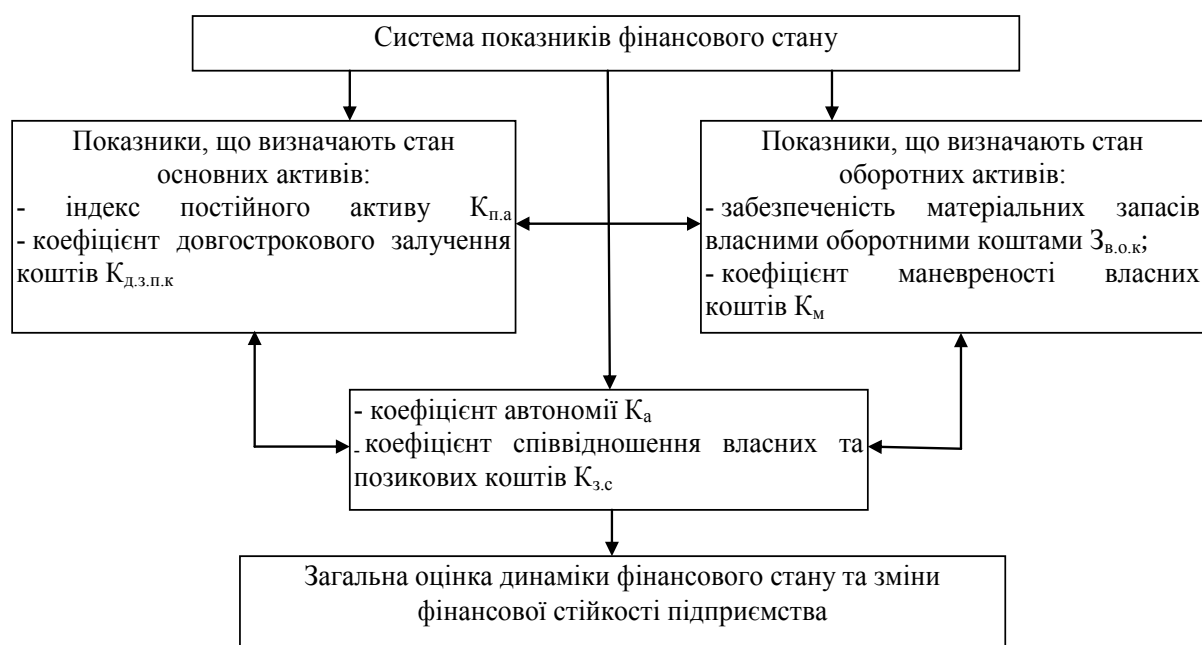

Рис. 1.5. Система показників фінансового стану підприємства на основі розрахунку узагальнюючого коефіцієнта фінансової стійкості Φ_c [36, с.312]

Світова практика господарювання пов'язує поняття ділової активності з поняттям інвестиційної привабливості підприємства. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті виявляється насамперед у швидкості обороту його засобів. Аналіз ділової активності передбачає розрахунок показників представлених в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Система показників для аналізу ділової активності [54, с.23]

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	збільшення
Тривалість одного обороту активів, дні	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності активів}}$	зменшення
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість оборотних активів}}$	збільшення
Тривалість одного обороту оборотних активів, дні	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності оборотних активів}}$	зменшення
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна первісна вартість основних засобів}}$	збільшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}}$	збільшення

Для оцінки ефективності формування фінансового потенціалу використовуються показники рентабельності. Рентабельність підприємства відображає ступінь прибутковості його діяльності. Аналіз рентабельності полягає в дослідженні рівнів і динаміки фінансових коефіцієнтів рентабельності, що є відносними показниками фінансових результатів діяльності підприємства. Формули для розрахунку показників рентабельності наведено в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

Показники рентабельності діяльності підприємства [54, с.25]

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{Чистий фінансовий результат}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	>0
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий фінансовий результат}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}}$	>0

Продовження таблиці 1.7

Коефіцієнт рентабельності діяльності	<u>Чистий фінансовий результат</u> Чистий дохід від реалізації продукції	>0
Коефіцієнт рентабельності продукції	(Валовий прибуток (збиток) + інші операційні витрати – інші операційні доходи)/ (Собівартість реалізованої продукції + Адміністративні витрати + Втрати на збут)	>0

Таким чином, варто зазначити, що стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності. Тому оцінку фінансового потенціалу за допомогою цього підходу можна об'єктивно здійснити не через один, навіть найважливіший, показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства.

Отже, ресурсний потенціал трансформується у виробничий за наявності специфічних складових, що забезпечують процес виробництва. У свою чергу, фінансовий потенціал забезпечує процес виробництва і служить основою для результативності використання фінансово-економічного потенціалу підприємства.

Фінансовий потенціал забезпечує можливість трансформації ресурсного і виробничого потенціалів у результати діяльності підприємства. До певної міри фінансовий потенціал виступає в ролі важеля, що формує механізм динамічної трансформації ресурсів у результати діяльності підприємства. Не менш важлива і його роль у відтворювальних процесах на підприємстві.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного дослідження теоретичних основ управління фінансовим потенціалом підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Обґрунтовано, що фінансовий потенціал підприємства – це сукупність наявних і потенційних можливостей підприємства щодо мобілізації та нарощення їхнього обсягу і трансформації їх в інші фактори виробництва у

відповідності до потреби з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства.

2. Визначено, що основою формування фінансового потенціалу підприємства є фінансові ресурси, які з'являються на етапі створення підприємства. В той же час фінансові ресурси не слід ототожнювати із грошовими коштами, адже вони є безпосередньо джерелами формування інших активів підприємства. У свою чергу, фінансові ресурси поділяються на власні, залучені та позичені і проявляються у вигляді капіталу підприємства.

3. Логіка формування економічного механізму управління фінансовим потенціалом підприємства передбачає певну послідовність реалізації необхідних організаційно-економічних заходів. Виходячи з цих передумов, а також з наведеного визначення сутності економічного механізму управління фінансовим потенціалом, запропоновано його логічно-структурну модель.

4. Доведено, що забезпеченість підприємства активами (фінансовими ресурсами) в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого поліпшення кількісних і якісних показників формування фінансового потенціалу. Фінансовий потенціал та ефективність системи його управління треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу.

5. Оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом може здійснюватися як управлінським персоналом підприємства, так і будь-яким зовнішнім аналітиком, оскільки такий аналіз базується на загальнодоступній інформації. Відповідно виділяють два види аналізу фінансового потенціалу: внутрішній і зовнішній.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

2.1. Характеристика виробничо-господарської діяльності підприємства

Компанія ТОВ «Агротехсоюз» була заснована в 1997 році як центр з сервісного обслуговування та постачання запасних частин до сільськогосподарської техніки німецької фірми CLAAS. Орієнтуючись на першочергове задоволення потреб клієнтів та порядність у ділових взаємовідносинах, ТОВ «Агротехсоюз» завоювало імідж надійного партнера. Співпраця з компанією ТОВ «Агротехсоюз» гарантує клієнтам бездоганну якість обслуговування, оперативне вирішення всіх питань та цілодобову клієнтську підтримку. На сьогоднішній день ТОВ «Агротехсоюз» є офіційним дилером передових світових виробників сільськогосподарської техніки, а саме: CLAAS, LEMKEN, HORSCH та GERINGHOFF [76].

ТОВ «Агротехсоюз» надає послуги з обслуговування найвищого рівня, безкоштовне навчання спеціалістів аграрних підприємств, постійну інженерно-сервісну підтримку, швидке постачання запасних частин та витратних матеріалів.

Стратегічне завдання ТОВ «Агротехсоюз» – забезпечити сільгоспвиробників надійною технікою, професійним сервісом та якісними запчастинами для прибуткового господарювання.

Компанія ТОВ «Агротехсоюз» усвідомлює, що її конкурентоспроможність у сучасних умовах прямо залежить від можливості відповідним чином реагувати на запити різних стейкхолдерів і на цій основі здійснювати свій внесок у підтримку економічної стабільності, екологічного балансу та соціальної справедливості у суспільстві, членом якого вона є [76].

Саме тому ТОВ «Агротехсоюз» у 2017 році приєдналась до Глобального договору ООН, всесвітньої ініціативи, що виступає транслятором Цілей сталого розвитку і десяти принципів поведінки бізнесу у частині практик дотримання прав людини, поліпшення умов праці, екологічної складової діяльності та забезпечення належного стану оточуючого середовища, протидії і недопущення корупції у всіх її проявах для продуктивної реалізації зазначених цілей.

Долучення до цієї добровільної ініціативи є відповідальним кроком, який засвідчує готовність ТОВ «Агротехсоюз» формувати стратегічні цілі та здійснювати свою діяльність у відповідності до запитів та потреб основних груп заінтересованих сторін, брати активну участь у вирішенні найбільш гострих проблем бізнесу, громадянського суспільства і органів влади усіх рівнів на засадах багатостороннього продуктивного діалогу, тобто бути соціально відповідальною. Для компанії ТОВ «Агротехсоюз» корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) є базисом для імплементації цілей сталого розвитку у бізнес-стратегію та модель поведінки [76].

Стратегічне бачення компанії ТОВ «Агротехсоюз» та її внеску у реалізацію цілей сталого розвитку на засадах соціальної відповідальності представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Стратегічне бачення компанії ТОВ «Агротехсоюз» та її внеску у реалізацію цілей сталого розвитку на засадах соціальної відповідальності [76]

Ключові напрями соціальної відповідальності	Складові цілей сталого розвитку
Співробітники: - гідна оплата та належні умови праці; - реалізація ефективних практик організації праці та управління; - дотримання прав людини і громадянина; - соціальні гарантії роботи персоналу, у т.ч. через програми підтримки; - дотримання норм охорони і безпеки праці; - запровадження системи медичного страхування та підтримки здорового способу життя; - розвиток корпоративної культури і корпоративного духу; - умови для інтелектуального розвитку і реалізації творчих ідей, зокрема шляхом навчання та підвищення кваліфікації, у т.ч. за цілями сталого розвитку та соціальної відповідальності;	- підтримка здоров'я і благополуччя співробітників - підвищення якості освіти і забезпечення нарощення професійного потенціалу - участь у створенні

- дотримання умов гендерної рівності;	умов гідної
Бізнес-партнери:	роботи та
- дотримання стандартів якості, безпеки, надійності, екологічності продуктів та послуг;	економічного зростання
Продовження таблиці 2.1	
- участь у спільних ініціативах та підтримці проектів розвитку;	- підтримка
- реалізація програм навчання та консультування, у т.ч. з питань сталого розвитку і КСВ;	індустріалізац
- реалізація практик етичних і відкритих бізнес-відносин;	ії, інновацій та
активна співпраця з органами влади, громадськими організаціями, ЗМІ, інфраструктур	розвитку
бізнес-асоціаціями у питаннях розвитку бізнес-середовища, дотримання прав и	інфраструктур
стейкхолдерів у процесі реалізації господарської діяльності;	- внесок у
Громада:	сталий
- різні форми взаємочасті в освітніх, наукових програмах та проектах, орієнтованих на підвищення рівня інтелектуального та освітнього потенціалу територій присутності компанії;	розвиток міст
- підтримка історико-культурних, творчих, спортивних, еко- та інфраструктурних проектів, що мають на меті формування гідних умов та спільнот	дотримання
суспільного відтворення і стійкого розвитку;	вимог
- належні умови розвитку категорій населення, що потребують підтримки;	відповідальног
- підтримка у «скрутні часи»;	о споживання
Природне середовище діяльності (довкілля):	
- мінімізація викиду шкідливих речовин у повітря транспортом, що використовується у процесі діяльності компанії та реалізується споживачам;	
- запровадження енергозберігаючих технологій та практик раціонального використання різних джерел енергії та інших ресурсів;	
- сортування сміття та управління відходами;	
- озеленення.	

Дослідження засвідчують, що на висококонкурентному ринку сільськогосподарської техніки України компанія ТОВ «Агротехсоюз» посідає сьогодні одне з провідних місць. Компанія динамічно розвивається, спеціалізуючись на продажу сільськогосподарської техніки і запчастин. Метою розвитку компанії та її стратегічною місією задекларовано бажання бути надійним і компетентним партнером для клієнтів-аграріїв.

Завдяки поєднанню професійності спеціалістів ТОВ «Агротехсоюз» та високій якості продуктів, що вона пропонує господарствам, їй вдається впевнено бути серед безперечних лідерів на сільськогосподарському ринку України.

Добре підготовлена та досвідчена команда експертів компанії ТОВ «Агротехсоюз» виконує діяльність в наступних напрямках [76]:

- реалізація нової сільськогосподарської техніки – трактори, комбайни, плуги, борони, культиватори, сівалки ;
- фінансові програми з продажу/купівлі техніки, що тільки виготовлена;
- своєчасне введення проданих тракторів та технічних засобів в експлуатацію і комплексне обслуговування;
- партнерське швидке надання потрібних запчастин;
- реалізація вживаної техніки – трактора, зернозбиральні комбайни, ґрунтообробна техніка;
- наявність широкого спектру насіння для реалізації;
- бартерний обмін зернового матеріалу господарств на сільськогосподарську техніку;
- придбання сільськогосподарської продукції, вирощеної аграріями.

Розуміючи важливість довіри клієнтів топ-менеджмент компанії планує та чітко впроваджує в життя такі взаємостосунки з клієнтами-аграріями на перспективній основі бізнес-парнерства, створюючи максимально ефективні умови для їх забезпечення всім необхідним. Аграрії мають доступ до технічної інформації всіх представлених продуктів, отримують детальні консультації на всі питання, що їх турбують, від спеціально підготовлених спеціалістів. Ці спеціалісти виконують сервісне та постсервісне обслуговування проданої техніки, консультують власників у процесі запуску її в експлуатацію, виконують ремонтні роботи різноманітного ступеня складності на техніці у гарантійних та не гарантійних випадках.

Основними видами господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз» є ті, що представлені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Види господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз» [76]

Вид діяльності	Загальний опис
Реалізація сільгосптехніки	Спеціалісти ТОВ «Агротехсоюз» допомагають підібрати для агровиробника саме таку техніку, яка найкраще підійде саме для його господарства. В пропозиції компанії Агротехсоюз можна знайти тільки якісні високопродуктивні та надійні машини і агрегати сільськогосподарського призначення.
Поставка	Керівництво та співробітники ТОВ «Агротехсоюз» чітко розуміють

запчастин	важливість швидкого постачання запчастинами та їх постійної наявності на складах. Управління складами здійснюється за допомогою спеціально розробленої комп'ютерної системи, що дає можливість миттєво надати відповідь про наявність необхідної деталі та в найкоротші терміни доставити її на місце призначення.
-----------	--

Продовження таблиці 2.2

Сервісне обслуговування	Сервісна служба укомплектована відповідними автомобілями з повним переліком необхідного для ремонту інструменту та спеціального обладнання. Сервісні інженери постійно проходять спеціалізовані навчання в Німеччині та Україні, відпрацьовують отримані знання на практиці, проводять навчання механізаторів наших клієнтів безпосередньо в господарствах.
-------------------------	---

ТОВ «Агротехсоюз» бере на себе всю відповідальність за продані трактора та сільськогосподарську техніку, тому дуже фахово та професійно ставиться до рівня підготовки власних фахівців. Усі сервісні спеціалісти компанії без виключень отримують сертифікацію та навчання на заводах-виробниках продуктів, що продає компанія. Весь персонал ТОВ «Агротехсоюз» отримав та практично використовує в роботі практичний досвід в сервісному забезпеченні машин CLAAS, LEMKEN, HORSCH та GERINGHOFF [76].

З метою ще ближчого розуміння потреб клієнтів-аграріїв ТОВ «Агротехсоюз» активно бере участь у сільськогосподарських виставках, демонструючи на них тракторну та сільськогосподарську техніку власного продуктового портфелю. Також відбуваються практичні тестування різних агрегатів безпосередньо в полях господарств для демонстрації їхніх технічних можливостей.

ТОВ «Агротехсоюз» є юридичною особою та керується в своїй діяльності Господарським та Цивільними кодексами України, Законом України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», іншими законодавчими актами України, статутом, має відокремлене майно, самостійний баланс, фірмовий банк, печатку та штамп з найменуванням, поточний та валютний та інші рахунки в установах банків, діє на принципах повного господарського розрахунку, має право від свого імені укладати договори, контракти тощо.

ТОВ «Агротехсоюз» на сьогоднішній день має 3 філії: у Чернігівській, Сумській та Одеській областях. Центральний офіс знаходиться у Київській області, с. Калинівка, де працює 35 співробітників.

Місцезнаходження ТОВ «Агротехсоюз» в економічній системі регіону можемо побачити на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Місцезнаходження ТОВ «Агротехсоюз»
в економічній системі регіону [76]

Розглядаючи фактори зовнішнього середовища, що впливають на підприємство необхідно відмітити, що серед компонентів загального середовища економічний компонент займає провідне місце. В останні роки в зв'язку з певним економічним зростанням дещо збільшилося споживання. Це дозволило підприємству розширити ринки збуту в Україні.

Для ефективного управління фінансово-господарською діяльністю компанії сформовано організаційну структуру, яка відповідає нормам українського законодавства та забезпечує розподіл повноважень органів

управління у реалізації стратегії компанії. Структура управління ТОВ «Агротехсоюз» наведена на рис. 2.2.

З наведеної вище структури бачимо, що вищим органом органом управління ТОВ «Агротехсоюз» є Загальні збори учасників товариства.

Генеральний директор здійснює керівництво поточною діяльністю компанії, виробляє політику з метою збереження та збільшення прибутковості та конкурентоздатності компанії. Генеральний директор створює на власний розсуд організаційну структуру компанії з відділів та підрозділів, призначає керівників даних органів. Правління та директор є підконтрольними та підзвітними Зборам учасників.

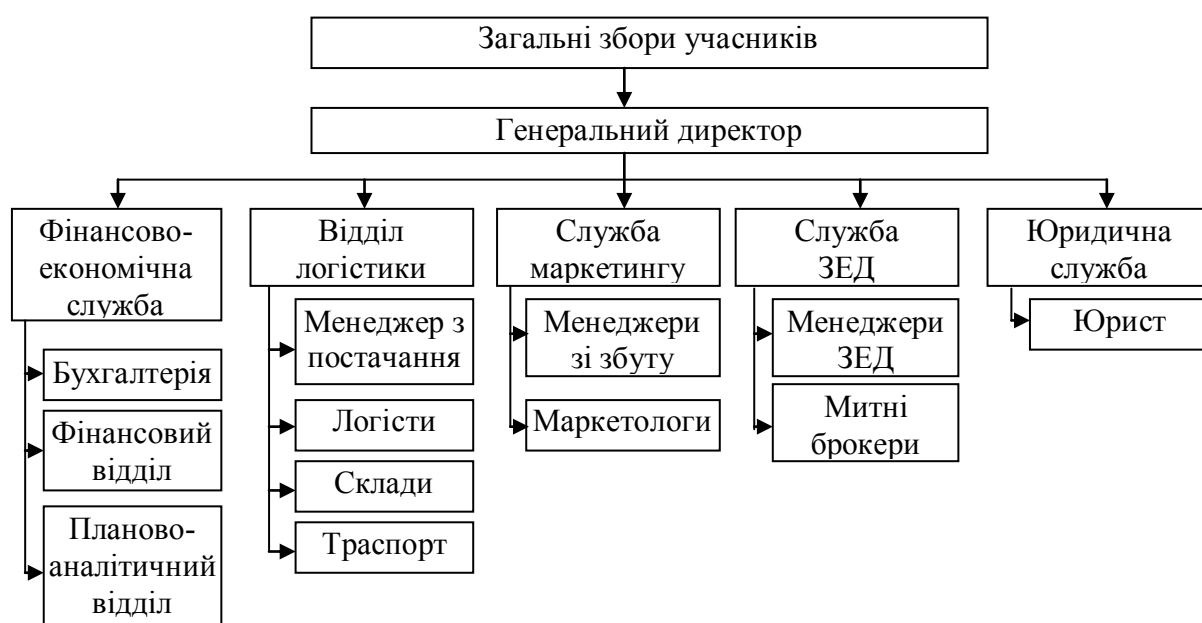

Рис. 2.2. Організаційна структура управління ТОВ «Агротехсоюз» [76]

В організаційну структуру ТОВ «Агротехсоюз» входить ряд підрозділів, між якими розподілені відповідні операційні функції. У всіх структурних підрозділах компанії працює біля 40 співробітників. Кадрова програма компанії, спрямована на забезпечення високого рівня кваліфікації її працівників. Компанія інвестує значну суму коштів на навчання та покращення кваліфікації персоналу. Система навчання охоплює всі структурні підрозділи та всі категорії співробітників. Компанія приділяє значну увагу періодичним атестаціям як робочих місць, так й посад.

На підприємстві станом на 31.12.2017 р. працює 40 чоловік. Структура трудового колективу ТОВ «Агротехсоюз» та її зміна упродовж 2015-2017 рр. представлена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка та структура персоналу ТОВ «Агротехсоюз» за категоріями

Категорії персоналу	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2017 р. до 2015 р.		
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	+/-, п.с.
Всього	35	100,00	37	100,00	40	100,00	5	14,29	0,00
Керівники	8	22,86	8	21,62	8	20,00	0	0,00	-2,86
Службовці	7	20,00	5	13,51	8	20,00	1	14,29	0,00
Спеціалісти	5	14,29	6	16,22	6	15,00	1	20,00	0,71
Технічні робітники	11	31,43	13	35,14	15	37,50	4	36,36	6,07
Обслуговуючий персонал	4	11,43	5	13,51	3	7,50	-1	-25,00	-3,93

В 2017 році відбулося загальне збільшення чисельності працівників ТОВ «Агротехсоюз» на 5 осіб (14,29%) через зростання обсягів господарської діяльності підприємства. В цілому загальне зростання було викликано збільшенням чисельності технічних робітників на 36,36 % (питома вага збільшилась на 6,07 п.с.), службовців – на 14,29 % та спеціалістів – на 20,0 %.

Аналіз обсягів реалізованої продукції (наданих послуг) ТОВ «Агротехсоюз» упродовж 2015-2017 рр. представлена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз обсягів реалізованої продукції (наданих послуг)

ТОВ «Агротехсоюз» у 2015-2017 рр.

Види діяльності	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2017 р. до 2015 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-, п.с.
Реалізація сільгосп-техніки	165430	54,51	347890	52,43	470940	52,11	305510	184,68	-2,40
Поставка запчастин	105330	34,71	202500	30,52	321900	35,62	216570	205,61	0,91

Сервісне обслуговування	32710	10,78	113181	17,06	110918	12,27	78208	239,10	1,49
Разом	303470	100,00	663571	100,00	903758	100,00	600288	197,81	0,00

Аналіз показав, що ТОВ «Агротехсоюз» постійно нарощує обсяги господарської діяльності. У 2017 році відбулося зростання обсягів реалізованої продукції (наданих послуг) на 600288 тис.грн., або на 197,81 % у порівнянні з 2015 роком, що склало 903758 тис.грн. В структурі видів господарської діяльності найбільше значення посідає реалізація сільськогосподарської техніки провідних світових виробників, а саме 52,11 % від загальних обсягів збуту. Водночас, у 2017 році відбулося збільшення обсягів сервісного обслуговування техніки у 2,39 рази порівняно з 2015 роком.

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства

Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства – комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів статистичного, економічного і фінансового аналізу за даними трьох потоків інформації: нормативної, планової та фактичної, відображеної в бухгалтерській (фінансовій) звітності підприємства [64, с.447].

Щоб забезпечити економічно ефективні результати виробничо-господарської діяльності на різних рівнях ієрархічної структури функціонування й управління ТОВ «Агротехсоюз», необхідна певна система показників, ефективна для кожного рівня. Передусім треба чітко визначити цілі, завдання та функції підприємств і організацій кожного рівня, після чого стануть ясними потреби у відповідних показниках, за допомогою яких можна кількісно та якісно оцінювати результати виробничо-господарської діяльності на кожному рівні управління.

Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз» є засобом систематичного всебічного контролю, а також порівняння досягнутих

показників з рівнем минулих років.

Ресурсний потенціал підприємства визначається наявністю майна, сформованого за відповідними джерелами фінансових надходжень. Майновий стан суб'єкта господарювання характеризується кількістю і якістю активів, які відображені в балансі підприємства. В процесі аналізу необхідно здійснити об'єктивну оцінку вартості майна (ресурсів) в цілому, а також тієї частки, що знаходиться реально у власності і розпорядженні підприємства. Другий напрямок аналізу – це аналіз стану довгострокових постійних активів підприємства і рівня забезпечення його оборотними активами для господарської діяльності [5, с.14].

В першу чергу необхідно провести розрахунок основних економічних показників діяльності підприємства ТОВ «Агротехсоюз» згідно даних таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Основні економічні показники господарської діяльності

ТОВ «Агротехсоюз»

Показники	Роки			2017 р. до 2015 р.	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	+, –	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	303470,00	663571,00	903758,00	600288,00	197,81
Валовий прибуток, тис. грн.	74072,00	106371,00	132548,00	58476,00	78,94
Чистий прибуток, тис. грн.	12818,00	36118,00	69750,00	56932,00	444,16
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	35,00	37,00	40,00	5,00	14,29
Середньорічна вартість:					
– необоротних активів;	12584,50	24289,50	35589,50	23005,00	182,80
– оборотних активів	129821,00	169755,00	292868,00	163047,00	125,59
Фондовіддача, грн	24,11	27,32	25,39	1,28	5,31
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	2,34	3,91	3,09	0,75	32,01
Продуктивність праці, тис. грн.	8670,57	17934,35	22593,95	13923,38	160,58
Рентабельність господарської діяльності, %	4,22	5,44	7,72	3,49	x

Аналіз показав, що ТОВ «Агротехсоюз» діє прибутково, про що свідчать дані показників чистої виручки від реалізації продукції та чистого прибутку. Зокрема, чистий дохід підприємства у 2017 році склав 903758 тис.грн., або на

600288 тис.грн. або у 1,97 раз більше, ніж у 2015 році. Чистий прибуток підприємства є значним, і як позитивне слід відмітити його зростання в 2015-2017 роках. Якщо в 2015 році він становив 12818 тис.грн., то в 2017 році значення цього показника становило 69750 тис.грн. або у 4,44 рази більше від рівня 2015 року. Має тенденцію до збільшення і показник середньорічної вартості необоротних та оборотних активів. Якщо в 2015 році ці показники становили 12584,5 та 129821 тис.грн., то в 2017 році їх значення збільшились і становлять 35589,5 та 292868 тис.грн відповідно (відбулося збільшення у 1,82 та 1,25 рази відповідно). Фондовіддача, тобто показник, що характеризує ефективність використання основних засобів має не дуже велике, однак позитивне значення. Як показав аналіз, в 2017 році її значення становить 25,39 грн., що на 1,28 пункти більше рівня 2015 року. Позитивним зрушенням слід вважати загальне зростання ефективності використання оборотних активів, про що свідчать дані коефіцієнта оборотності оборотних активів. Якщо в 2015 році цей показник становив 2,34 обороти, то в 2017 році відбулося зростання оборотності на 32,01 %. Слід відзначити, що підприємство є низькорентабельним, однак в 2017 році спостерігалась тенденція до збільшення рівня рентабельності на 3,49 пункти в порівнянні з 2015 роком.

Майно ТОВ «Агротехсоюз» відображається у балансі (форма №1). Згідно з балансом майно класифікується за видами ресурсів, які відображені у активі балансу, та за видами джерел їх фінансування – пасивів балансу. Загальна ж вартість майна дорівнює валюті балансу, при цьому виконується наступна тотожність: актив=пасив.

Аналіз майна ТОВ «Агротехсоюз» необхідно почати з горизонтального аналізу, тобто дослідити динаміку статей та їх груп в активі й пасиві. При цьому слід скористатися наступними показниками:

- абсолютний приріст – це різниця між наступним та попереднім рівнем ряду динаміки;

- темп приросту – це відношення абсолютного приросту до періоду прийнятому за базу порівняння.

Темп приросту, виражений у відсотках, показує, на скільки відсотків збільшився або зменшився поточний рівень у порівнянні з попереднім, прийнятим за 100%. Результати проведення горизонтального аналізу майна та джерел його утворення ТОВ «Агротехсоюз» представлено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки майна та джерел його утворення
за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз», тис.грн.

Показники	Роки			2017 р. до 2015 р.	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	+, –	%
Нематеріальні активи	0	15	31	31	100,00
Основні засоби	13034	33190	36750	23716	181,95
Довгострокова дебіторська заборгованість	1147	1193	0	-1147	-100,00
Запаси	104123	139092	263411	159288	152,98
Виробничі запаси	558	690	1071	513	91,94
Товари	103565	138402	262340	158775	153,31
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	13740	11021	26105	12365	89,99
Дебіторська заборгованість за розрахунками	0	10404	14723	14723	100,00
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	0	152	0	0	100,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	23182	11049	54098	30916	133,36
Гроші та їх еквіваленти	5534	16546	40604	35070	у 6,33 р.б.
Витрати майбутніх періодів	0	77	608	608	100,00
Інші оборотні активи	4742	0	0	-4742	-100,00
Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	14	13138	40182	40168	у 2869,14 р.б.
Разом активи	165516	235725	474510	308994	186,69
Зареєстрований капітал	4000	4000	4000	0	0,00
Додатковий капітал	77	77	77	0	0,00
Нерозподілений прибуток	42741	49326	113710	70969	166,04
Інші довгострокові зобов'язання	1393	12827	18044	16651	у 11,95 р.б.
Короткострокові кредити банків	2000	2000	0	-2000	-100,00
Поточна заборгованість за зобов'язаннями	85758	76213	106950	21192	24,71
Поточна кредиторська заборгованість	0	13856	0	0	0,00
Доходи майбутніх періодів	0	0	363	363	100,00
Інші поточні зобов'язання	29547	77426	231366	201819	у 6,83 р.б.
Разом зобов'язання	165516	235725	474510	308994	186,69

Аналіз показав, що вартість майна ТОВ «Агротехсоюз» збільшилась на 474510 тис.грн., або у 1,86 раз. Основу майна підприємства становлять оборотні активи, а саме товарні запаси. У 2017 році вартість запасів збільшилась на 159288 тис.грн., або у 1,52 рази. Підприємство має велику суму дебіторської заборгованості, що засвідчує низький рівень платіжної дисципліни з контрагентами. Зокрема, дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги збільшилась на 89,99 % і склала 26105 тис.грн., інша поточна дебіторська заборгованість зросла у 1,33 раз та у 2017 році становила 54098 тис.грн. Підприємство володіє значною часткою наймобільніших активів – грошових коштів, оскільки у 2017 році ця стаття балансу становила 40604 тис.грн., що у 6,33 раз більше, ніж у 2015 році.

Основу пасивів (джерел утворення майна) ТОВ «Агротехсоюз» становить нерозподілений прибуток. У 2017 році ця стаття балансу склала 113710 тис.грн., що на 70969 тис.грн. більше, ніж у 2015 році. У 2017 році відбулося збільшення вартості довгострокових зобов'язань та забезпечень на 16651 тис.грн., або у 11,95 раз. Підприємство практично не користується банківськими кредитами, про що свідчить відсутність заборгованості за короткостроковими кредитами банків у 2017 році. Поточна заборгованість за зобов'язаннями підприємства у 2017 році становила 106950 тис.грн., що у 24,71 рази більше, ніж у 2015 році.

Далі слід провести вертикальний аналіз, який передбачає визначення структури активів і пасивів, їх динаміку. Результати проведення вертикального аналізу майна ТОВ «Агротехсоюз» представлено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз структури майна та джерел його утворення
за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз», %

Показники	Роки			2017 р. до 2015 р.
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	
Нематеріальні активи	0,00	0,01	0,01	0,01
Основні засоби	7,87	14,08	7,74	-0,13
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,69	0,51	0,00	-0,69
Запаси	62,91	59,01	55,51	-7,40
Виробничі запаси	0,34	0,29	0,23	-0,11

Товари	62,57	58,71	55,29	-7,28
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	8,30	4,68	5,50	-2,80
Дебіторська заборгованість за розрахунками	0,00	4,41	3,10	3,10
Інша поточна дебіторська заборгованість	14,01	4,69	11,40	-2,61
Гроші та їх еквіваленти	3,34	7,02	8,56	5,21
Витрати майбутніх періодів	0,00	0,03	0,13	0,13
Інші оборотні активи	2,86	0,00	0,00	-2,86
Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	0,01	5,57	8,47	8,46

Продовження таблиці 2.7

Разом активи	100,00	100	100,00	0,00
Зареєстрований капітал	2,42	1,70	0,84	-1,57
Додатковий капітал	0,05	0,03	0,02	-0,03
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	25,82	20,93	23,96	-1,86
Інші довгострокові зобов'язання	0,84	5,44	3,80	2,96
Короткострокові кредити банків	1,21	0,85	0,00	-1,21
Поточна заборгованість за зобов'язаннями	51,81	32,33	22,54	-29,27
Поточна кредиторська заборгованість	0,00	5,88	0,00	0,00
Доходи майбутніх періодів	0,00	0,00	0,08	0,08
Інші поточні зобов'язання	17,85	32,85	48,76	30,91
Разом зобов'язання	100,00	100,00	100,00	0,00

Аналіз показав, що в структурі майна найбільшу питому частку, а саме 55,51 % займають запаси підприємства. У 2016 році відбулося зменшення частки основних засобів на 24,37 пунктів структури. Інша поточна дебіторська заборгованість, також, посідає вагомий частку в активах, а саме 11,40 % у 2017 році.

В структурі пасивів найбільшу питому частку, а саме 23,96 % займає нерозподілений прибуток підприємства. Поточна заборгованість за зобов'язаннями становить 22,54 %, причому спостерігалось скорочення її питомої частки на 29,27 пунктів.

В процесі аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства важливого значення набуває проведення аналізу фінансових результатів ТОВ «Агротехсоюз». Фінансові результати відображаються у звіті про сукупний дохід. Одним з головних фінансових показників, що характеризує діяльність підприємства є його дохід від реалізації продукції та позареалізаційних операцій. З метою проведення аналізу доходу

ТОВ «Агротехсоюз» необхідно провести аналіз джерел його доходів за звітом про фінансові результати підприємства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз доходів господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз»

Показники	Роки			2017 р. до 2015 р.	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	+, –	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	303470,00	663571,00	903758,00	600288,00	197,81
Продовження таблиці 2.8					
Інші операційні доходи, тис.грн.	11884,00	25854,00	61897,00	50013,00	420,84
Інші фінансові доходи, тис.грн.	57,00	802,00	548,00	491,00	861,40
Інші доходи, тис.грн.	3079,00	14520,00	1666,00	-1413,00	-45,89
Разом	318490,00	704747,00	967869,00	649379,00	203,89

Отже, в результаті аналізу даних таблиці 2.8., приходимо до висновку, що підприємство в 2017 році отримало доходів на загальну суму 967869 тис.грн., що на 649379 тис.грн., або у 2,03 рази більше за рівень 2015 року. В структурі доходів найбільшу питому вагу займає чистий дохід від реалізації продукції (903758 тис.грн. в 2017 році), а також інші операційні доходи (61897 тис.грн. в 2017 році), які збільшились на 50013 тис.грн., або у 4,2 рази. ТОВ «Агротехсоюз» також отримує інші доходи, питома вага яких є малою.

Дослідження основних фінансово-економічних показників підприємства необхідно продовжити аналізом динамічних зрушень в обсягах операційних витрат ТОВ «Агротехсоюз», що є важливими фінансовими результатами підприємства.

Витрати операційної діяльності ТОВ «Агротехсоюз» групуються за наступними економічними елементами [9, с.93]:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Розглянемо динаміку формування операційних витрат ТОВ «Агротехсоюз»

за звітом про фінансові результати (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз операційних витрат ТОВ «Агротехсоюз»

Види витрат	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2017 р. до 2015 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-, п.с.
Матеріальні витрати	97230	35,16	187345	34,10	345670	39,26	248440	255,52	4,10

Продовження таблиці 2.9

Витрати на оплату праці	33278	12,03	70987	12,92	123345	14,01	90067	270,65	1,98
Відрахування на соціальні заходи	21689	7,84	43788	7,97	55678	6,32	33989	156,71	-1,52
Амортизація	78459	28,37	123345	22,45	213347	24,23	134888	171,92	-4,14
Інші операційні витрати	45890	16,59	123861	22,55	142416	16,18	96526	210,34	-0,42
Разом	276546	100,00	549326	100,00	880456	100,00	603910	218,38	х

За даними таблиці 2.9 видно, що операційні витрати ТОВ «Агротехсоюз» зросли на 603910 тис.грн і у 2017 році становили 880456 тис.грн. Таке зростання витрат слід пов'язувати із зростанням обсягів господарської діяльності, що знаходить відповідне відображення у зростанні операційних витрат (в першу чергу витрат на оплату праці і соціальні заходи та інших операційних витрат). Зокрема, слід відзначити зростання інших операційних витрат, які включають сумнівні (безнадійні) борги та втрати від уцінки товарів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення наступних операційних витрат, а також інші операційні витрати окрім тих, що включаються до собівартості послуг на 96526 тис.грн., або у 2,10 раз. Також, слід відмітити збільшення частки матеріальних витрат підприємства на 4,10 пунктів структури.

Також, в процесі дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства доцільно проаналізувати витрати господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз» (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Аналіз витрат господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз»

Показники	Роки			2017 р. до 2015 р.	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	+, –	%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	229398	556700	773210	543812	237,06
Адміністративні витрати, тис.грн.	2987	6070	18858	15871	531,34
Витрати на збут, тис.грн.	8340	17216	36017	27677	331,86
Інші операційні витрати, тис.грн.	56976	71386	50818	-6158	-10,81
Продовження таблиці 2.10					
Фінансові витрати, тис.грн.	557	3894	3885	3328	597,49
Інші витрати, тис.грн.	4600	6237	7	-4593	-99,85
Витрати з податку на прибуток, тис.грн.	2814	7928	15314	12500	444,21
Разом	305672	669431	898109	592437	193,81

За результатами проведеного аналізу визначено, що загальні витрати господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз» у 2017 році становили 898109 тис.грн., що на 592437 тис.грн., або у 1,93 рази більше, ніж у 2015 році. Основи витрат складає собівартість реалізованої продукції, яка збільшилась на 543812 тис.грн., або у 2,37 рази. Підприємство значні кошти спрямовує на стимулювання збуту, оскільки у 2017 році зафіксовано значну вартість витрат на збут в обсязі 36016 тис.грн. Інші операційні витрати ТОВ «Агротехсоюз» у 2017 році становили 50818 тис.грн., що на 6158 тис.грн., або на 10,81 % менше, ніж у 2015 році. Підприємство є значним платником податку на прибуток.

В умовах ринкової економіки прибуток відіграє важливу роль, будучи головною метою підприємницької діяльності, основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його розвиток, створюючи базу економічного розвитку держави в цілому. Прибуток є головним джерелом зростання ринкової вартості підприємства, найважливішим джерелом задоволення соціальних потреб суспільства, а також основним захисним механізмом, що охороняє підприємство від загрози банкрутства.

Прибуток ТОВ «Агротехсоюз» - це фінансовий результат його діяльності, який найточніше відображає ефективність реалізації продукції, рівень організації, стан продуктивності праці, рівень собівартості. До того ж це і

основа для розвитку підприємства, і запорука добробуту персоналу, і великі дивіденди для власників.

Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз» відображено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз фінансових результатів за даними фінансової звітності
ТОВ «Агротехсоюз»

Показники	Роки			2017 р. до 2015 р.	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	+, –	%
Валовий прибуток, тис.грн.	74072	106371	132548	58476	78,94
Операційний прибуток, тис.грн.	17653	38053	88752	71099	402,76
Прибуток до оподаткування, тис.грн.	15632	44046	85074	69442	444,23
Чистий прибуток, тис.грн.	12818	36118	69750	56932	444,16

Аналіз показав, що підприємство ТОВ «Агротехсоюз» характеризується значною прибутковістю господарської діяльності. Валовий прибуток у 2017 році становив 132548 тис.грн., що на 58476 тис.грн., або на 78,94 % більше, ніж у 2015 році. Також значним є прибуток до оподаткування, а саме 85074 тис.грн. Після сплати податкових платежів підприємство отримало чистий фінансовий результат в сумі 69750 тис.грн.

Аналіз чистого прибутку за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз» наведений на рис. 2.2. дає можливість наочно представити позитивну динаміку даного показника.

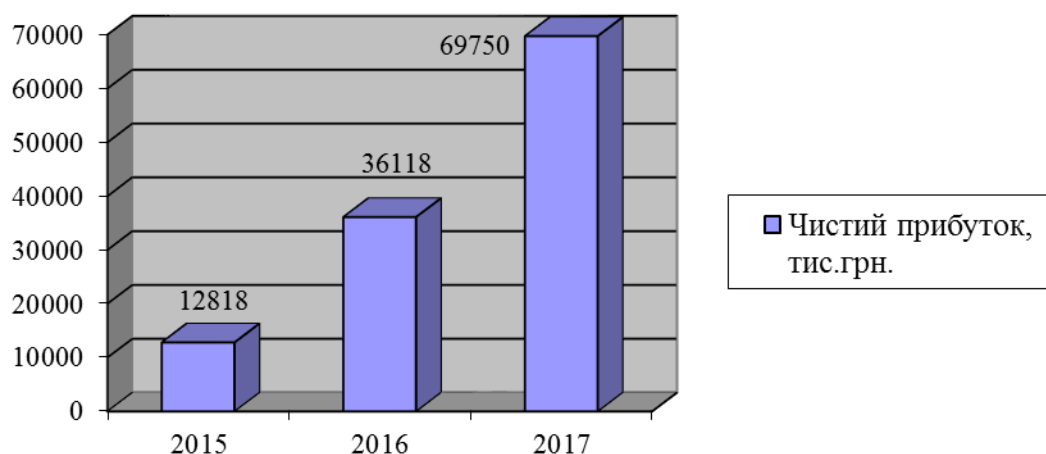

Рис. 2.2. Динаміка зміни чистого прибутку ТОВ «Агротехсоюз»

Аналіз показав, що у 2017 році підприємство отримало чистий прибуток в сумі 69750 тис.грн., що засвідчує ефективність господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз» та його системи фінансового менеджменту зокрема. Відбулося зростання чистого фінансового результату на 56932 тис.грн., або у 4,44 рази порівняно з рівнем 2015 року.

Групування активів за ліквідністю та зобов'язань за терміновістю погашення на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз» представлено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Групування активів за ліквідністю та зобов'язань за терміновістю погашення на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз»

Показник	Роки			2017 р. до 2015 р.
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	
Найбільш ліквідні активи (A1)	5534	16546	40604	35070
Швидкоореалізовані активи (A2)	41664	32626	94926	53262
Повільноореалізовані активи (A3)	104123	139169	264019	159896
Важкоореалізовані активи (A4)	14195	47536	76963	62768
Найбільш термінові зобов'язання (П1)	115305	167495	338316	223011
Короткострокові пасиви (П2)	2000	2000	0	-2000
Довгострокові пасиви (П3)	1393	12827	18044	16651
Постійні пасиви (П4)	46818	53403	118150	71332

Результати аналізу засвідчили, що ТОВ «Агротехсоюз» має певні проблеми з управлінням фінансового потенціалом щодо групування активів за ліквідністю та зобов'язань за терміновістю погашення. Так, найбільш ліквідні

активи підприємства (грошові кошти) становлять невелику частину загальних активів, і водночас, у 2017 році відбулося збільшення вартості важко реалізованих активів на 62768 тис.грн.

У структурі зобов'язань проблем значно менше. Так, довгострокові пасиви становлять невелику частку в зобов'язаннях підприємства, що слід вважати позитивним чинником збільшення фінансового потенціалу. Водночас, відбулося збільшення вартості найбільш термінових зобов'язань на 223011 тис.грн.

2.3. Оцінка та аналіз ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства

Фінансовий потенціал підприємства формується в процесі залучення фінансових ресурсів та розміщення їх в активах. Таким чином, формується відповідний майновий стан, а на основі встановлення співвідношень між окремими елементами активів і зобов'язань можна говорити про фінансово-майновий потенціал ТОВ «Агротехсоюз».

Для дослідження і оцінки майнового стану ТОВ «Агротехсоюз» за даними фінансової звітності можна використати показники, наведені в табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Аналіз фінансового потенціалу сформованого майнового стану за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз»

Показник	Роки			2017 р. до 2015 р.
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	
Загальна вартість активів (майна), тис.грн.	165516,00	235725,00	474510,00	308994,00
Вартість необоротних активів, тис. грн.	14181,00	34398,00	36781,00	22600,00
Вартість оборотних активів, тис. грн.	151321,00	188189,00	397547,00	246226,00
Вартість матеріальних оборотних активів (запасів), тис. грн.	104123,00	139092,00	263411,00	159288,00
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	36922,00	32626,00	94926,00	58004,00
Грошові кошти, тис. грн.	5534,00	16546,00	40604,00	35070,00
Зареєстрований капітал, тис. грн.	4000,00	4000,00	4000,00	0,00

Продовження таблиці 2.13

Власний капітал, тис. грн.	46818,00	53403,00	117787,00	70969,00
Залучений капітал, тис. грн.	118698,00	182322,00	356723,00	238025,00
Довгострокові зобов'язання та забезпечення, тис. грн.	1393,00	12827,00	18044,00	16651,00
Короткострокові кредити банків, тис. грн.	2000,00	2000,00	0,00	-2000,00
Поточні зобов'язання, тис. грн.	117305,00	169495,00	338679,00	221374,00
Робочий (чистий оборотний) капітал, тис. грн.	34016,00	18694,00	58868,00	24852,00
Частка власних оборотних активів	0,22	0,17	0,25	0,02
Коефіцієнт постійності активів	0,09	0,15	0,08	-0,01
Коефіцієнт мобільності активів	0,91	0,80	0,84	-0,08
Коефіцієнт співвідношення:				0,00
необоротних і оборотних активів	0,09	0,18	0,09	0,00
оборотних і необоротних активів	10,67	5,47	10,81	0,14
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,29	0,19	#ДЕЛ/0!	#ДЕЛ/0!

Аналіз показав, що загальна вартість майна (активів) ТОВ «Агротехсоюз» збільшилась в 2017 році на 308994 тис.грн. порівняно з 2015 роком і становить 474510 тис.грн. Вартість необоротних активів в 2017 році зросла на 22600 тис.грн., а оборотних –на 246226 тис.грн.

Слід зазначити, що в структурі оборотних активів підприємства найбільшу питому вагу займають запаси. Водночас, у 2017 році вартість найліквіднішого виду активів – грошових коштів становила 40604 тис.грн., що на 35070 тис.грн. більше, ніж у 2015 році. Це засвідчує позитивні зрушення у зміцненні платоспроможності підприємства.

Робочий (чистий оборотний) капітал, тобто власні оборотні активи, які визначаються як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями в 2017 році склав 58868 тис.грн, що на 24852 тис.грн. більше за рівень 2015 року. Отже слід відзначити, що підприємство є платоспроможним. Коефіцієнт постійності активів, значення якого в усіх звітних періодах більше за критичне, також свідчить про надійність підприємства. Таким чином, можна стверджувати що ТОВ «Агротехсоюз» нарощує фінансовий потенціал в частині загальних обсягів майна.

Головним індикатором оцінки сформованого фінансового потенціалу та ефективності його використання на підприємстві є показники його фінансової стійкості. Фінансову стійкість ТОВ «Агротехсоюз» слід розглядати

комплексно, з урахуванням різних аспектів фінансово-господарської діяльності цього суб'єкта господарювання.

Одним з найголовніших показників оцінювання фінансового потенціалу підприємства є сформований рівень ліквідності його майна. Ліквідність (платоспроможність) – це показник фінансової стабільності, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. Вона полягає у можливості підприємства швидко розраховуватись за допомогою наявного на балансі майна (активів) по своїх зобов'язаннях (пасивах). Від рівня ліквідності активів залежить платоспроможність підприємства.

Ліквідність суб'єкта господарювання показує його можливість погашати свою заборгованість. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності доцільно визначати з врахуванням здійсненої оцінки окремих активів за можливою сумою доходу. Коефіцієнти ліквідності визначаються відношенням величини ліквідного майна, тобто засобів, які можуть бути використані для оплати боргів до поточних зобов'язань. По суті, ліквідність суб'єкта господарювання – це ліквідність його активів. Ліквідність визначається мірою покриття зобов'язань підприємства його активами, строк для перетворення яких в гроші відповідає строку погашення зобов'язань. В залежності від того, якими платіжними засобами (активами) підприємство має можливість здійснити оплату своїх зобов'язань, розраховують три рівні платоспроможності.

Аналіз головних показників ліквідності ТОВ «Агротехсоюз» будемо вести виходячи з даних табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Аналіз ліквідності фінансового потенціалу за даними
фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз»

Показник	Роки			2017 р. до 2015 р.
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	
Загальний коефіцієнт покриття (платоспроможності)	1,29	1,11	1,17	-0,12
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,40	0,29	0,40	-0,01
Коефіцієнт незалежної (забезпеченої) ліквідності	0,88	0,82	0,77	-0,11

Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,10	0,12	0,07
Чистий оборотний капітал	34016	18694	58868	24852
Частка оборотних активів в загальній сумі активів	0,91	0,80	0,84	-0,08
Частка виробничих запасів в оборотних активах	0,01	0,01	0,01	0,00

Як свідчить аналіз, підприємство ТОВ «Агротехсоюз» має достатньо великий запас ліквідності. Водночас, не всі показники ліквідності знаходились в межах нормативу у 2015-2017 роках. Загальний коефіцієнт покриття є важливим показником платоспроможності. У 2017 році значення цього показника було в межах нормативу, а саме 1,17, що на 0,12 менше, ніж у 2015 році. Значення коефіцієнту швидкої ліквідності, при нормативному значенні більше 0,5, у 2017 році становило 0,40, що менше ніж у 2015 році на 0,01. Слід відзначити, що підприємство у 2015-2017 роках не було забезпечене найбільш ліквідними засобами – грошовими коштами, оскільки показник абсолютної ліквідності мав значення нижче за критичне (більше 0,2). ТОВ «Агротехсоюз» характеризується незначною часткою виробничих запасів в оборотних активах, лише 3%.

Найбільш показовим методичним інструментом, який дозволяє проаналізувати фінансовий потенціал та ефективність його використання слід вважати оцінювання фінансової стабільності та стійкості ТОВ «Агротехсоюз».

Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик сформованого фінансового потенціалу підприємства. Вона залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталу. Головним індикатором вимірювання фінансової стабільності є показники фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість, або стійкість фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз» передбачає те, що ресурси, вкладені у його підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а одержаний прибуток забезпечувати

самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування майна (активів).

Фінансова стійкість ТОВ «Агротехсоюз» визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Вона безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючого суб'єкта.

Насамперед, діагностику фінансової стійкості підприємства ТОВ «Агротехсоюз» будемо проводити з використанням коефіцієнтного підходу виходячи з даних табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Аналіз коефіцієнтів стійкості фінансового потенціалу за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз»

Показник	Роки			2017 р. до 2015 р.
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу)	0,28	0,23	0,25	-0,03
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,72	0,77	0,75	0,03
Коефіцієнт фінансової залежності	3,54	4,41	4,03	0,49
Коефіцієнт концентрації поточної заборгованості	0,71	0,72	0,71	0,01
Коефіцієнт фінансової стійкості (забезпечення загальної заборгованості власним капіталом)	0,39	0,29	0,33	-0,06
Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику)	2,54	3,41	3,03	0,49
Коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом	0,33	0,13	0,22	-0,10
Коефіцієнт маневреності оборотних активів	0,22	0,10	0,15	-0,08
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,73	0,35	0,50	-0,23
Коефіцієнт маневреності позикового капіталу	0,29	0,10	0,17	-0,12
Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	0,10	0,37	0,49	0,39
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,03	0,19	0,13	0,10
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,01	0,07	0,00	-0,01
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,99	0,93	0,95	-0,04

Як показав аналіз, проведений в таблиці 2.15., підприємство ТОВ «Агротехсоюз» має неприйнятний стан по ряду показників його фінансової стійкості. Зокрема, коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу) в 2017 році становить 0,25 при нормативному значенні не нижче 0,5, при чому відбулося зменшення значення цього показника на 0,03 пунктів.

Негативним є значення показника коефіцієнта фінансової залежності. При нормативному значенні не більше 2,0 в 2015 році значення цього показника становило 3,54, а в 2017 році відбулося його зростання на 0,49 пункти, що склало 4,03.

Коефіцієнт фінансової стабільності в базовому році становив 0,39, а в 2017 році – 0,33, при нормативному значенні більше за 1. Розрахунки показують, що коефіцієнт фінансової стабільності зменшився за аналізований період на 0,06. Це означає, що підприємство стрімко втрачає фінансову міцність.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про ступінь мобільності (гнучкості) використання власних коштів підприємства. В 2017 році значення цього показника було на рівні критичного (0,5), що свідчить про недостатність гнучкості в використанні власних коштів.

Отже, можна констатувати, що фінансовий потенціал ТОВ «Агротехсоюз» використовується неефективно, оскільки не забезпечується прийнятний рівень фінансової стабільності підприємства.

В процесі оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом доцільно скористатись агрегатним підходом щодо визначення типу фінансової стійкості підприємства ТОВ «Агротехсоюз». Для цього визначимо три агрегати поточної фінансової стійкості підприємства:

- надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів;
- надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів;
- надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів.

Таким чином, наявність власних оборотних коштів (ВОК) будемо визначати як різницю між власним капіталом (ВК) та необоротними активами підприємства ТОВ «Агротехсоюз» (НА). В свою чергу, наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД) будемо визначати збільшенням попереднього індикатора на суму довгострокових зобов'язань ТОВ «Агротехсоюз» (ДЗ). І нарешті, наявність загальних коштів (ЗК) визначатимемо збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків (КК).

З використанням цих показників (індикаторів) визначимо трикомпонентний тип стійкості фінансового потенціалу підприємства ТОВ «Агротехсоюз» за формулою:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \Phi > 0 \\ 0, & \text{якщо } \Phi < 0 \end{cases} \quad (2.1)$$

Результати розрахунків стійкості фінансового потенціалу за агрегатним трикомпонентним підходом на прикладі підприємства ТОВ «Агротехсоюз» представлено в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Результати розрахунків індикаторів стійкості фінансового потенціалу за агрегатним трикомпонентним підходом на прикладі підприємства ТОВ «Агротехсоюз», тис.грн.

Показник	Роки		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Власний капітал підприємства (ВК)	46818	53403	117787
Необоротні активи підприємства (НА)	14181	34398	36781
Довгострокові зобов'язання (ДЗ)	1393	12827	18044
Короткострокові кредити банків (КК)	2000	2000	0
Наявність власних оборотних коштів (ВОК)	32637	19005	81006
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД)	34030	31832	99050
Наявність загальних коштів підприємства (ЗК)	36030	33832	99050

Трансформуємо кількісні значення розрахованих індикаторів стійкості фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз» у бальну систему оцінки:

1. Наявність власних оборотних коштів (ВОК):

- 2015р. = 32637 = 1;

- 2016р. = 34030 = 1;

- 2017р. = 36030 = 1.

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД):

- 2015р. = 19005 = 1;

- 2016р. = 31832 = 1;

- 2017р. = 33832 = 1.

2. Наявність загальних коштів підприємства (ЗК):

- 2015р. = 81006 = 1;

- 2016р. = 99050 = 1;

- 2017р. = 99050 = 1.

З урахуванням результатів аналізу можна визначити тип стійкості фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз» у 2015-2017 роках (рис. 2.3).

Тип стійкості фінансового потенціалу			
Абсолютна фінансова стійкість (1, 1, 1)	Нормальна фінансова стійкість (0, 1, 1)	Нестійкий фінансовий стан (0, 0, 1)	Кризовий фінансовий стан (0, 0, 0)
$ВOK - З \geq 0$	$ВOK - З < 0$	$ВOK - З < 0$	$ВOK - З < 0$
$ВOK + ДЗ - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ - З < 0$	$ВOK + ДЗ - З < 0$
$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З < 0$
(1, 1, 1) – 2015 р. (1, 1, 1) – 2016 р. (1, 1, 1) – 2017 р.	-	-	-

Рис. 2.3. Визначення типу стійкості фінансового потенціалу
ТОВ «Агротехсоюз» у 2015-2017 роках за агрегатним підходом

Отже, за даними рис. 2.3. можна зробити висновок, що у 2015-2017 роках ТОВ «Агротехсоюз» відносилось до підприємств з абсолютною фінансовою стійкістю. Отримані значення розрахункових показників вказували на те, що фінансова стійкість підприємства не була порушена, оскільки основним джерелом фінансування його поточної діяльності виступали кредкошти власного капіталу, тобто у підприємства практично не було залежності від зовнішніх короткострокових джерел фінансування.

Далі розрахуємо показники стійкості фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз» з використанням інтегрального підходу. Для цього необхідно визначити ключові показники-індикатори, які включаються у загальну формулу розрахунку інтегрального показника. Результати розрахунків занесемо у табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Результати розрахунків індикаторів стійкості фінансового потенціалу за інтегральним підходом на прикладі підприємства ТОВ «Агротехсоюз», тис.грн.

Показник	Роки		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами ($Z_{в.о.к}$)	0,31	0,14	0,31
Коефіцієнт маневреності власних коштів ($K_{ман}$)	0,70	0,36	0,69

Продовження таблиці 2.17

Індекс постійного активу ($K_{п.а}$)	0,28	0,62	0,31		
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{д.п}$)	0,03	0,24	0,15		
Коефіцієнт реальної вартості майна ($K_{р.в}$)	0,08	0,14	0,08		
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів $K_{з.с}$	2,54	3,41	3,03		

Узагальнюючий показник зміни стійкості фінансового потенціалу (Φ_c) ТОВ «Агротехсоюз» матиме такі значення:

- 2016 рік:

$$\Phi_c = \frac{1 + 2 \cdot 0,24 + 0,14 + 1 \div 3,41 + 0,14 + 0,62}{1 + 2 \cdot 0,03 + 0,31 + 1 \div 2,54 + 0,08 + 0,28} - 1 = \frac{2,93}{2,12} - 1 = 0,38$$

- 2017 рік:

$$\Phi_c = \frac{1 + 2 \cdot 0,15 + 0,31 + 1 \div 3,03 + 0,08 + 0,31}{1 + 2 \cdot 0,24 + 0,14 + 1 \div 3,41 + 0,14 + 0,62} - 1 = \frac{2,33}{2,93} - 1 = -0,20$$

Так, як інтегрований показник стійкості фінансового потенціалу за 2016 та 2017 роки має значення близьке до нуля, то можна стверджувати, що фінансова стійкість підприємства ТОВ «Агротехсоюз» у ці роки є недостатньою.

Підприємництво завжди здійснюється в певних економічних умовах і тому може бути успішним лише у випадку, коли власники підприємства здатні адекватно оцінити ці умови, виявити напрямки можливих змін, пристосувати

свій бізнес до цих умов, максимально використавши закладені у них можливості. Отже, щоб приймати ефективні рішення і мати можливість впливати на середовище, в якому доводиться діяти підприємству, йому необхідно здійснювати пошуки найкращих взаємозв'язків між набором фінансових ресурсів і кількістю економічних благ, що виготовляються за допомогою цих ресурсів. Оцінка ділової активності – це та основа, на якій ґрунтуються раціональні й розумні рішення про обсяги та об'єкти витрачання майна (активів).

Враховуючи сказане, надзвичайно важливим вимірником фінансової стабільності та використання фінансового потенціалу є аналіз та оцінка ділової активності підприємства, що характеризується абсолютними і відносними результативними показниками використання ресурсів та обсягами господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз» (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

Аналіз фінансового потенціалу за показниками ділової активності за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз»

Показники	Роки			2017 р. до 2015 р.	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	+, –	%
Додана вартість, тис. грн.	70599	158821	264097	193498,00	274,08
Коефіцієнт оборотності активів	2,13	3,31	2,54	0,41	19,44
Тривалість обороту активів, дні	171,30	110,35	143,42	-27,87	-16,27
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,34	3,91	3,09	0,75	32,01
Тривалість обороту оборотних активів, дні	156,14	93,37	118,28	-37,86	-24,25
Коефіцієнт оборотності запасів	5,83	5,46	4,49	-1,34	-22,96
Тривалість обороту запасів, дні	62,62	66,89	81,28	18,66	29,80
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	9,51	19,08	14,17	4,66	48,98
Термін погашення дебіторської заборгованості, дні	38,37	19,13	25,76	-12,62	-32,88
Тривалість операційного циклу, дні	104,33	92,09	118,58	14,25	13,66
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	7,51	13,24	10,56	3,05	40,59
Тривалість обороту власного капіталу, дні	48,60	27,56	34,57	-14,03	-28,87
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,20	7,55	9,16	4,96	118,04
Термін погашення кредиторської заборгованості, дні	86,91	48,36	39,86	-47,05	-54,14

Тривалість фінансового циклу, дні	17,42	43,73	78,72	61,30	351,82
Фондоозброєність праці, грн.	0,35	0,33	0,28	-0,07	-19,43
Матеріаломісткість господарської діяльності	0,35	0,34	0,39	0,04	11,67
Трудомісткість господарської діяльності	0,20	0,21	0,20	0,00	2,30
Фондомісткість господарської діяльності	0,28	0,28	0,24	-0,04	-14,59

Дані таблиці 2.18 показують, що в 2017 році підприємство ТОВ «Агротехсоюз» покращило своє фінансове становище. Додана вартість підприємства має тенденцію до зростання, оскільки у 2017 році відбулося її збільшення на 193498 тис.грн., або у 2,74 рази.

Про зростання ділової активності ТОВ «Агротехсоюз» свідчать дані розрахунку коефіцієнтів оборотності активів підприємства. Коефіцієнт оборотності – кількість оборотів, яку здійснюють окремі види активів протягом звітного періоду. Прискорення оборотності сприяє економії та вивільненню коштів з обороту. Зокрема, коефіцієнт оборотності оборотних активів, що характеризує можливість вивільнення їх з господарської діяльності та шляхи більш ефективного використання коштів в 2015 році склав 2,34 обороти, а в 2017 році збільшився до 3,09 обороти, тобто на 0,75 обороти.

Коефіцієнт оборотності запасів має негативну динаміку, і у 2017 році становить 4,49 обороти, що на 1,34 пункти менше базового року. Загальні активи підприємства характеризуються досить високими термінами оборотності, оскільки у 2017 році відбулося їх пришвидшення на 27,87 дня.

Тривалість операційного циклу підприємства становить 118,58 дня, що на 13,66 % більше, ніж у 2015 році. Така негативна тенденція свідчить про уповільнення кругообігу фінансових ресурсів підприємства.

Узагальнюючими показниками використання ресурсів підприємства є фондомісткість, матеріаломісткість, трудомісткість господарської діяльності. Аналіз свідчить, що в 2017 році дещо збільшилась матеріаломісткість (на 0,04 грн. в порівнянні з 2015 роком) та скоротилась фондомісткість (на 0,04 грн в порівнянні з 2015 роком).

В цілому, за результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що фінансова стійкість та ділова активність ТОВ «Агротехсоюз» є нестабільними. Підприємство має загрозливий стан за окремими показниками розвитку фінансового потенціалу.

Важливою складовою аналізу фінансового потенціалу на підприємстві є аналіз формування такого стану та співвідношення активів і зобов'язань, при якому забезпечується стійкий фінансовий стан та унеможлиблюється настання кризових явищ чи банкрутства.

Залежно від цілей і методів здійснення діагностика банкрутства підприємства підрозділяється на дві основні підсистеми: експрес-діагностика банкрутства і фундаментальна діагностика банкрутства. Існує два підходи до прогнозування банкрутства в системі фундаментального фінансового аналізу: прогнозування за допомогою фінансових коефіцієнтів та прогнозування за допомогою порівняльного аналізу характеристик підприємств.

Також для визначення ймовірності банкрутства підприємства ТОВ «Агротехсоюз» можна використовувати й інші відомі зарубіжні моделі.

Розглянемо модель Романа Ліса для оцінки рівня фінансової стійкості [55, с.90]:

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4 \quad (2.3)$$

де: X_1 – оборотний капітал/сума активів; X_2 – операційний прибуток/сума активів; X_3 – нерозподілений прибуток/сума активів; X_4 – власний капітал/позиковий капітал.

Граничне значення для цієї моделі дорівнює 0,037.

Розрахунок складових моделі Ліса для ТОВ «Агротехсоюз» представлено в табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Розрахунок ймовірності банкрутства за моделлю Р. Ліса для
ТОВ «Агротехсоюз» у 2015-2017 рр.

Показ- ник	Сутнісна характеристика показника	Розрахунок		
		2015 р.	2016 р.	2017 р.
x_1	Оборотний капітал/сума активів	0,91	0,87	0,89

x ₂	Операційний прибуток/сума активів	0,12	0,20	0,27
x ₃	Нерозподілений прибуток/сума активів	0,30	0,25	0,35
x ₄	Власний капітал/позиковий капітал	0,39	0,29	0,33

На основі представлених розрахункових значень основних показників моделі Р. Ліса, можна визначити значення Z-фактора ТОВ «Агротехсоюз» за 3 роки:

$$Z_{2015}=0,063 \times 0,91 + 0,092 \times 0,12 + 0,057 \times 0,30 + 0,001 \times 0,39 = 0,086;$$

$$Z_{2016}=0,063 \times 0,87 + 0,092 \times 0,20 + 0,057 \times 0,25 + 0,001 \times 0,29 = 0,088;$$

$$Z_{2017}=0,063 \times 0,89 + 0,092 \times 0,27 + 0,057 \times 0,35 + 0,001 \times 0,33 = 0,101.$$

Таким чином, за результатами проведених розрахунків за моделлю Р. Ліса видно, що за період 2015-2017рр. фінансове становище ТОВ «Агротехсоюз» зростає. При цьому, значення показників є достатньо високими, що підтверджує результати попередніх розрахунків про ефективність діючої політики управління фінансовим потенціалом ТОВ «Агротехсоюз».

Вітчизняний економіст О. Терещенко розробив універсальну дискримінантну функцію, яка є найбільш оптимальною для діагностики фінансового потенціалу українських підприємств, оскільки на його думку, оптимальна дискримінантна функція повинна враховувати всі складові фінансового потенціалу: ліквідність, прибутковість, оборотність, структуру майна, капіталу тощо. Вона має такий вигляд [55, с.92]:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (2.4)$$

де X₁ – Cash Flow / зобов'язання; X₂ – валюта балансу/ зобов'язання; X₃ – чистий прибуток/ баланс; X₄ – чистий прибуток/ виручка; X₅ – виробничі запаси/ виручка; X₆ – виручка/основний капітал.

Отримані результати після обрахунків можна інтерпретувати так:

- $Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким і йому не загрожує банкрутство;

- $1 < Z < 2$ – фінансова рівновага порушена, але за умови переходу підприємства на антикризове управління банкрутство йому не загрожує;

- $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

- $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

Розрахуємо значення показника Терещенка для ТОВ «Агротехсоюз» за його фінансовою звітністю у 2015-2017рр (табл. 2.20).

Таблиця 2.20

Розрахунок складових дискримінантної моделі Терещенка для
ТОВ «Агротехсоюз» у 2015-2017 рр.

Показ- ник	Сутнісна характеристика показника	Розрахунок		
		2015 р.	2016 р.	2017 р.
x_1	Cash Flow / зобов'язання	0,11	0,20	0,20
x_2	Валюта балансу/ зобов'язання	1,20	1,06	0,92
x_3	Чистий прибуток/ баланс	0,09	0,19	0,21
x_4	Чистий прибуток/ виручка	0,04	0,05	0,08
x_5	Виробничі запаси/ виручка	0,04	0,03	0,03
x_6	Виручка/основний капітал	24,11	27,32	25,39

На основі представлених розрахункових значень основних показників моделі Терещенка, можна визначити значення Z-фактора ТОВ «Агротехсоюз» за 3 роки:

$$Z_{2015} = 1,5 \times 0,11 + 0,08 \times 1,20 + 10 \times 0,09 + 5 \times 0,04 + 0,3 \times 0,04 + 0,1 \times 24,11 = 3,79;$$

$$Z_{2016} = 1,5 \times 0,20 + 0,08 \times 1,06 + 10 \times 0,19 + 5 \times 0,05 + 0,3 \times 0,03 + 0,1 \times 27,32 = 5,26;$$

$$Z_{2017} = 1,5 \times 0,20 + 0,08 \times 0,92 + 10 \times 0,21 + 5 \times 0,08 + 0,3 \times 0,03 + 0,1 \times 25,39 = 5,42.$$

За результатами представлених розрахунків за моделлю Терещенка можна зробити висновок про те, що підприємству ТОВ «Агротехсоюз» банкрутство не загрожує, а фінансовий потенціал щодо подальшого розвитку є значним.

Досягнення значних позитивних показників у фінансовій системі підприємства пов'язане з функціонуванням організаційної структури управління фінансовим потенціалом ТОВ «Агротехсоюз».

Економічною та плановою роботою щодо розвитку фінансового потенціалу у ТОВ «Агротехсоюз» займається фінансово-економічний відділ (рис. 2.4).

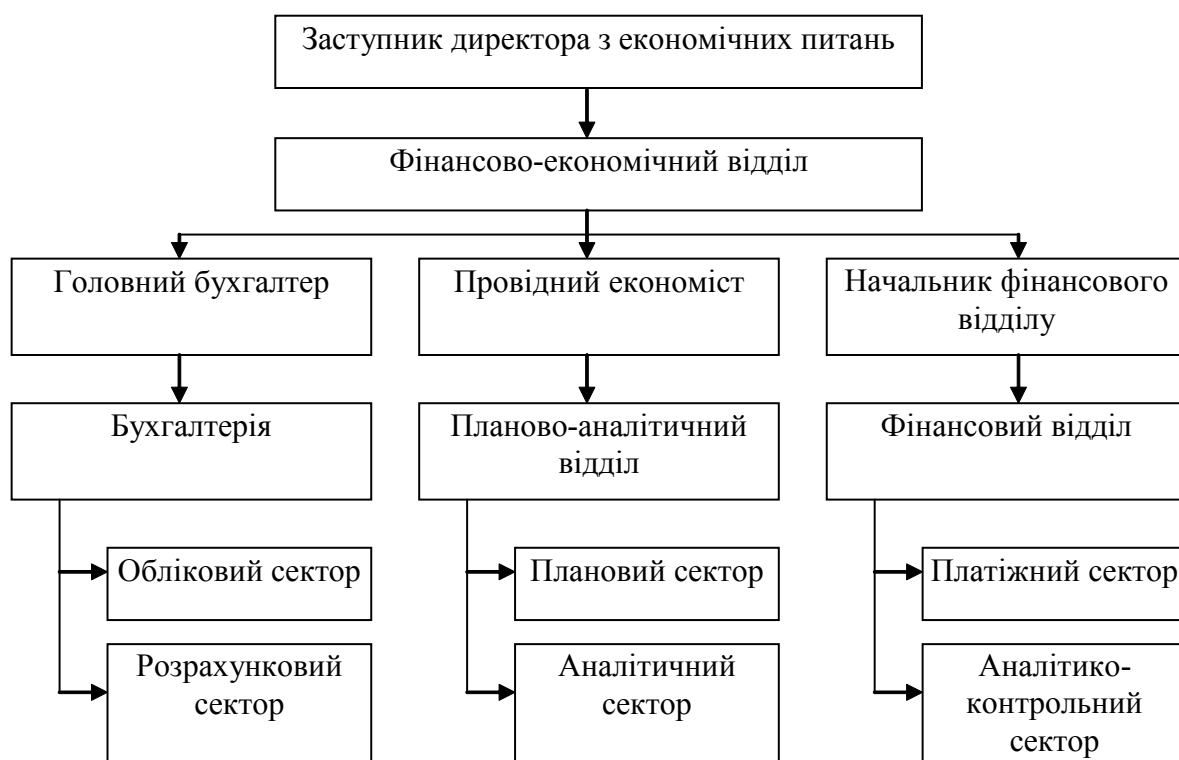

Рис. 2.4. Організаційна структура управління фінансовим потенціалом
ТОВ «Агротехсоюз»

Керує фінансово-економічною службою підприємства заступник директора з економічних питань. До його функції належить розробка стратегічних цілей підприємства, масштабних проектів, контроль за провідними фінансово-економічними показниками (в т.ч., фінансового потенціалу).

Функції організаційних ланок управління у формуванні та розвитку фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз» представлено в табл. 2.21.

Таблиця 2.21

Функції організаційних ланок управління у формуванні та розвитку
фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз»

Планово-аналітичний відділ	Бухгалтерія	Фінансовий відділ
- виявлення впливу основних економічних показників на забезпечення беззбитковості підприємства; - обґрунтування доцільності обсягів діяльності; - обґрунтування найраціональнішої для підприємства форми організації робіт;	- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені терміни фінансової звітності; - організовує контроль за відображенням на рахунках	- фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності; пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності підприємства; - виконання фінансових

- обґрунтування ефективності інвестиційних проєктів з реконструкції підприємства; - пошук резервів підвищення економічної ефективності послуг; - обґрунтування ціноутворення продукції; - систематичний аналіз господарської діяльності та фінансово-майнового стану підприємства з визначенням показників рентабельності послуг й оборотності капіталу; - планування розподілу прибутку за фондами накопичення та споживання, розробка перспективного, поточного та оперативного планів діяльності підприємства.	бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; - бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням витрат від нестачі, крадіжками й псуванням активів підприємства.	зобов'язань перед іншими суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; - мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу; - контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів; - прогнозування та планування фінансового потенціалу; - оперативна, поточна фінансово-економічна робота щодо оптимізації рівня прибутковості та рентабельності господарської діяльності.
---	--	--

Можна стверджувати, що встановлена на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз» організаційна структура фінансово-економічної системи є достатньо раціональною, оскільки структурні ланки фінансово-економічного відділу повною мірою охоплюють усі функції, пов'язані з управлінням фінансовим потенціалом підприємства.

Щоб зробити висновок про рівень ефективності господарювання ТОВ «Агротехсоюз», отриманий прибуток необхідно порівняти з понесеними витратами або активами, які забезпечують підприємницьку діяльність (табл. 2.22).

Таблиця 2.22

Аналіз ефективності господарської діяльності
за даними фінансової звітності ТОВ «Агротехсоюз»

Показник	Роки			2017 р. до 2015 р.
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	
Валова рентабельність виробничих витрат	32,29	19,11	17,14	-15,15
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	3,10	5,23	5,83	2,74

Коефіцієнт окупності чистого доходу	4,10	6,24	6,82	2,72
Рентабельність операційної діяльності	5,93	5,84	10,10	4,17
Рентабельність господарської діяльності	5,25	6,76	9,68	4,43
Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції	4,22	5,44	7,72	3,49
Рентабельність активів	9,00	18,00	19,64	10,64
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,76	0,84	0,86	0,10
Коефіцієнт покриття витрат операційної діяльності	0,94	0,94	0,91	-0,03
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	101,60	109,32	47,92	-53,67
Коефіцієнт окупності витрат на збут	36,39	38,54	25,09	-11,29
Коефіцієнт окупності активів	2,13	3,31	2,54	0,41
Рентабельність власного капіталу	0,32	0,72	0,81	0,50
Коефіцієнт покриття власного капіталу	0,13	0,08	0,09	-0,04
Рентабельність реалізації продукції	26,07	14,41	9,38	-16,69

За результатами проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «Агротехсоюз» у 2017 році здійснювало свою фінансово-господарську діяльність ефективно. Показники рентабельності основної діяльності, операційної, господарської діяльності мають позитивне значення, що свідчить про значну ефективність господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз».

Важливими показниками, які співвідносять витрати і доходи підприємства, є коефіцієнти окупності і покриття витрат. Коефіцієнт покриття показує скільки витрат здійснює підприємство, щоб отримати одну гривню від продажу. Відношення чистого доходу до витрат характеризується коефіцієнтом окупності витрат підприємства. Коефіцієнт окупності виробничих витрат в 2017 році збільшився на 2,74 пункти порівняно з 2015 роком.

Зробивши аналіз за даними фінансової звітності основних показників рентабельності господарської діяльності можна дійти висновків, про загальну ефективність як рентабельності виробничої діяльності, так і рентабельності використання власних активів ТОВ «Агротехсоюз».

2.4. Оцінювання ефективності системи управління фінансовим потенціалом на ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» засобами таксономічного аналізу

Для оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» засобами таксономічного аналізу необхідно використовувати такі показники: коефіцієнт фінансової незалежності; коефіцієнт фінансової залежності (напруженості); коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами; коефіцієнт самофінансування; коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; рентабельність активів; рентабельність власного капіталу; коефіцієнт ефективності використання активів.

Вихідні дані для розрахунку таксономічного показника фінансового потенціалу підприємства наведені в табл. 2.23, та представляють собою матрицю спостережень.

Таблиця 2.23

Вхідні дані для проведення таксономічного аналізу ефективності управління фінансовим потенціалом ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

№	Показник / Роки	2013	2014	2015	2016	2017
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,28	0,28	0,23	0,25	0,36
2	Коефіцієнт фінансової залежності (напруженості)	0,72	0,72	0,77	0,75	0,64
3	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,16	0,18	0,13	0,13	0,15
4	Коефіцієнт самофінансування	0,74	0,79	0,71	0,68	0,72
5	Коефіцієнт поточної ліквідності	1,33	1,29	1,19	1,29	1,48
6	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,32	0,4	0,37	0,51	0,53
7	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00017	0,05	0,1	0,12	0,03
8	Рентабельність активів	0,03	0,01	0,05	0,05	0,03
9	Рентабельність власного капіталу	0,09	0,08	0,18	0,21	0,09
10	Коефіцієнт ефективності використання активів	0,2	0,23	0,26	0,22	0,25

Далі необхідно нормувати матрицю, шляхом розрахунку середнього значення по стовпцю та заданого від середнього. Отримані значення наведемо в табл. 2.24. після чого складаємо нормовану матрицю (табл.2.25).

Таблиця 2.24

Показники для нормування матриці

	Показники фінансового потенціалу									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Середнє значення	0,28	0,72	0,15	0,73	1,32	0,63	0,06	0,03	0,13	0,23
Середнє квадратичне значення	0,044	0,044	0,018	0,04	0,09	0,35	0,04	0,01	0,05	0,02

Далі необхідно зробити розподіл на стимулятори (збільшення яких покращує конкурентоспроможність) і дестимулятори (збільшення яких веде до погіршення конкурентоспроможності). За значення вектора-еталону приймаємо нормовані значення високого рівня фінансового потенціалу підприємства, оскільки головною метою є як підвищення ефективності розвитку підприємства в цілому, так і поліпшення ефективності управління фінансовим потенціалом.

Таблиця 2.25

Нормована матриця показників фінансового потенціалу

Роки	Показники фінансового потенціалу									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2013	0	0	0,527	0,328	0,149	1,969	-1,353	-0,267	-0,740	-1,499
2014	0	0	1,581	1,696	-0,276	-0,641	-0,226	-1,604	-0,925	-0,094
2015	-1,13	1,129	-1,054	-0,492	-1,338	-0,726	0,904	1,069	0,925	1,311
2016	-0,68	0,678	-1,054	-1,313	-0,276	-0,329	1,356	1,069	1,480	-0,562
2017	1,81	-1,807	0	-0,219	1,742	-0,272	-0,679	-0,267	-0,740	0,843
Вектор-еталон	0,5	0,3	0,1	1	2,0	0,8	0,2	0,1	0,15	1,6

Розраховані показники відстані між елементами нормованої матриці та вектором еталоном, проміжні показники рівня розвитку та загальний рівень розвитку ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за фінансовим потенціалом представимо в табличному вигляді (табл.2.26).

Середнє значення відстані до еталону становить 4,282, а середньоквадратичне відхилення вектору-еталону дорівнює 0,534. Максимальна відстань між елементами матриці та вектором-еталоном становить 5,351.

Таблиця 2.26

Рівень розвитку ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Роки	Відстань між елементами нормованої матриці та вектором еталоном	Проміжний рівень розвитку	Рівень розвитку
2013	4,326	0,808	0,192
2014	4,170	0,779	0,221
2015	4,743	0,886	0,114
2016	4,836	0,904	0,096
2017	3,337	0,624	0,376

Відобразимо графічно динаміку змін інтегрального показника таксономічного аналізу (рис.2.5)

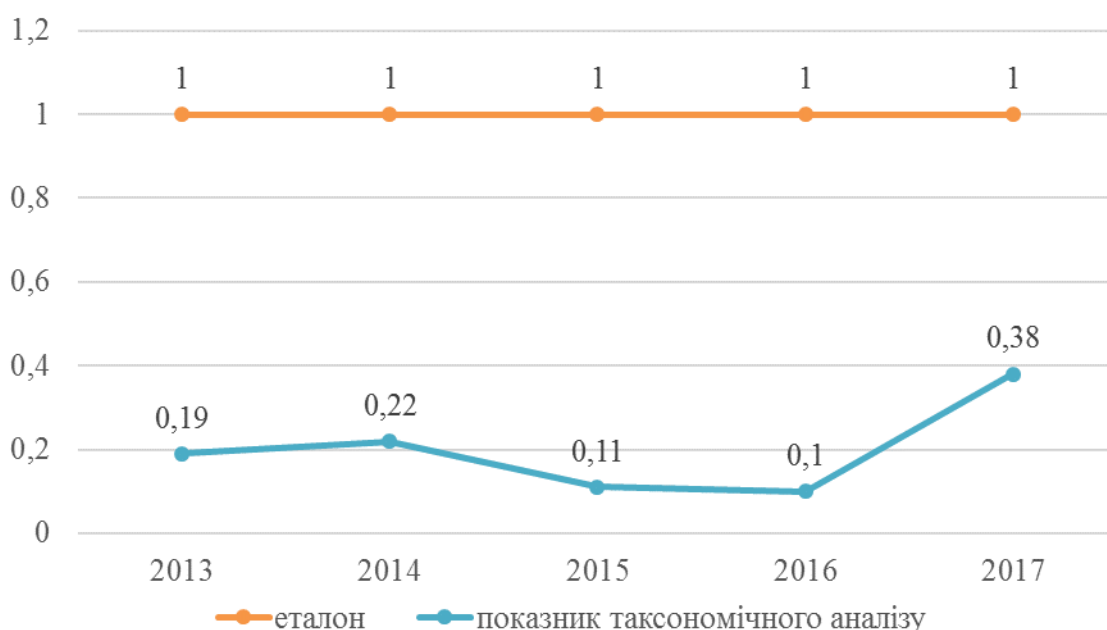

Рис.2.5. Динаміка зміни інтегрального показника таксономічного аналізу

Отже, показник фінансового потенціалу ТОВ «АГРОТЕХСОЮХЗ» має нестабільний характер та характеризується значним коливанням. У 2013 році значення показника рівень розвитку становило 0,19, це пов'язано із відкриттям підприємства та слабо налагодженими фінансовими процесами. У 2014 році фінансовий потенціал почав поступово зростати, проте його рівень був все одно достатньо низький. У 2015 та 2016 році можна спостерігати стрімке падіння фінансового потенціалу, його рівень склав 0,11 та 01.

Висновки до розділу 2

За результатами проведеного аналізу управління фінансовим потенціалом підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що ТОВ «Агротехсоюз» надає послуги з обслуговування найвищого рівня, безкоштовне навчання спеціалістів аграрних підприємств, постійну інженерно-сервісну підтримку, швидке постачання запасних частин та витратних матеріалів.

2. Аналіз показав, що ТОВ «Агротехсоюз» діє прибутково, про що свідчать дані показників чистої виручки від реалізації продукції та чистого прибутку. Чистий прибуток підприємства є значним, і як позитивне слід відмітити його зростання в 2015-2017 роках.

3. За результатами проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «Агротехсоюз» у 2017 році здійснювало свою фінансово-господарську діяльність ефективно. Показники рентабельності основної діяльності, операційної, господарської діяльності мають позитивне значення, що свідчить про значну ефективність господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз».

4. Визначено, що у 2015-2017 роках ТОВ «Агротехсоюз» відносилось до підприємств з абсолютною фінансовою стійкістю. Отримані значення розрахункових показників вказували на те, що фінансова стійкість підприємства не була порушена, оскільки основним джерелом фінансування його поточної діяльності виступали кредиторські кошти власного капіталу, тобто у підприємства практично не було залежності від зовнішніх короткострокових джерел фінансування.

5. Обґрунтовано, що встановлена на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз» організаційна структура фінансово-економічної системи є достатньо раціональною, оскільки структурні ланки фінансово-економічного відділу повною мірою охоплюють усі функції, пов'язані з управлінням фінансовим потенціалом підприємства.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

3.1. Напрямки удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства

Сучасний розвиток економіки України в певній мірі можна охарактеризувати як період потрясінь. Зміни, пов'язані з ризиками, збитками та умовами прогресуючої фінансової кризи стали нормою сьогодення. Якщо підприємства не будуть прямувати до змін, які охоплюють весь сучасний світ, вони зазнають краху й збанкрутують. Ефективна діяльність підприємства залежить від багатьох чинників, при цьому одним з найважливіших є його фінансовий потенціал. У сучасних умовах господарювання для підприємств важливим є врахування таких елементів управління фінансовим потенціалом, як платоспроможність, фінансова стійкість та ділова активність, що визначається, зокрема, ефективністю оборотних коштів, прибутковістю підприємства, таких, як потенціал формування та повнота використання фінансових ресурсів, збалансування грошових потоків і рівень фінансового ризику [4, с.270].

Ефективність використання ресурсів і підвищення рівня економічної стійкості підприємства в сучасних економічних умовах значною мірою залежить від наявності, використання й вдосконалення фінансового потенціалу підприємства. Однією з особливостей нестійкого функціонування сучасних підприємств є кількісна, якісна та структурна недосконалість фінансового потенціалу господарюючих суб'єктів, що зумовлена значними втратами ресурсів у здійсненні реформ і складним фінансовим становищем підприємств. Використання й вдосконалення фінансового потенціалу до необхідного рівня

повинно надавати можливість підприємству для ефективного застосування своїх ресурсів, а значить сприяти поглинанню зовнішніх й внутрішніх дестабілізуючих факторів, що є свідченням стійкості функціонування [17, с.16].

Напрями управлінського впливу щодо зміцнення фінансового потенціалу підприємства представлено на рис. 3.1.

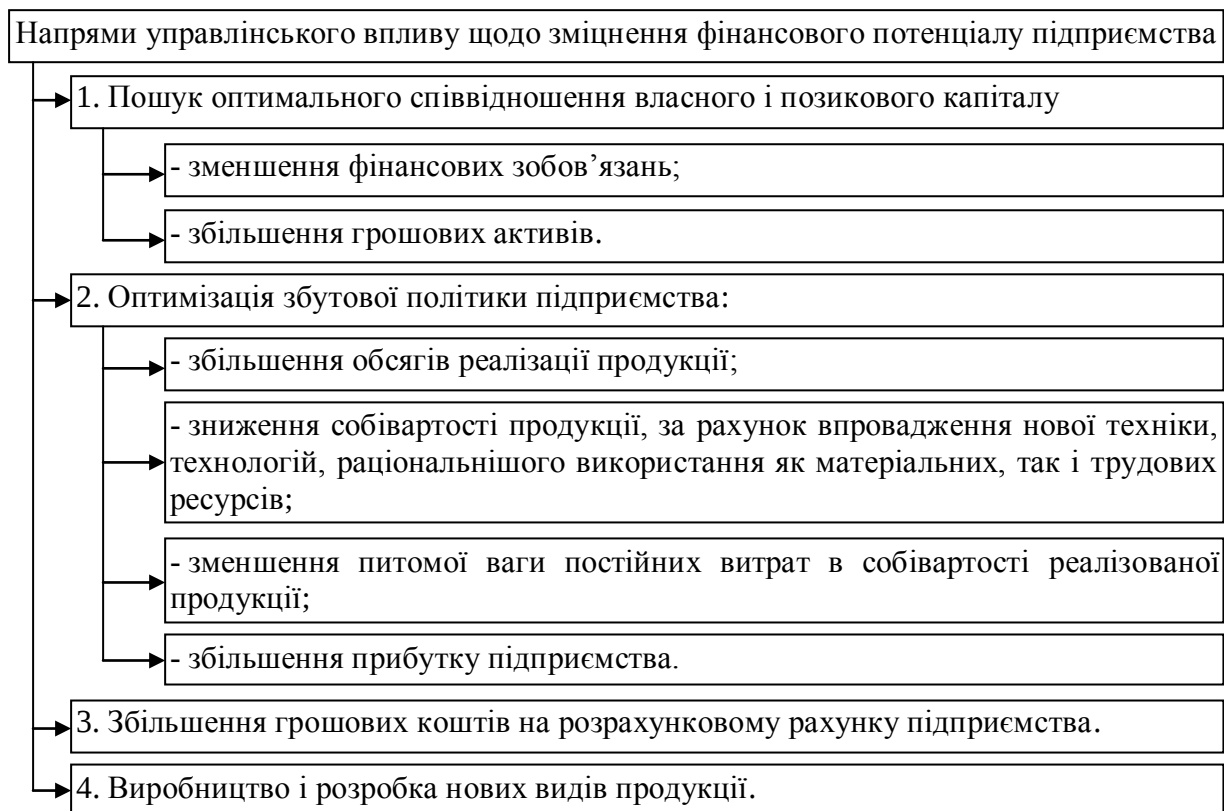

Рис. 3.1. Напрями управлінського впливу щодо зміцнення фінансового потенціалу підприємства [29, с.50]

Першочерговим етапом у покращанні фінансового потенціалу українських підприємств є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації - системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання.

Фінансові зобов'язання підприємство може зменшити за рахунок [29, с.51]:

- зменшення суми постійних витрат (зокрема витрат на утримання управлінського персоналу);
- зменшення рівня умовно-змінних витрат;
- продовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями;
- відтермінування виплат дивідендів та відсотків.

Збільшити суму грошових активів можна за рахунок [29, с.51]:

- рефінансування дебіторської заборгованості (шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, форфейтингу, примусового стягнення);
- прискорення оборотності дебіторської заборгованості (шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту);
- оптимізація запасів товарно-матеріальних цінностей (шляхом встановлення нормативів товарних запасів методом техніко-економічних розрахунків);
- скорочення розмірів страхових, гарантійних та сезонних запасів на період перебування підприємства у фінансовій кризі.

В умовах конкурентного середовища актуальності набуває оптимізація збутової політики підприємства. Підприємству необхідно активізувати політику в галузі маркетингу з метою просування своєї продукції, яка фактично за рахунок високої якості та ціни, нижчої від середньогалузевої є конкурентноспроможною. Важливими для вирішення є питання реклами, упаковки, випуску високоякісної сувенірної продукції, фірмова торгівля, стимулювання збуту різними шляхами. Правильний підхід до просування продукції виробників товарів дозволить збільшити реалізацію продукції, що створить реальні передумови для виходу підприємства з фінансово-економічної кризи.

Конкурентоспроможність на ринку збуту можна досягти шляхом зниження собівартості продукції, за рахунок впровадження нової техніки, технологій, раціональнішого використання як матеріальних, так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції, адже

зниження собівартості продукції прямо пропорційно впливає на збільшення прибутку підприємства [53, с.45].

Ще одним напрямом нарощування фінансового потенціалу підприємства є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго- і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності, які видаються лише платоспроможним підприємствам, в яких коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормі. Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду.

Наступним напрямом покращання фінансового потенціалу підприємства може стати виробництво і розробка нових видів продукції, яка зацікавить споживачів, а також отримання ліцензій на виробництво «ходових» товарів, що дасть змогу стабілізувати і покращити фінансовий стан підприємства. Фінансовий стан підприємства не може бути стійким, якщо воно не отримує прибутку у розмірах, що забезпечують необхідний приріст фінансових ресурсів, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та їх соціальної сфери.

Оскільки наявний фінансовий потенціал - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства, то його треба систематично і всебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статичі за певний період, так і в динаміці - за низку періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективності використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

До основних чинників, які можуть спричинити фінансову кризу на підприємствах, належать: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства) [61, с.124].

Головні екзогенні та ендогенні чинники фінансової кризи на підприємстві представлено на рис. 3.2.

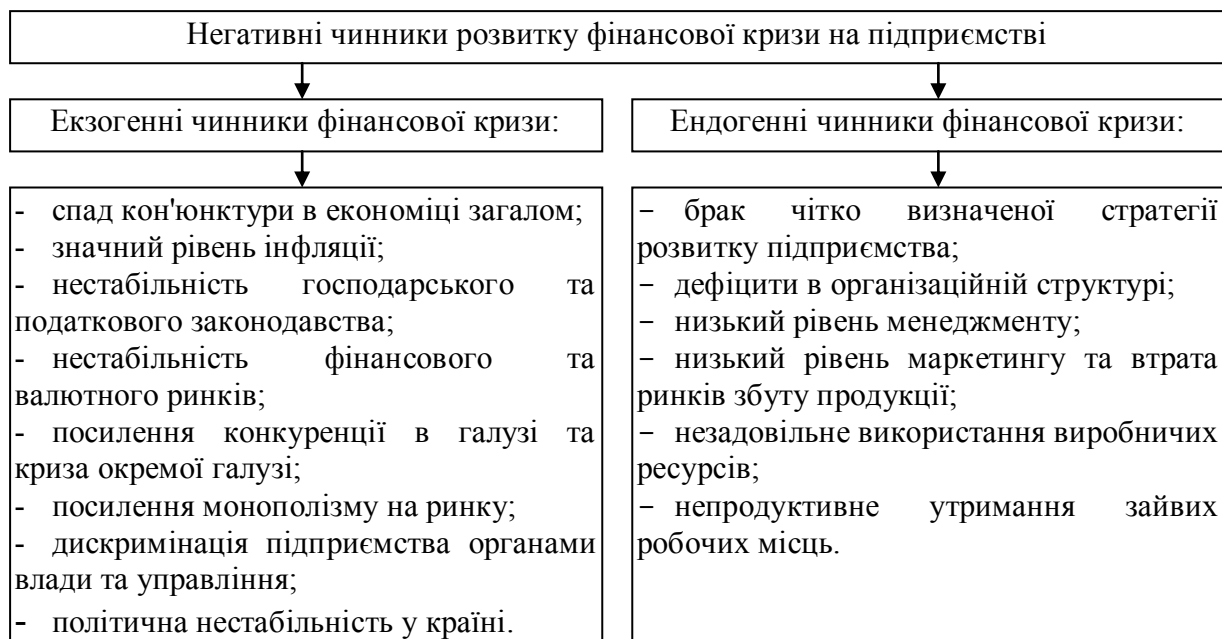

Рис. 3.2. Негативні чинники розвитку фінансової кризи на підприємстві [61, с.124]

Враховуючи проблеми управління фінансовим потенціалом підприємства в умовах фінансової кризи, а також необхідність стабілізації фінансової стійкості підприємств в умовах фінансової нестабільності, варто вжити таких заходів:

- усунення зовнішніх факторів банкрутства;
- удосконалення поточного календаря фінансового документа, у якому докладно відображається грошовий обіг підприємства;
- регулювання рівня незавершеного виробництва;
- переведення низькооборотних активів до високооборотних;
- вживання локальних заходів з поліпшення фінансового стану;
- забезпечення фінансового становища підприємства в середньостроковій перспективі, яке виявляється в стабільному надходженні виручки від реалізації в достатньому рівні ліквідності активів, підвищенні рентабельності продукції, установлення призупинення штрафних санкцій за прострочену кредиторську заборгованість, забезпечення достатності фінансових ресурсів для покриття нових поточних зобов'язань;

- поступове погашення старих боргів, скорочення витрат до мінімально допустимого рівня, проведення енерго- і ресурсоощадних заходів;
- створення стабільної фінансової бази;
- забезпечення стійкого фінансового становища підприємств у довгостроковій перспективі, створення оптимальної структури балансу та фінансових результатів, фінансової системи підприємства до несприятливого зовнішнього впливу [61, с.125].

На рівні управління фінансовим потенціалом необхідно глибоко визначити всі можливості, які є у кожного підприємця для досягнення та підтримання стійкого й ефективного розвитку економіки. І, що важливо, від вирішення цих проблем підприємствами залежить фінансова стійкість на всіх інших рівнях управління виробництвом. Збалансованість досягається шляхом забезпечення оптимальних кількісних співвідношень між елементами загальної фінансово-економічної системи, які дозволяють їй гармонійно розвиватися.

Система заходів для підтримки фінансового потенціалу підприємства на найбільш оптимальному рівні повинна передбачати [67]:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства;
- розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення;
- впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації;
- координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Саме за таких умов можна забезпечити систему фінансового моніторингу кожної із складових фінансового потенціалу підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку. Так, якщо моніторингом виявлено недостатній рівень фінансової стійкості підприємства, то можна реалізувати такі дії [67]:

- оптимізація руху фінансових ресурсів підприємства і врегулювання фінансових відносин, які виникають під час розрахункових відносин між господарюючими суб'єктами з метою ефективного їхнього розподілу;
- розробка стійкої фінансової стратегії підприємства;
- розробка проектів перспективних і поточних фінансових планів, прогнозних балансів та бюджетних коштів;
- розрахунок прогнозних значень реалізації продукції (планів продажів) і планів капіталовкладень, собівартості продукції тощо;
- визначення джерел фінансування господарської діяльності, а також бюджетне фінансування, довго- та короткострокове кредитування тощо;
- координація фінансових підрозділів підприємства.

Саме за рахунок стійкої фінансової складової підприємство спроможне вкладати кошти у розробку нових товарів (послуг), освоювати нові ринки збуту шляхом демпінгу, забезпечувати або сприяти забезпеченню маркетингової стійкості підприємства, розвивати нові напрями діяльності, підтримувати інвестиційну стійкість, і, маючи висококваліфікований персонал, забезпечувати кадрову стійкість підприємства, ефективний процес управління.

Можна зробити висновок, що досягнення фінансової стійкості підприємства можливе лише за умови використання елементів сучасного фінансового менеджменту, своєчасної реакції на зміни зовнішнього середовища та стратегічного бачення майбутнього стану підприємства. Удосконалення фінансової роботи на підприємстві доцільно здійснювати за такими напрямками: системний і постійний фінансовий аналіз їх діяльності; організацію обігових активів відповідно до існуючих вимог з метою оптимізації фінансового стану; впровадження управлінського обліку і на цій підставі оптимізацію витрат підприємства; оптимізацію розподілу виручки і вибір найефективнішої дивідендної політики; більш широке впровадження комерційного кредиту з метою оптимізації джерел грошових коштів; застосування лізингових операцій з метою розвитку виробництва тощо.

3.2. Обґрунтування пропозицій з покращення управління фінансовим потенціалом підприємства

Дослідження засвідчили, що компанія ТОВ «Агротехсоюз» здійснює власну фінансово-господарську діяльність у сфері постачання та реалізації сільськогосподарської техніки провідних світових виробників. Процес закупівлі сільськогосподарської техніки пов'язаний з необхідністю вкладання значних фінансових ресурсів, пов'язаних з необхідністю оплати замовлень із зовнішніми постачальниками, адже вартість комбайну провідних фірм світу може сягати 500 тис. дол. США. За таких умов, компанія ТОВ «Агротехсоюз» використовує як власний, так і залучений капітал.

Основний недолік використання власних обігових коштів для фінансування постачальницької діяльності ТОВ «Агротехсоюз» пов'язаний з тим, що таким чином відволікаються фінансові ресурси із внутрішнього обороту компанії, що негативно відображається на показниках ліквідності, платоспроможності, оборотності активів, і в підсумку призводить до нестабільності фінансового стану підприємства.

За таких умов, у підприємства постійно виникає потреба у використанні зовнішніх позикових джерел фінансування придбання сільськогосподарської техніки. Такими джерелами традиційно виступає банківське кредитування, яке в умовах триваючої фінансової кризи в Україні, надзвичайно дорого коштує компанії ТОВ «Агротехсоюз».

Водночас, як свідчить світова практика, надзвичайно актуальним інструментом як джерело інвестування для підприємств України слід вважати фінансовий лізинг.

Оперативна оренда (лізинг) сільськогосподарської техніки на сьогоднішній день є досить розповсюдженою господарською операцією, а тому вважаємо за доцільне впровадити лізингові операції, як перспективний напрям підвищення фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз».

Для розвитку фінансового лізингу України сприяють умови [70, с.106]:

- українська економіка характеризується високим ступенем зношеності основних фондів.

- в країні є недостатньо розвинутим сектор малих та середніх підприємств, насамперед через ускладнений доступ до фінансування.

Незважаючи на це в Україні існує низка перешкод, такі як [74, с.6]:

- недостатня фінансова стійкість лізингодавців;
- брак стартового капіталу у лізингових компаній;
- незацікавленість банків у довгостроковому кредитуванні лізингових угод;
- недосконалість правового регулювання: відсутність державної зацікавленості та її підтримки у формуванні розвинутого ринку лізингових послуг;

- нестача кваліфікованих фахівців з питань фінансового лізингу на рівні учасників лізингових відносин;

- макроекономічна і політична невизначеність обстановки в країні.

Також можна виділити переваги які фінансовий лізинг надає лізингоодержувачам [43, с.32]:

- використання дорогої, нової техніки, при обмежених фінансових витратах;

- лізингові платежі є більш гнучкими порівняно з кредитними угодами;

- фінансовий лізинг припускає 100% кредитування і, не завжди, потребує негайного початку платежів;

- фінансовий лізинг доступний малим і середнім підприємствам

- підвищується ліквідність підприємства лізингоодержувачів,

- перевагою фінансового лізингу є також можливість придбання лізингоодержувачем устаткування за залишковою вартістю після завершення лізингової угоди;

Для розвитку ринку лізингу в Україні існує низка перешкод, до яких можна віднести [70, с.111]:

- висока вартість лізингових послуг, обмежений доступ до вітчизняних лізингових компаній до дешевих фінансових ресурсів;

- недосконала законодавча база по регулюванню функціонування ринку лізингу;
- складність доступу до лізингового ринку підприємств;
- податок на додану вартість щодо комісій та процентів за договорами лізингу;
- відсутність стимулювань державою підприємств до використання лізингу, як джерело оновлення основних фондів;
- невідповідність державного законодавства до міжнародних норм з питань лізингу.

Лізинг може стати альтернативним джерелом формування фінансового капіталу промислових підприємств, але він потребує удосконалення законодавчої бази. Активізація лізингових послуг на фінансовому ринку України суттєво може вплинути на розширення реального сектору економіки та вивести вітчизняні підприємства на зовнішній ринок як конкурентоспроможні.

Отже, лізинг - господарська діяльність, один з різновидів орендних правовідносин, суть якого полягає в тому, що за договором лізингу лізингодавець зобов'язується придбати у власність вказане лізингоотримувачем майно у визначеного останнім продавця і надати лізингоотримувачу це майно за плату в тимчасове володіння і користування для виробничих цілей.

Вважаємо, що при використанні лізингу ТОВ «Агротехсоюз» отримає ряд переваг, які не можуть виникнути при інших формах фінансування придбання основних активів (рис. 3.3).

Організація і техніка реалізації умов лізингового договору визначаються складністю фінансових, організаційних та правових відносин, що виникають при здійсненні лізингу. Необхідно враховувати особливості чинного законодавства країни, зокрема з питань регулювання оподаткування.

Необхідно обґрунтувати фінансово-економічний механізм здійснення лізингових операцій ТОВ «Агротехсоюз», тобто сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів організаційно-економічного та фінансового характеру, спрямованого на розвиток лізингу на підприємстві.

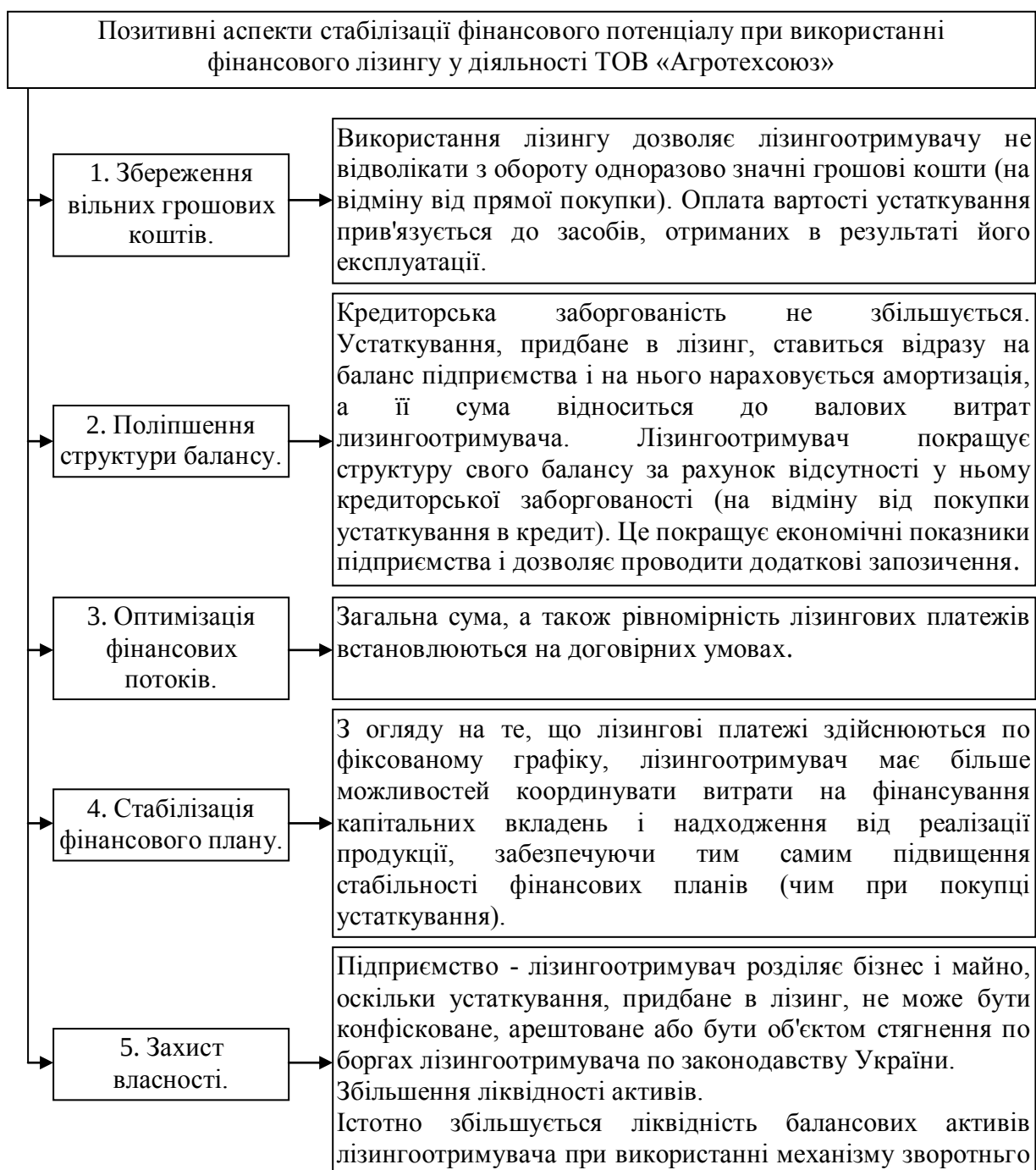

Рис. 3.3. Позитивні аспекти стабілізації фінансового потенціалу при використанні фінансового лізингу у діяльності ТОВ «Агротехсоюз»

Особливо важливим елементом організаційного механізму є взаємовідносини між двома основними учасниками: лізингодавцем і лізингоодержувачем. Схема багатостороннього лізингового процесу на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз» повинна мати такий вигляд (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Організація лізингового процесу
на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз»

Лізинговим операціям притаманні різні види ризику. Тому до виконання лізингових операцій лізингодавець повинен здійснити підготовчу роботу. Значна увага приділяється вивченню стану економіки країни, зокрема тих її галузей, в яких може реалізовуватися лізинг. Особлива увага приділяється вивченню лізингового ринку, його основних тенденцій, з'ясуванню попиту та пропозиції на певні види майна тощо. Отже, основною метою попередньої організаційної роботи є пошук лізингодавцем потенційних лізингоодержувачів. Водночас ініціатива в укладенні лізингового договору належить, як правило, лізингоодержувачу. Він знає, яке майно йому потрібне і хто його виробляє. Зауважимо, що лізингоодержувач може звернутися до лізингодавця з проханням підібрати постачальника майна, причому прийняття остаточного рішення залишається за лізингоодержувачем.

Організація лізингового процесу на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз», що пропонується до впровадження складатиметься з певної послідовності етапів.

Перш за все, майбутній лізингоодержувач (ТОВ «Агротехсоюз») складає заявку, в якій зазначається об'єкт лізингу (сільськогосподарської техніки), його технічні характеристики, назва постачальника (виробника), строк лізингу та

його вид, дані про господарсько-фінансовий стан лізингоодержувача тощо, та надає її лізингодавцю (1). Після одержання заявки та інших необхідних документів, лізингодавець перевіряє їх та всебічно аналізує лізинговий проект, одночасно з'ясовуючи кредитоспроможність потенційного лізингоодержувача (2). Прийнявши позитивне рішення про участь у лізинговому договорі, а також про кредитоспроможність лізингоодержувача (ТОВ «Агротехсоюз»), лізингодавець сповіщає про це останнього та направляє постачальникові замовлення-наряд та інші документи, що визначають умови виконання лізингової угоди (3). Між лізингодавцем і лізингоодержувачем (ТОВ «Агротехсоюз») укладається договір лізингу (4). При використанні кредиту як джерела фінансування лізингової угоди лізингодавець одержує у банку кредит (5). Між постачальником і лізингодавцем укладається договір купівлі-продажу об'єкта лізингу, яким, зокрема, регулюються їхні заємовідносини в процесі виготовлення, доставлення й оплати об'єкта лізингу (6). Постачальник відвантажує об'єкт лізингу лізингоодержувачу, який бере на себе обов'язки щодо його прийняття. Постачальник, як правило, здійснює монтаж і введення в експлуатацію об'єкта лізингу (7). Після закінчення роботи складається акт прийняття в експлуатацію об'єкта лізингу, який підписується всіма сторонами лізингової угоди (8). Підписання акта дає право постачальнику на одержання грошових коштів від лізингодавця (9). Лізингова угода підлягає страхуванню за домовленістю сторін договору лізингу відповідно до чинного законодавства (10). Право лізингоодержувача на ремонт і технічне обслуговування об'єкта лізингу визначається договором лізингу або окремим договором, укладеним з продавцем (11). Лізингоодержувач за користування об'єктом лізингу вносить періодичні лізингові платежі (12). Після закінчення строку дії договору відбувається повернення об'єкта лізингу лізингодавцю, якщо інше не передбачено договором лізингу (13). Періодично лізингодавець здійснює погашення кредиту та виплату процентів банку (14).

Строки договору лізингу визначаються за домовленістю сторін.

Відносини між суб'єктами лізингу повинні регулюватись договором, який укладається у письмовій формі або як багатостороння угода за участі лізингодавця, лізингоодержувача та продавця майна, або як двостороння угода між лізингодавцем і лізингоодержувачем.

Об'єкт лізингу протягом усього строку дії договору лізингу є власністю, лізингодавця, тобто лізингове обладнання виступає заставним забезпеченням угоди [66, с.35].

Плата за користування об'єктом лізингу вноситься лізингоодержувачем (ТОВ «Агротехсоюз») у вигляді лізингових платежів, які включають [78, с.385]:

- суму, що відшкодовує повну вартість лізингового майна;
- суму, що сплачується лізингодавцю як відсоток за наданий кредит для придбання майна за договором лізингу;
- комісійну винагороду лізингодавцю;
- суму страхових платежів за договором страхування об'єкта лізингу;
- інші витрати лізингодавця, передбачені договором лізингу.

Отже, враховуючи всі платежі користувача (ТОВ «Агротехсоюз»), формула лізингового платежу матиме такий вигляд [66, с.36]:

$$Л_i = A_i + Пк_i + Пл_i + Вс_i + Вд_i, \quad (3.1)$$

де $Л_i$ – лізингова плата за i -тий рік угоди, грн.; A_i – амортизаційні відрахування за i -тий рік угоди, грн.; $Пк_i$ – плата за користування кредитними ресурсами за i -тий рік угоди, грн.; $Пл_i$ – винагорода лізингодавцю за i -тий рік угоди, грн.; $Вс_i$ – страхові платежі за i -тий рік угоди, грн.; $Вд_i$ – додаткові витрати лізингової компанії та інших суб'єктів за i -тий рік, грн.;

ТОВ «Агротехсоюз» повинен застрахувати одержане майно на повну суму лізингової угоди. У разі, якщо страхувальником майна, що надається в лізинг, виступає банк (лізингодавець), то лізингоодержувач повинен компенсувати всі витрати лізингодавця по страхуванню майна. За практикою лізингу страхування об'єкта здійснюється опосередковано, після того, коли лізинговий договір уже укладено. Договірним сторонам доцільно залучати страховика до і на час

укладання угоди з метою професійного здійснення експертизи укладеного договору.

Залежно від методів нарахування лізингових платежів розрізняють:

- платежі з фіксованою загальною сумою;
- платежі з авансом (депозитом);
- платежі з відстрочкою;
- невизначені платежі, розрахунок яких базується на певній основі,

визначеній у договорі лізингу.

Дослідження показують, що кожен із суб'єктів лізингу має у ньому свої переваги (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Позитивні ефекти роботи усіх учасників від здійснення лізингових операцій ТОВ «Агротехсоюз»

Переваги для лізингодавця – банківської установи	Переваги для продавця (іноземного постачальника сільськогосподарської техніки)	Переваги для лізингоодержувача (ТОВ «Агротехсоюз»)
– розширюється коло банківських операцій, зростає число клієнтів, підвищується імідж банку; – знижується ризик втрат від неплатоспроможності лізингоодержувача, оскільки банк залишається власником майна, переданого в лізинг; – зростають доходи банку, оскільки розмір лізингових платежів вищий, ніж процентна ставка за кредит; – здійснюється прискорена амортизація об'єкта лізингу.	– можливість розширити номенклатуру товарів, які він постачає на ринок; – можливість забезпечити продаж майна, реалізація якого на інших умовах недоцільна або взагалі неможлива; – здатність створити і розширити коло своїх контрагентів; – можливість прискорити обертання оборотного капіталу та поліпшити його використання; – здатність зменшити потребу в залучених коштах, у тому числі в банківському кредиті,	– лізинг припускає 100 % фінансування придбання основних фондів на відміну від банківського кредитування, де грошовими ресурсами забезпечується тільки частина їхньої вартості; – він дає можливість використовувати нове обладнання та інше майно, що може бути об'єктом лізингу, без значних одноразових витрат власного капіталу; – зменшується ризик морального старіння об'єкта лізингу, тому що лізингоодержувач бере його не у власність, а в лізинг; – підприємству простіше отримати майно в лізинг, ніж кредит на його придбання, тому що об'єкт лізингу є заставою і право власності на нього належить лізингодавцю; – лізинг створює лізингоодержувачу більше можливостей для маневрування під час виплати лізингових платежів, оскільки останні здійснюються, як правило, після отримання виторгу від реалізації продукції, виробленої на

Продовження таблиці 3.1

	а відповідно і собівартість продукції.	– взятому в лізинг обладнанні; – лізингові платежі входять до складу валових витрат, що зменшує оподатковуваний прибуток лізингоодержувача; – лізингове майно не зараховується на баланс підприємства, що підвищує його ліквідність; – надається право придбання лізингоодержувачем майна за залишковою вартістю після закінчення строку договору; - лізингоодержувач, укладаючи договір лізингу, може розраховувати на отримання від лізингодавця додаткових послуг, зокрема інформаційних, консультативних та юридичних.
--	--	--

Можна зробити висновок, що особливо важливим елементом організаційного механізму є взаємовідносини між двома основними учасниками: лізингодавцем і лізингоодержувачем. Відносини між цими суб'єктами лізингу регулюються договором, який укладається у письмовій формі. Після його підписання, користувач повинен застрахувати одержане майно на повну суму лізингової угоди. Плата за користування об'єктом лізингу вноситься лізингоодержувачем у вигляді лізингових платежів.

3.3. Вплив запропонованих заходів на економічні показники розвитку в системі управління фінансовим потенціалом підприємства

Головною стратегією ТОВ «Агротехсоюз» є збільшення своєї частки на ринку сільськогосподарської техніки України. Дана стратегія вимагає постійного вдосконалення якості продукції і послуг, розширення об'ємів діяльності підприємства, збільшення фонду основних засобів, налагодження договірних відносин зі споживачами.

Для розширення своєї діяльності підприємство купує нову сільськогосподарську техніку, яка дозволяє збільшити асортимент продукції і послуг, покращити її якість.

Розглянемо доцільність закупівлі сільськогосподарської техніки, а саме сільськогосподарського комбайну NH 23/95D відомого німецького виробника – фірми New Holland.

Для придбання сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» вартістю 3,0 млн.грн. (здійснено перерахунок на національну валюту з метою можливості порівнювати фінансові показники діяльності підприємства від цієї угоди), необхідно залучити додаткове фінансування.

Враховуючи ситуацію, що склалась сьогодні на ринку сільськогосподарської техніки в Україні, при умовах значного обмеження банківського кредитування і наявності високих процентних ставок і певної недовіри до банківського сектору, вирішено скористатись такою формою фінансування зовнішньоекономічної діяльності, як лізинг, а саме міжнародний фінансовий лізинг. Адже лізинг є менш ризикованою формою фінансування, оскільки враховує в однаковій мірі як інтереси лізингодавців, так і лізингоотримувачів.

Оскільки виробництво сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» здійснюється у Німеччині, то лізингову компанію також обрано у Німеччині.

На сьогоднішній день на німецькому ринку лізингових послуг працює близько 22 компаній, серед яких 7 компаній (дочірні підприємства банків) об'єднались у Німецьку асоціацію лізингодавців (НАЛ). Вони займають не менше 75% німецького ринку лізингових послуг. Ці компанії працюють на ринку лізингу легкових автомобілів, комерційного транспорту, обладнання, їх клієнти – в основному, підприємства. Незважаючи на вище перераховані фактори, ринок лізингу у Німеччині поступово відновлюється, що дає змогу заключати лізингові угоди на поставку обладнання.

Проаналізуємо лізингові програми, які пропонують провідні банки Німеччини (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Аналіз ринку лізингових послуг Німеччини

№	Банк	Обов'язковий перший внесок	Строк лізингу	%ставки, Євро
1.	Deutsche Bank AG	10%	до 7 років	8
2.	DZ Bank Group	15%	до 7 років	10
3.	Commerzbank AG	10%	до 5 років	8
4.	KfW Group	15%	до 5 років	9

Як видно з таблиці 3.2., найпривабливішими виглядають умови, які пропонує Deutsche Bank AG. Окрім того, Deutsche Bank AG має гарну репутацію, його активи в першому кварталі 2018 року збільшились на 7%, прибуток склав 670 тисяч.євро.

Таким чином, для придбання сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» вирішено укласти угоду фінансового лізингу з Deutsche Bank AG (Німеччина).

Отже, схема лізингової угоди має наступний вигляд (рис. 3.5):

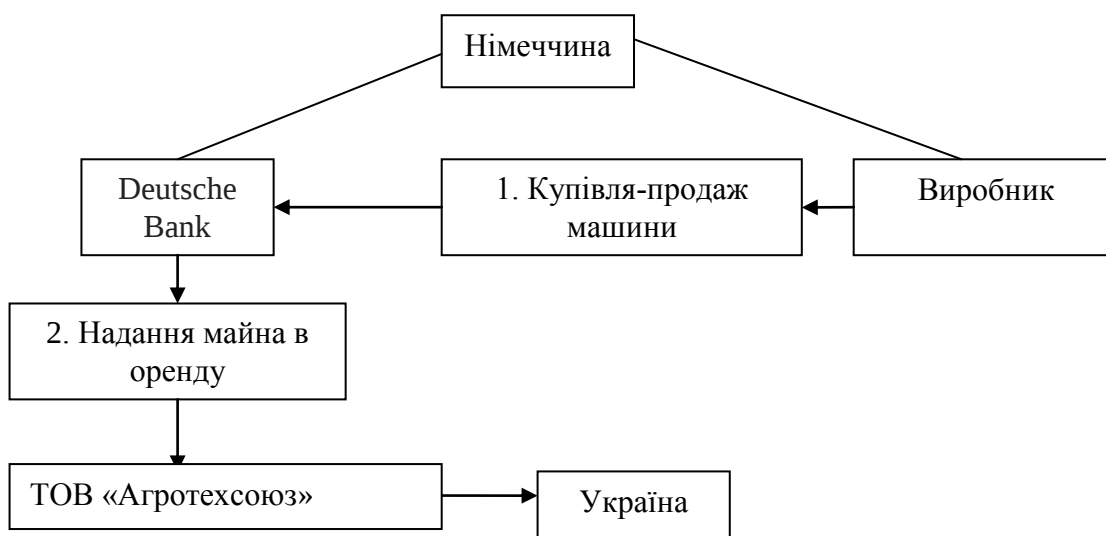

Рис.3.5. Організація здійснення експортного лізингу

ТОВ «Агротехсоюз»

Щоб упевнитися в тому, що лізинг вигідніший від кредитування, були проведені наступні розрахунки. Відомо що кредит на купівлю сільськогосподарської техніки вартістю 3 млн. грн. ТОВ «Агротехсоюз» може

взяти строком на 5 років під 21% річних, за умови погашення суми кредиту і відсотків по ньому рівними частинами в кінці кожного кварталу.

Розрахунок платежів і графік виплати кредиту наведений в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Графік погашення кредиту на придбання сільськогосподарського комбайну

NH 23/95D «New Holland» ТОВ «Агротехсоюз»

Квартали	Залишок на початок кв-лу, грн.	+ 4,75% за квартал	Щоквартальний платіж	Залишок на кінець кв-лу, грн.
2018 рік				
1кв	3000000	3142500	235651,40	2906848,60
2кв	2906848,69	3044923,90	235651,40	2809272,50
3кв	2809272,50	2942712,95	235651,40	2707061,55
4кв	2707061,55	2835646,97	235651,40	2599995,57
2019 рік				
1кв	2599995,57	2723495,36	235651,40	2487843,96
2кв	2487843,96	2606016,54	235651,40	2370365,14
3кв	2370365,14	2482957,49	235651,40	2247306,08
4кв	2247306,08	2354053,12	235651,40	2118401,72
2020 рік				
1кв	2118401,72	2219025,80	235651,40	1983374,40
2кв	1983374,40	2077584,68	235651,40	1841933,28
3кв	1841933,28	1929425,11	235651,40	1693773,71
4кв	1693773,71	1774227,96	235651,40	1538576,56
2021 рік				
1кв	1538576,56	1611658,95	235651,40	1376007,55
2кв	1376007,55	1441367,90	235651,40	1205716,50
3кв	1205716,50	1262988,04	235651,40	1027336,63
4кв	1027336,63	1076135,12	235651,40	840483,72
2022 рік				
1кв	840483,72	880406,70	235651,40	644755,30
2кв	644755,30	675381,17	235651,40	439729,77
3кв	439729,77	460616,94	235651,40	224965,54
4кв	224965,53	235651,40	235651,40	0

Щоквартальний платіж було розраховано методом анuitету.

Таблицю розраховували наступним чином: залишок 3000000 грн. на початок 1-го кварталу 2018 р. помножили на квартальну відсоткову ставку (на 1,0475), відняли щоквартальний платіж 235651,40 грн. і отримали залишок на кінець 1-го кварталу 2018 року в розмірі 2906848,60 грн. Ця сума стає залишком на початок 2-го кварталу цього ж року. І так далі.

Отже, за умовами кредиту підприємство за п'ять років повинно повернути весь кредит в розмірі 3 млн. грн. і відсотки в розмірі 1713028,04 грн. Але ще слід врахувати розмір комісійних банку, страхування об'єкту, укладання договору застави на користь банку. Тож загалом ці виплати складуть від 5 до 7% від вартості об'єкта. Ми взяли мінімальні витрати 5%, що дорівнюють 150 тис. грн. Тож загалом підприємство перепачує сам кредит на 1863028,04 грн.

Фінансовий лізинг передбачає перехід об'єкта у власність лізингоотримувача ТОВ «Агротехсоюз» на умовах, зазначених у договорі, переважно після сплати певних відсоткових платежів. Саме через цю можливість було обрано фінансовий лізинг.

За цим видом лізингу об'єкт передається в користування на певний термін, за визначеною оплатою, де амортизація об'єкта має бути не більше, ніж 60%. Тобто якщо вартість сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» коштує 3 млн. грн. і строк його амортизації складає 5 років, лізингова компанія укладе угоду на три роки:

$$3 \text{ млн. грн.} / 5 \text{ років} = 600 \text{ тис. грн.}; 600 \text{ тис. грн.} \cdot 3 \text{ роки} = 1800 \text{ тис. грн.}$$

Саме стільки складає вартість 60% амортизації об'єкта:

$$3000000 \cdot 0,6 = 1800 \text{ тис. грн.}$$

Сума лізингу буде складати не 3 млн. грн., а 1800 тис. грн. З цієї суми підприємство ТОВ «Агротехсоюз» повинно сплатити одразу 25 - 30% авансу, а далі 12 – 16% річних від суми залишку. Розмір відсотків буде залежати від загальної вартості лізингової операції, а також від фінансового стану підприємства – лізингоодержувача. У розрахунках було використано найбільші значення: 30% авансу, що становить 540 тис.грн. і 16% річних від 1260 тис. грн. Розрахунок лізингових платежів наведено в табл. 3.4.

Виходячи з розрахунків, підприємство ТОВ «Агротехсоюз» заплатить по самих тільки відсотках 351068,85 грн. Але ця сума не буде остаточною, оскільки ми передбачаємо отримати обладнання у повну власність. Для цього необхідно подовжити умови договору і виплатити ще 1200 тис. грн. під 16% річних та на додачу сплатити 5% комісійних від цієї суми.

Таблиця 3.4

Графік погашення лізингових платежів при придбанні сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» ТОВ «Агротехсоюз»

Квартали	Залишок на початок кв-лу, грн.	+ 4% за квартал (16% на рік)	Щоквартальний платіж	Залишок на кінець кв-лу, грн.
2018 рік				
1кв	1260000	1310400	134255,74	1176144,26
2кв	1176144,26	1223190,03	134255,74	1088934,29
3кв	1088934,29	1132491,67	134255,74	998235,93
4кв	998235,93	1038165,36	134255,74	903909,63
2019 рік				
1кв	903909,63	940066,01	134255,74	805810,27
2кв	805810,27	838042,69	134255,74	703786,95
3кв	703786,95	731938,43	134255,74	597682,69
4кв	597682,69	621589,99	134255,74	487334,26
2020 рік				
1кв	487334,26	506827,63	134255,74	372571,89
2кв	372571,89	387474,77	134255,74	253219,03
3кв	253219,03	263347,79	134255,74	129092,05
4кв	129092,05	134255,74	134255,74	0

Розрахунок виплат остаточної вартості сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» ТОВ «Агротехсоюз» на умовах лізингу наводиться в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Графік погашення залишкової вартості сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» ТОВ «Агротехсоюз»

Квартали	Залишок на початок кв-лу, грн.	+ 4% за квартал (16% на рік)	Щоквартальний платіж	Залишок на кінець кв-лу, грн.
2021 рік				
1кв	1200000	1248000	178233,40	1069766,60
2кв	1069766,60	1112557,26	178233,40	934323,87
3кв	934323,87	971696,82	178233,40	793463,42
4кв	793463,42	825201,96	178233,40	646968,56
2022 рік				
1кв	646968,56	672847,30	178233,40	494613,90
2кв	494613,90	514398,46	178233,40	336165,06
3кв	336165,06	349611,66	178233,40	171378,27
4кв	171378,26	178233,40	178233,40	0

Всі інші розрахунки проводились аналогічно.

З цієї таблиці розрахуємо додаткову суму виплат по відсотках:

$$178233,40 \text{ грн.} \times 8 \text{ кв.} - 1200000 \text{ грн.} = 225867,20 \text{ грн.}$$

Розрахунок загальних платежів по лізингу дав наступні результати.

За перші 3 роки підприємство ТОВ «Агротехсоюз» заплатить 351068,85 грн. по відсотках, за останні 2 роки - ще 225867,20 грн. і 60000 грн. у вигляді комісійних (1200 тис. грн. $\cdot$ 0,05 = 60 тис. грн.). Загальна сума лізингових платежів по відсотках і комісійних складає $351068,85 + 225867,20 + 600000 = 636935,05$ (грн.).

У порівнянні з кредитом (табл. 3.6), це менше на 1226092,99 грн.:

$$1863028,04 - 636935,05 = 1226092,99 \text{ грн.}$$

Таблиця 3.6

Порівняння економічного ефекту від придбання сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» на умовах лізингу та кредиту на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз»

Порівнювальні показники, тис. грн.	Кредит	Лізинг
1. Щоквартальний платіж: з 2018 по 2020 рр.	235,65	134,25
з 2021 по 2022 рр.	235,65	178,23
2. Аванс.	-	540
3. Комісійні	150	60
4. Загальна сума виплат.	4863,02	3636,93
5. Переплата по % і комісійних	1863,02	636,93

Виходячи з результатів розрахунків, можна стверджувати, що придбання сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» у лізинг набагато вигідніше, ніж у кредит. Якщо підприємство ТОВ «Агротехсоюз» скористається лізингом, то фінансові витрати скоротяться відповідно на 1226,09 тис.грн.

3.4. Прогнозування тенденцій зміни економічної ефективності підприємства в умовах реалізації запропонованих заходів

Запровадження механізму поставок сільськогосподарської техніки ТОВ «Агротехсоюз» на умовах фінансового лізингу сприятиме скороченню

фінансових витрат, пов'язаних з необхідністю сплати відсотків по банківських кредитах та комісійних винагород. За результатами здійснених розрахунків визначено, що фінансові витрати підприємства у розрахунковому періоді з 2016 р. по 2022 р. скоротяться на 1226,09 тис.грн, або в середньому на 245,2 тис.грн. в рік.

Розглянемо, як вплинуть ці позитивні зміни на зростання прибутковості та ефективності господарської діяльності підприємства ТОВ «Агротехсоюз». Для цього відобразимо плановий звіт про фінансові результати підприємства, де методом екстраполяції необхідно визначити планові значення фінансових результатів діяльності підприємства у 2018 році (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Прогноз фінансових результатів діяльності ТОВ «Агротехсоюз»
в 2018 році, тис.грн.

Показники	2016 р.	2017 р.	Темп росту 2017 р. до 2016 р., %	Прогноз у 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	663571	903758	36,20	1230883
Собівартість реалізованої продукції	556700	773210	38,89	1073924
Валовий прибуток	106371	132548	24,61	156959
Інші операційні доходи	25854	61897	139,41	148187
Адміністративні витрати	6070	18858	210,68	58587
Витрати на збут	17216	36017	109,21	75350
Інші операційні витрати	71386	50818	-28,81	36176
Операційний прибуток	38053	88752	133,23	135033
Інші фінансові доходи	802	548	-31,67	374
Інші доходи	14520	1666	-88,53	191
Фінансові витрати	3894	3885	-0,23	3876
Інші витрати	7	6237	89000,00	8000
Чистий прибуток	36118	69750	93,12	134699

Отже, за результатами проведеного дослідження встановлено, що за умови збереження тенденцій розвитку підприємства ТОВ «Агротехсоюз» у плановому 2018 році на рівні існуючого тренду можна сподіватись на отримання наступних результатів господарської діяльності. У 2018 році чистий дохід від реалізації продукції зросте на 26,8 % і становитиме 1230883 тис.грн. Собівартість реалізованої продукції становитиме 1073924 тис.грн., що на 38,89

% більше, ніж у звітному 2017 році. Водночас зростатимуть і фінансові результати від операційної діяльності та чистий прибуток. Прогнозується збільшення чистого прибутку підприємства на 93,12 %, що становитиме 134699 тис.грн.

За результатами проведеного прогнозування встановлено, що при незмінних тенденціях минулого періоду, фінансові витрати підприємства ТОВ «Агротехсоюз», пов'язані з оплатою фінансових зобов'язань перед зовнішніми кредиторами господарської діяльності (постачання сільськогосподарської техніки на умовах банківського кредитування) складатимуть 3876 тис.грн.

Водночас, розрахунки засвідчили, що при переході на схему лізингу в фінансуванні постачання сільськогосподарської техніки відбуватиметься в середньому скорочення фінансових витрат підприємства на 245,2 тис.грн. за кожні 3,0 млн.грн. постачання основних активів. За прогнозами фінансової служби підприємства ТОВ «Агротехсоюз», щороку на умовах фінансового лізингу можна постачати продукції від іноземних виробників на суму 15,0 млн.грн.

Відповідно скорочення фінансових витрат при здійсненні операцій фінансового лізингу у 2018 році становитиме:

$$(15,0 \times 245,2) / 3,0 = 1226,0 \text{ тис.грн.}$$

На основі наведених даних можна представити прогнозний звіт про фінансові результати підприємства ТОВ «Агротехсоюз» з урахуванням економічного ефекту від використання лізингової схеми постачання сільськогосподарської техніки (табл. 3.8).

Таблиця 3.7

Прогноз фінансових результатів діяльності ТОВ «Агротехсоюз»
з урахуванням застосування лізингу в 2018 році, тис.грн.

Показники	Прогноз з урахуванням заходів у 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	1230883
Собівартість реалізованої продукції	1073924
Валовий прибуток	156959
Інші операційні доходи	148187

Продовження таблиці 3.7

Адміністративні витрати	58587
Витрати на збут	75350
Інші операційні витрати	36176
Операційний прибуток	135033
Інші фінансові доходи	374
Інші доходи	191
Фінансові витрати	2650
Інші витрати	8000
Чистий прибуток	137349

Отже, при скороченні фінансових витрат на 1226,0 тис.грн. у плановому 2018 році їх сума складе 2650 тис.грн. Такі зрушення позитивно впливатимуть на зростання чистого фінансового результату підприємства, який складе 137349 тис.грн.

З урахуванням представлених даних можна розрахувати окремі планові показники економічної ефективності господарської діяльності підприємства в умовах реалізації запропонованих заходів (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Планові показники економічної ефективності господарської діяльності підприємства в умовах реалізації запропонованих заходів

Показники	2017 р.	Прогноз з урахуванням заходів у 2018 р.	Відхилення
Валова рентабельність виробничих витрат, %	0,17	0,19	0,02
Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції, %	7,72	11,16	3,44
Рентабельність операційної діяльності, %	10,10	10,85	0,76
Коефіцієнт рентабельності фінансових витрат	17,95	51,83	33,88
Коефіцієнт окупності фінансових витрат	232,63	464,48	231,86
Співвідношення фінансових витрат і собівартості реалізованої продукції	0,0050	0,0025	-0,0026

За результатами проведених розрахунків можна зробити висновки, що у плановому 2018 році ефективність ведення господарської діяльності зростатиме, що засвідчується збільшенням значень валової рентабельності виробничих витрат на 0,02 пункти, чистої рентабельності виручки від реалізації продукції – на 3,44 пункти, рентабельності операційної діяльності – на 0,76 пункти.

Також, можна стверджувати, що запропоновані заходи сприятимуть зростанню ефективності фінансової діяльності підприємства ТОВ «Агротехсоюз». Так, Коефіцієнт рентабельності фінансових витрат підприємства зросте на 33,88 пункти і становитиме 51,68 нунктів. Коефіцієнт окупності фінансових витрат матиме високе значення на рівні 464,48 грн., що на 231,86 грн., більше, ніж у 2017 році. Таким чином, скорочення фінансових витрат сприятиме підвищенню загальної ефективності діяльності підприємства, що сприятиме нарощуванню фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз» в майбутньому.

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного дослідження організаційно-економічних напрямів удосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що ефективність використання ресурсів і підвищення рівня економічної стійкості підприємства в сучасних економічних умовах значною мірою залежить від наявності, використання й вдосконалення фінансового потенціалу підприємства. Однією з особливостей нестійкого функціонування сучасних підприємств є кількісна, якісна та структурна недосконалість фінансового потенціалу господарюючих суб'єктів, що зумовлена значними втратами ресурсів у здійсненні реформ і складним фінансовим становищем підприємств.

2. Встановлено, що до основних чинників, які можуть спричинити фінансову кризу на підприємствах, належать: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства).

3. Доведено, що за рахунок стійкої фінансової складової підприємство спроможне вкладати кошти у розробку нових товарів (послуг), освоювати нові ринки збуту шляхом демпінгу, забезпечувати або сприяти забезпеченню

маркетингової стійкості підприємства, розвивати нові напрями діяльності, підтримувати інвестиційну стійкість, і, маючи висококваліфікований персонал, забезпечувати кадрову стійкість підприємства, ефективний процес управління.

4. Обґрунтовано, що основний недолік використання власних обігових коштів для фінансування постачальницької діяльності ТОВ «Агротехсоюз» пов'язаний з тим, що таким чином відволікаються фінансові ресурси із внутрішнього обороту компанії, що негативно відображається на показниках ліквідності, платоспроможності, оборотності активів, і в підсумку призводить до нестабільності фінансового стану підприємства.

5. Доведено, що надзвичайно актуальним інструментом як джерело інвестування для підприємств України слід вважати фінансовий лізинг. Оперативна оренда (лізинг) сільськогосподарської техніки на сьогоднішній день є досить розповсюдженою господарською операцією, а тому вважаємо за доцільне впровадити лізингові операції, як перспективний напрям підвищення фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз».

6. Виходячи з результатів розрахунків, можна стверджувати, що придбання сільськогосподарського комбайну NH 23/95D «New Holland» у лізинг набагато вигідніше, ніж у кредит. Якщо підприємство ТОВ «Агротехсоюз» скористається лізингом, то фінансові витрати скоротяться відповідно на 1226,09 тис.грн.

7. За результатами проведених розрахунків можна зробити висновки, що у плановому 2018 році ефективність ведення господарської діяльності зростатиме, що засвідчується збільшенням значень валової рентабельності виробничих витрат на 0,02 пункти, чистої рентабельності виручки від реалізації продукції – на 3,44 пункти, рентабельності операційної діяльності – на 0,76 пункти.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження управління фінансовим потенціалом підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що формування та використання фінансових ресурсів – це невід'ємна складова фінансових відносин, необхідна умова здійснення фінансово-економічної діяльності, що безпосередньо визначає та впливає на його фінансовий потенціал та виступає його головною складовою. Сутність фінансового потенціалу полягає насамперед не так у наявності фінансових ресурсів у конкретний проміжок часу, як у здатності підприємства формувати та відтворювати необхідні активи у повному обсязі з мінімальними витратами та у стислі терміни.

2. Встановлено, що існує цілий перелік завдань управління фінансовим потенціалом підприємства. На наш погляд, їх необхідно краще структурувати, виділивши дві групи: ті, що безпосередньо ним вирішуються, та ті, що можуть бути досягнуті з його допомогою. Іншими словами, визначимо завдання управління фінансовим потенціалом за двома групами: функціональні (дійові) та цільові (результативні).

3. Доведено, що сучасні технології управління фінансовою діяльністю передбачають необхідність опрацювання системи моніторингу та контролю за процесами формування й використання фінансового потенціалу, які дозволяють оперативно виявити відхилення від запланованих параметрів економічного розвитку та своєчасно внести необхідні корективи. Без реалізації цього завдання проблематично забезпечити дієвість функціонування всього економічного механізму.

4. Обґрунтовано, що фінансовий потенціал забезпечує можливість трансформації ресурсного і виробничого потенціалів у результати діяльності підприємства. До певної міри фінансовий потенціал виступає в ролі важеля, що

формує механізм динамічної трансформації ресурсів у результати діяльності підприємства. Не менш важлива і його роль у відтворювальних процесах на підприємстві.

5. Встановлено, що компанія ТОВ «Агротехсоюз» була заснована в 1997 році як центр з сервісного обслуговування та постачання запасних частин до сільськогосподарської техніки німецької фірми CLAAS. ТОВ «Агротехсоюз» надає послуги з обслуговування найвищого рівня, безкоштовне навчання спеціалістів аграрних підприємств, постійну інженерно-сервісну підтримку, швидке постачання запасних частин та витратних матеріалів.

6. Аналіз показав, що ТОВ «Агротехсоюз» діє прибутково, про що свідчать дані показників чистої виручки від реалізації продукції та чистого прибутку. Зокрема, чистий дохід підприємства у 2017 році склав 903758 тис.грн., або на 600288 тис.грн. або у 1,97 раз більше, ніж у 2015 році. Чистий прибуток підприємства є значним, і як позитивне слід відмітити його зростання в 2015-2017 роках. Якщо в 2015 році він становив 12818 тис.грн., то в 2017 році значення цього показника становило 69750 тис.грн. або у 4,44 рази більше від рівня 2015 року.

7. За результатами проведеного дослідження встановлено, що ТОВ «Агротехсоюз» у 2017 році здійснювало свою фінансово-господарську діяльність ефективно. Показники рентабельності основної діяльності, операційної, господарської діяльності мають позитивне значення, що свідчить про значну ефективність господарської діяльності ТОВ «Агротехсоюз».

8. Аналіз показав, що загальна вартість майна (активів) ТОВ «Агротехсоюз» збільшилась в 2017 році на 308994 тис.грн. порівняно з 2015 роком і становить 474510 тис.грн. Вартість необоротних активів в 2017 році зросла на 22600 тис.грн., а оборотних – на 246226 тис.грн. Слід зазначити, що в структурі оборотних активів підприємства найбільшу питому вагу займають запаси. Водночас, у 2017 році вартість найліквіднішого виду активів – грошових коштів становила 40604 тис.грн., що на 35070 тис.грн. більше, ніж у 2015 році.

9. Як показав аналіз, підприємство ТОВ «Агротехсоюз» має неприйнятний стан по ряду показників його фінансової стійкості. Зокрема, коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу) в 2017 році становить 0,25 при нормативному значенні не нижче 0,5, при чому відбулося зменшення значення цього показника на 0,03 пунктів. Негативним є значення показника коефіцієнта фінансової залежності. При нормативному значенні не більше 2,0 в 2015 році значення цього показника становило 3,54, а в 2017 році відбулося його зростання на 0,49 пункти, що склало 4,03.

10. Визначено, що у 2015-2017 роках ТОВ «Агротехсоюз» відносилось до підприємств з абсолютною фінансовою стійкістю. Отримані значення розрахункових показників вказували на те, що фінансова стійкість підприємства не була порушена, оскільки основним джерелом фінансування його поточної діяльності виступали кредошти власного капіталу, тобто у підприємства практично не було залежності від зовнішніх короткострокових джерел фінансування.

11. Досягнення значних позитивних показників у фінансовій системі підприємства пов'язане з функціонуванням організаційної структури управління фінансовим потенціалом ТОВ «Агротехсоюз». Економічною та плановою роботою щодо розвитку фінансового потенціалу у ТОВ «Агротехсоюз» займається фінансово-економічний відділ. Встановлена на підприємстві ТОВ «Агротехсоюз» організаційна структура фінансово-економічної системи є достатньо раціональною, оскільки структурні ланки фінансово-економічного відділу повною мірою охоплюють усі функції, пов'язані з управлінням фінансовим потенціалом підприємства.

12. Обґрунтовано, що ефективність використання ресурсів і підвищення рівня економічної стійкості підприємства в сучасних економічних умовах значною мірою залежить від наявності, використання й вдосконалення фінансового потенціалу підприємства. Однією з особливостей нестійкого функціонування сучасних підприємств є кількісна, якісна та структурна недосконалість фінансового потенціалу господарюючих суб'єктів, що

зумовлена значними втратами ресурсів у здійсненні реформ і складним фінансовим становищем підприємств.

13. Оскільки наявний фінансовий потенціал - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства, то його треба систематично і всебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. До основних чинників, які можуть спричинити фінансову кризу на підприємствах, належать: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства).

14. Дослідження засвідчили, що компанія ТОВ «Агротехсоюз» здійснює власну фінансово-господарську діяльність у сфері постачання та реалізації сільськогосподарської техніки провідних світових виробників. Основний недолік використання власних обігових коштів для фінансування постачальницької діяльності ТОВ «Агротехсоюз» пов'язаний з тим, що таким чином відволікаються фінансові ресурси із внутрішнього обороту компанії, що негативно відображається на показниках ліквідності, платоспроможності, оборотності активів, і в підсумку призводить до нестабільності фінансового стану підприємства.

15. Оперативна оренда (лізинг) сільськогосподарської техніки на сьогоднішній день є досить розповсюдженою господарською операцією, а тому вважаємо за доцільне впровадити лізингові операції, як перспективний напрям підвищення фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз».

16. Можна стверджувати, що запропоновані заходи сприятимуть зростанню ефективності фінансової діяльності підприємства ТОВ «Агротехсоюз». Так, коефіцієнт рентабельності фінансових витрат підприємства зросте на 33,88 пункти і становитиме 51,68 нунктів. Коефіцієнт окупності фінансових витрат матиме високе значення на рівні 464,48 грн., що на 231,86 грн., більше, ніж у 2017 році. Таким чином, скорочення фінансових витрат сприятиме підвищенню загальної ефективності діяльності підприємства,

що сприятиме нарощуванню фінансового потенціалу ТОВ «Агротехсоюз» в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова А.О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: монографія / А.О. Азарова, О.В. Рузакова. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 172 с.
2. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / О.Я. Базілінська. – К.: 2009. – 328 с.
3. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. - 2016. - № 5. - С. 21–23.
4. Белінська О.В. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О.В. Белінська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. - № 4. Т.3. – С. 267-271.
5. Білик М.Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмежицька. – К. : Вид-во КНЕУ, 2015. – 592 с.
6. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник / Н.М. Бондар. – К.: Видавництво А.С.К., 2013. – 400с.
7. Бочаров В.В. Финансовый анализ.: Учеб. Пособие / В.В. Бочаров. – СПб.: Питер, 2014. – 240 с.
8. Варналій З.С. Проблеми забезпечення фінансової стійкості суб'єктів малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс] / З. С. Варналій. – Режим доступу : www.ua.org.ua/brochure/2009/001/000.htm.
9. Вишневська О.М. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: соціально-економічні та екологічні аспекти : монографія / О. М. Вишневська. – Миколаїв : Дизайн і поліграфія, 2014. – 487 с.

10. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. к.е.н. проф. М.Д. Корінка. - Фастів: "Поліфаст", 2013. – 440 с.
11. Ворсовський О.Л. Джерела формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / О. Л. Ворсовський // Економіка підприємства. – Режим доступу до журналу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vzuk/2015_19/145_153.pdf.
12. Гавва В.Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навчальний посібник / В.Н. Гавва, Е.А. Божко. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2014. – 224 с.
13. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств / О. І.Гадзевич. – К. : Кондор, 2014. – 180 с.
14. Гайдар С. М. Коефіцієнтний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі / С. М. Гайдар // Торгівля і ринок : зб. наук. праць. - 2017. - №27. - С. 443-449.
15. Гетьман О.О. Економічна діагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.О. Гетьман, В.М.Шаповал. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. - 307с.
16. Голубєва Т.С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / Т.С. Голубєва, І.В. Колос // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 5. – С. 66-71.
17. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств: Підручник / Ф.В. Горбонос, Г.В. Черевко. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 463 с.
18. Городня Т.А. Економічна та фінансова діагностика: навч. посібник / Т.А. Городня, І.П. Мойсеєнко. – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 282 с.
19. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>

20. Гринкевич С.С. Економічні основи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ринкових перетворень / С.С. Гринкевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015, вип. 18.5 – С. 110-114.

21. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: Навчальний посібник / В.І. Гринчуцький. – К. : Центр учбової літератури, 2013. - 302 с.

22. Грідчіна М. В. Управління фінансами акціонерних товариств : навчальний посібник / М. В. Грідчіна. – К. : А.С.К., 2015. – 384 с.

23. Давидович І. Є. Контролінг : навч. посіб. / І. Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 264 с.

24. Державна служба статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/

25. Дідченко О. І. Підходи до оцінки фінансового потенціалу як важливої складової інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Дідченко, Є. М. Плаксіна. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/monography/24_Dydchenko.htm.

26. Добикіна О.К. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник / О.К.Добикіна. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 208 с.

27. Довгань Л.Є. Корпоративне управління : навч. пос. / Л.Є. Довгань, В.В. Пастухова, Л.М. Савчук. - К.: Кондор, 2015. - 180 с.

28. Докієнко Л.М. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх конкурентоздатності / Л.М. Докієнко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Зб. наук. праць. – 2014. – Вип. 4 (28). – С. 76-90.

29. Егоров П.В. Модель оценки структурной динамики финансового потенциала промышленного предприятия / П.В. Егоров, Ю.В. Сердюк // Вісник Донецького університету економіки та права: зб. наук. пр.; редкол.: В.К.

Мамутов [та інш.]; гол. ред. Я.Г. Берсуцький. – Донецьк: ДонУЕП, 2014. – С. 42 – 52.

30. Економіка підприємства: Навчальний посібник / За ред. А.В.Шегди. – К.: Знання–Пресс, 2011. – 431с.

31. Економічна діагностика: [навч. посібник] / Т.Ф. Косьянчук, В.В. Лукянова, Н.І. Майорова, В.В. Швид; [за ред. Т.Ф. Косьянчук]. – Львів: Новий світ. – 2000, 2013. – 452 с.

32. Економічна енциклопедія : у трьох томах / редкол. С. В. Мочерний (від ред.) та ін.. Т.1. – К. : Видавничий центр «Академія», 2012. – 848 с.

33. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. / П.Я.Попович. – [3-тє вид., перероб. і доп. Затверджено МОН] / – К.: ИНФРА, 2010. – 630 с.

34. Економічний аналіз: Підручник / Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. – [3-тє вид., перероб. і доп. Затверджено МОН]. – К.: ИНФРА, 2014. – 487 с.

35. Євтушевський В.А. Корпоративне управління : підручник / В.А. Євтушевський. - К.: Знання, 2016. - 406 с.

36. Загора Т.О. Економічна діагностика: Навчальний посібник / Т.О. Загора. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 400с.

37. Задихайло Д. В. Корпоративне управління : навчальний посібник / Д. В. Задихайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Назарова ; Мін-во освіти і науки України. – Х. : Еспада, 2013. – 688 с.

38. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: Навчальний посібник / Т.М.Іванюта. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 252 с.

39. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник / К.В. Ізмайлова. – К.: МАУП, 2012. – 152 с.

40. Ільїна С. Б. Контролінг процесів господарської діяльності в харчовій промисловості : навч. посіб. / С. Б. Ільїна, Т. С. Журба. – К. : Професіонал, 2013. – 592 с.

41. Калайтан Т. В. Контролінг : навч. посіб. / Т. В. Калайтан – Львів : Новий Світ. – 2013. – 252 с
42. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навчальний посібник / М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2013. – 432 с.
43. Карасьова Н.А. Становлення та особливості розвитку лізингу в зарубіжних країнах / Н.А. Карасьова // Статистика України. – 2014. – №1. – С. 31–34.
44. Квасовський О. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Г.Островська, О.Квасовський // Галицький економічний вісник. – 2016. – №2(31). – С. 99-111.
45. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. – Х.: Вид. дім «ІНЖЕК», 2013. – 144 с.
46. Климчук С. В. Напрями оцінки руху грошових потоків як визначальної компоненти фінансової стійкості // Економіка АПК. – 2016. – №9. – С. 52.
47. Кнейслер О.В. Фінансове адміністрування і менеджмент у системі управління фінансами суб'єктів господарювання / О.В. Кнейслер, Н.І. Налукова // Наукові записки національного університету «Острозька академія». – 2013. – Вип. 24. – С. 169-173.
48. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы : учебн. пособие / Б. Коласс ; пер. с франц. под ред. проф. Я. В. Соколова. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 2011. – 596 с.
49. Колпаков В. Концептуальные основы стратегии управления / В. Колпаков // Менеджмент и менеджер. – 2017. – № 5. – С. 38-44.
50. Комарецька П. В. Фінансовий потенціал : його складові, фактори впливу та умови розвитку / П. В. Комарецька // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна «Еволюція наукових знань і сучасні проблеми економічної теорії». – 2015. – № 663. – С.144-148.

51. Конопляник Т.М. Управление устойчивостью хозяйственных систем / Т.М. Конопляник. – СПб.: ИРЭ РАН, 2013. – 269 с.
52. Контролінг : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко, О. Г. Дерев'янка, Л. М. Приходько ; Мін-во освіти і науки України ; КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2012. – 264 с.
53. Костевич О.Д. Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку / О.Д. Костевич // Вісник Чернігівського технологічного університету. Серія «Економічні науки». – Чернігів: ЧДТУ, 2016. – № 43. – С. 54–59.
54. Костирко А. Г. Напрями, підходи, особливості формування і використання фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: теоретичні та практичні аспекти / А. Г. Костирко. – Миколаїв : МНАУ, 2015. – 67 с.
55. Костирко А. Г. Нарощування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств / А. Г. Костирко // Сучасний стан та перспективи розвитку економіки України : матеріали XXVIII Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 2-3 серпня 2013 р. – Львів: ЛЕФ, 2013. – С. 75-77.
56. Костирко Л.А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства: Монографія / Л.А. Костирко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2014. – 336 с.
57. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти : монографія / В. М. Кочетков. – К. : КНЕУ, 2012. – 256 с.
58. Кравченко М.С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства / М.С. Кравченко // Вісник економічної науки України – 2014. – № 2. – С. 61-63.
59. Крайник О. П. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / О. П. Крайник, З. В. Клепикова ; Мін-во освіти України, Держ. ун-т “Львівська політехніка”. – К. : Дакор, 2013. – 260 с.

60. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна ; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – К. : ЦНЛ, 2016. – 520 с.

61. Кузенко Т.Б. Методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна // Актуальні проблеми економіки – 2015. – №4. – С. 123–132.

62. Кучер В.А. Визначення структури показників ефективності роботи підприємства як основа прийняття стратегічних рішень / В.А. Кучер // Економіка промисловості. – 2017. – № 1. – С. 71-77.

63. Левченко Н.М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики / Н.М. Левченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – №2. – С. 114–117.

64. Манів З.О. Економіка підприємства: Навчальний посібник / З.О.Манів, І.М.Луцький. – К.:Знання, 2015.- 580с.

65. Манн Р. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью / Р. Манн, Е. Майер ; пер. с нем. Ю. Жукова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд-во «Финансы и статистика», 2011. – 301 с.

66. Марцин В. Економічний аналіз структури ризиків діяльності лізингових компаній та шляхи їх мінімізації / В. Марцин // Економіст. – 2014. – №4. – С. 34–38.

67. Мельник О. Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства : сутність та індикатори оцінювання [Електронний ресурс] / О. Г. Мельник. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/304/1/08.pdf>.

68. Мерзлов И.Ю. Управление финансовым потенциалом предприятия / И.Ю. Мерзлов [Электронный ресурс]. – 2008. – Режим доступа: <http://www.science-bsea.narod.ru>.

69. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств / Затверджено Центральною спілкою споживчих товариств України 28.07.2006р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

70. Міхаліна І. Актуальні проблеми розвитку лізингу в Україні / І. Міхаліна // Статистика України. – 2014. – №3. – С. 31–36. 5. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я.В. Онищук // Фінанси України. – 2015. – № 1. – С.106– 113.

71. Муза И.М. Проблеми розвитку фінансової стійкості підприємства в сучасній економіці / И.М. Муза [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.

72. Назаренко А.С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал» / А.С. Назаренко. – К.: Економіка. Фінанси., 2010. – №8. – С. 22–29.

73. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

74. Орлова Н.С. Особливості розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації / Н.С. Орлова, А.Л. Свечкіна // Схід. – №5 (83). – 2014. – С. 5-9.

75. Оспіщев В.І. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств / В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг : зб. наук. праць. / редкол.: О.І. Черевко (відпов. ред.) та ін. – Харків : Вид-во Харків. ДУ харчування та торгівлі. – 2016. – Вип. 2(10). – 694. – С. 218-223.

76. Офіційний сайт компанії ТОВ «Агротехсоюз» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ats.in.ua/ru

77. Петренко С. Н. Контроллинг : учеб. пособ. / С. Н. Петренко. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2011. – 328 с.

78. Податковий Кодекс України, ухвалений Верховною Радою України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

79. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації / затвердженого наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 N 49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

80. Портна О. В. Контролінг : навч. посіб. / О. В. Портна. – Львів : «Магнолія-2006», 2013. – 240 с.

81. Пушкар М. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту : моногр. / М. Пушкар, Р. Пушкар; М-во освіти і науки України, Терноп. академія народ. госп. – Тернопіль : Карт-бланш, 2014. – 370 с.

82. Рижиков В.С. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібник / В.С. Рижиков. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 400с.

83. Русіна Ю.О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають / Ю.О. Русіна, Ю.В. Полозук // Міжнародний науковий журнал. Секція: Економічні науки – 2015. – № 2. – С. 91-94.

84. Самсонова К.В. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства / К.В. Самсонова // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. – 2017. – №4. – С. 125-134.

85. Сахарова И. В. Нормативная модель рейтинговой оценки устойчивости предприятий. Теория и практика эффективного функционирования российских предприятий / И. В.Сахарова. – М. : ЦЭМИ РАН, 2013. – 192 с.

86. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз. Навчальний посібник. / Н.В. Тарасенко/ – 3-тє видання, перероблене. – Львів: “Новий Світ -2000”, 2013. – 344 с.

87. Тарасюк Г.М. Управління проектами: Навч. посіб. / Г.М. Тарасюк– К.: Каравела, 2016. – 344 с.

88. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2013. – 554 с.

89. Ткаченко А.М. Дескриптивні моделі діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства / А.М. Ткаченко, О.П. Єлець // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 4. – С. 149-151.
90. Тридід О. М. Економіко-математичні моделі оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання: монографія / О. М. Тридід, О. Г. Тижненко, Л. О. Тижненко. – К. Каравела: УБС НБУ, 2015. – 213 с.
91. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навчальний посібник / О.С. Філімоненков. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2015. - 360 с.
92. Фомин, П.А. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий / П.А. Фомин, М.К. Старовойтов [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/management/manufact//manufact_potential.shtml.
93. Хринюк О. С. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О. С. Хринюк, В. А. Бова. // Актуальні проблеми економіки та управління – 2017. – №11.– С. 1–9.
94. Цигилик І. І. Контролінг : навч. посіб. у схемах і таблицях / І. І. Цигилик М–во освіти і науки України, Ін–т менеджменту та економіки Галицька академія. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 74 с.
95. Швиданенко Г.О. Бізнес-діагностика підприємства: навч. посібник / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2013. – 344 с.
96. Шепітко Г. Ф. Контролінг : навч. посіб. / Г. Ф. Шепітко. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2013. – 136 с.
97. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А.Д. Шеремет. – М.: ИНФРА-М, 2016. – 415 с.
98. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2013. – 267 с.
99. Яковлев Ю. П. Контролінг на базі інформаційних технологій : навч. посіб. / Ю. П. Яковлев. – К. : Центр навчальної літератури, 2015. – 318 с.

100. Яловий Г.К. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства / Г.К. Яловий, Н.П. Бакеренко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016, вип. 18.5 – С. 115-124.

ДОДАТКИ